

Poliittinen ohjelma

**HYVÄKSYTTY SOSIALIDEMOKRAATTISET NUORET RY:N
XXVIII LIITTOKOKOUKSESSA 28.-30.8.2020**

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. HYVINVOINTIPOLITIIKKA.....	5
2.1 Sosiaaliturvajärjestelmän yleiset periaatteet.....	5
2.2 Sosiaalipalvelut	6
2.3 Tulonsiirrot - aktiiviseen Yleisturvaan	11
2.4 Terveys- ja hyvinvointipalvelut	16
2.5 Päihdepolitiikka.....	18
3. TALOUSPOLITIIKKA	21
3.1 Kohti kestäväää talousjärjestelmää.....	21
3.2 Valtion talouspolitiikka	22
3.3 Veropolitiikka	25
3.4 Digitalisaatio mahdollisuutena	26
4. TYÖ- JA ELINKEINOPOLITIIKKA	27
4.1 Työn ja yrittämisen edellytykset.....	27
4.2 Parempi työelämä.....	30
5. KOULUTUS- JA SIVISTYSPOLITIIKKA	35
5.1 Koulutusjärjestelmän yleiset tavoitteet.....	35
5.2 Varhaiskasvatus	38
5.3 Peruskoulutus	40
5.4 Toinen aste	43
5.5 Korkeakoulutus.....	46
5.6 Oppimisen tukipalvelut	48
5.7. Elinikäinen oppiminen.....	49
5.8 Kulttuuri ja vapaa sivistystyö.....	49
5.9 Kielipolitiikka.....	51
6. DEMOKRATIAN EDISTÄMINEN JA IHMISOIKEUDET	53
6.1 Tasa-arvo ja feminismi	53
6.2 Edustuksellinen demokratia.....	55
6.3 Osallisuus päätöksenteossa.....	56
6.4 Kansalaisten oikeusturva	58
6.5 Vähemmistöjen oikeudet	59

7. KUNTA- JA ALUEPOLITIikka.....	61
7.1 Kunta- ja aluerakenne	61
7.2 Julkiset palvelut.....	62
7.3 Kuntien ja maakunta-alueiden talous.....	63
8. MAANKÄYTTÖ- JA LIIKENNEPOLITIikka.....	65
8.1 Kaavoitus- ja asuntopolitiikka	65
8.2 Liikennepolitiikka	68
9. YMPÄRISTÖ-, ILMASTO- JA ENERGIAPOLITIikka	71
9.1 Ympäristöpolitiikka	71
9.2 Ilmasto- ja energiapolitiikka.....	73
9.3 Maa- ja metsätalouspolitiikka.....	75
10. KANSAINVÄLINEN POLITIikka JA EUROOPPA-POLITIikka.....	76
10.1 Kansainvälinen politiikka	76
10.2 Ulkosuhteet, kehitys- ja kauppapolitiikka.....	79
10.3 Eurooppa-politiikka.....	81
11. TURVALLISUUSPOLITIikka.....	86
11.1 Suomi osana maailmaa	86
11.2 Turvattu Suomi	87

1. JOHDANTO

Demarinuorten tavoitteena on muuttaa yhteiskuntaa demokraattisen järjestelmän avulla, parlamentaarisesti, kohti ihannettamme. Keskeisimpiä kansallisia ja globaaleja haasteitamme ovat teknologisen kehityksen myötä kiihtyvä teollisuuden ja työelämän rakennemuutos elinkustannusten kasvu, koulutus- ja osaamistason putoaminen sekä eriarvoisuuden kasvu, mikä näkyy terveys- ja varallisuuserojen kasvuna. Kansainvälisesti tärkein tehtävämme on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä mm. tukemalla köyhien maiden kehitystä ja naisten aseman parantamista sekä kitkemällä veroparatiiseja. Tavoitteenamme on kansainvälisen kasvun piristyminen vihreän talouden kasvun ja ilmastonmuutoksen torjumiseen liittyvien investointien avulla. Eri sukupolvet ja ikäryhmät ovat monella tavalla eriarvoisessa asemassa. Eriarvoisuus näkyy etenkin työmarkkinoilla, eläkepoliittisissa ratkaisuisissa, palveluiden saatavuudessa ja toimeentulossa. Kaikilla yhteiskunnan jäsenillä on oltava yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet arvokkaaseen elämään iästä ja taustasta riippumatta. Syrjivät yhteiskunnalliset rakenteet on purettava ja heikossa asemassa olevien Suomen asukkaiden oikeutta yhtäläiseen mahdollisuuteen kehittää itseään ihmisenä on puolustettava. Positiivisen erityiskohtelun avulla varmistetaan erilaisten ihmisten täysivaltaiset mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa.

Sosialidemokraattisten nuorten ihanneyhteiskunta perustuu sosialismin perinteisille vapauden, kestävän kehityksen, demokratian, feminismin, kansainvälisyyden ja solidaarisuuden periaatteille. Kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia, ja kaikilla on oltava mahdollisuus hyvään ja ihmisarvoiseen elämään. Nämä periaatteet ja niiden sisältämät ideat avataan Sosialidemokraattiset nuoret ry:n periaateohjelmassa. Tämä poliittinen ohjelma rakentuu periaateohjelman pohjalle muodostaen konkreettisemmän ja yksityiskohtaisemman kuvan ihanneyhteiskunnastamme sekä asioista, jotka tahdomme muuttaa. Samalla poliittinen ohjelma toimii hakuteoksena, josta on löydettävissä kannat meille tärkeimpiin poliittisiin kysymyksiin.

Aikamme suurimmat haasteet ovat globaaleja ja vaativat suuria, maailmanlaajuisia ratkaisuja. Kuitenkin myös Suomessa toteutettu politiikka sekä yksittäisten ihmisten

valinnat vaikuttavat siihen, millaisia Euroopan tai maailmanlaajuisia ratkaisuja tulevaisuudessa saadaan aikaan. Korkean koulutustason maassa yksittäisten ihmisten tekemät innovaatiot voivat muuttaa tulevaisuutta hyvinkin lyhyessä ajassa. Älykkään teknologian läsnäolo kaikkialla yhteiskunnassa avaa mahdollisuuksia, jotka on syytä huomioida tärkeinä osina yhteiskunnan kehittämisessä. Algoritmeja tulee kehittää niin, että ne ovat tasa-arvoisia ja läpinäkyviä ja että ne eivät ole millään lailla puolueellisia.

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, väestön ikääntyminen, heikentyvä huoltosuhde, koulutustason lasku ja demokratian kriisi ovat akuutteja haasteita, joihin tulee reagoida nopeasti, mutta rakenteellisia uudistuksia toteutettaessa on säilytettävä pohjoismaisen hyvinvointivaltion kivijalat: progressiivinen verotus, laajat hyvinvointipalvelut ja tulonsiirrot, korkea sivistys ja työllisyysaste sekä vahva kansalaisyhteiskunta. Jatkossa meidän on pidemmän eliniän, matalan syntyvyyden ja väestön ikääntymisen takia tehtävä kokonaisuutena laadukkaampia työtunteja, jotta voimme rahoittaa hyvinvointivaltion palvelut ja tulonsiirrot. Tämä tulee edellyttämään työllistyneiden, itsensä työllistäjien ja epätyypillisissä työsuhteissa olevien aseman vahvistamista, työssä jaksamisen kehittämistä, koulutukseen panostamista sekä mahdollisesti työn jakamista. Näiden rakenteiden pohjalta yhteiskuntaamme on edelleen kehitettävä kohti tässä poliittisessa sekä periaateohjelmassamme kuvattua ihannetta, jossa toteutuvat sukupolvien ja sukupuolten sekä kaikkien ihmisten välinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

2. HYVINVOINTIPOLITIikka

Kaiken politiikan tavoitteena on oikeudenmukaisesti jakautunut ihmisten hyvinvointi. Suomalainen hyvinvointivaltio on rakennettu kattavan sosiaaliturvan, korkean sivistystason turvaavan maksuttoman koulutuksen ja vahvan yhteiskunnallisen luottamuksen varaan. Näiden kolmen tukipilarin varassa Suomessa uskaltaa yrittää ja rakentaa tulevaisuutta. Hyvinvointivaltion uudistuessa myös näiden tukipilarien tulee syventyä ja vahvistua, jotta ne takaavat myös tulevaisuudessa joustavan ja varman alustan. Hyvinvointipalveluiden tarkoituksena on toimia turvaverkkona ja tukea ihmistä oikea-aikaisilla ja ihmisen tarpeeseen sovitetuilla palveluilla ja tulonsiirroilla. Julkisen terveydenhuollon, oikeudenmukaisten tulonsiirtojen ja sosiaalipalveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen luovat edellytykset tasa-arvoiselle yhteiskunnalle. Moniarvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen on kansainvälistyvässä maailmassa ja ihmisten liikkumisen lisääntyessä ensiarvoisen tärkeää. Perustuslain mainitsema ihmisten loukkaamaton yhdenvertaisuus on tunnustettava kaikessa lainsäädännössä ja sitä on ylläpidettävä, vaikka siihen kohdistuisi kovaa kritiikkiä. Voiton tavoittelu hyväksikäyttämällä ihmisten terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia on epäinhimillistä ja väärin. Sosiaali- ja terveyspalvelut tulee ensisijaisesti toteuttaa julkisena palveluna. Kohtuuhintainen asuminen, koulutus, työ ja muu elämäntilanteeseen sopiva toiminta luovat perusedellytykset hyvinvoinnille. Kunnat ja maakunnat huolehtivat keskeisistä hyvinvointipalveluista kuten peruskoulutuksesta, terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista.

2.1 Sosiaaliturvajärjestelmän yleiset periaatteet

Suomalaiseen sosiaaliturvajärjestelmään sisältyvät tulonsiirrot sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää on kehitettävä joustavammaksi, vähemmän byrokraattiseksi ja nykyistä kattavammaksi siirtymällä Yleisturvaan pohjautuvaan sosiaaliturvajärjestelmään. Samalla on huolehdittava, että työn vastaanottaminen on aina kannattavaa ja tulonsiirrot ovat aina tiiviissä yhteydessä palveluihin. Sosiaali- ja terveyspalvelut tulee tuottaa riittävän suuren väestöpohjan kokoisilla alueilla. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksessa on siirryttävä

yksikanavaisuuteen. Hallinnon ja päätöksenteon ylimääräistä kerroksisuutta on vältettävä. Sosiaali- ja terveystieteiden perus- ja erikoistason välillä on oltava toimiva integraatio, jotta ihmisten ongelmiin voidaan puuttua tehokkaasti ja ajoissa sekä vastata yksilölliseen palvelutarpeeseen kattavasti sektorirajojen estämättä. Moniammatillista yhteistyötä ja viestintää eri toimijoiden välillä tulee lisätä. Sosiaali- ja terveystieteiden painopiste on yhä enemmän ennaltaehkäisevässä työssä. Ympäri vuorokautista hoitoa on käytettävä lääketieteellisten tekijöiden tai muiden painavien syiden sitä vaatiessa. Riittävät resurssit kotihoidossa sekä hoidon laatu eritasoisissa tuetun asumisen muodoissa tulee turvata. Myös paperittomilla ihmisillä on oltava pääsy välttämättömiin sosiaali- ja terveystieteisiin.

SOSIAALITURVAN YLEISET PERIAATTEET

- Suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää on kehitettävä joustavammaksi, vähemmän byrokraattiseksi ja nykyistä kattavammaksi ottamalla käyttöön Yleisturvaan perustuva sosiaaliturvajärjestelmä.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tulee tuottaa riittävän suuren väestöpohjan kokoisilla alueilla. Sosiaali- ja terveystieteiden rahoituksessa on siirryttävä yksikanavaisuuteen.
- Sosiaali- ja terveystieteiden välillä on oltava toimiva moniammatillinen yhteistyö ja viestintä, jotta ihmisten ongelmiin voidaan puuttua tehokkaasti ja ajoissa.

2.2 Sosiaalipalvelut

Kattavat, ihmisarvoiset ja saatavilla olevat sosiaalipalvelut ovat Suomessa kansainvälisesti vertaillen laadukkaat, mutta niiden kehittämisen on oltava tavoitteellista ja koko maan kattavaa sekä tapahduttava osana perustyötä satunnaisten hankkeiden sijaan. Sosiaalialan johtamisen on keskityttävä muutoksen tukemiseen, ihmislähtöisyyteen ja vaikuttavan työn mahdollistamiseen. Ihmisellä on oikeus tarvitsemiinsa sosiaalipalveluihin. Sosiaaliturvan on perustuttava yksilön kohtaamiseen ja tämän toimintakyvyn sekä tarpeiden tukemiseen. Pitkäaikaisille toimeentulotuen asiakkaille on tehtävä koko elämäntilanteen kattava kartoitus ja tarjottava tarpeellisia tukipalveluita.

Kaikille on löydyttävä ohjaus sosiaali-, työllistymis- ja terveydenhuoltopalveluihin yhdeltä luukulta. Esteettömyys on julkisen palvelutuotannon kantava arvo kaikissa tilanteissa. Sosiaalityön kehittämisessä ja asiakastyössä on hyödynnettävä kokemusasiantuntijoiden ja kokemuskouluttajien osaamista ja sosiaalityön asiakkuudesta kertynyttä kokemusta. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyn esteitä vähennetään. Heikoimmassa asemassa olevien erityisryhmien, kuten vammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja päihdeongelmaisten, palveluiden on vastattava palvelutarpeeseen ja tuettava ihmisen täysivaltaista ja aktiivista kansalaisuutta. Mielenterveyden ongelmista hoitoon pääseminen on taattava mahdollisimman nopeasti hyväksymällä terapiatakuu. Kuntoutusterapiajärjestelmän on sopeuduttava jatkuvasti lisääntyvään psykoterapeuttien kysyntään, jonka takia sekä suomenkielisen että ruotsinkielisen psykoterapeuttikoulutuksen tulee olla maksutonta ja opintopaikkojen määrää korkeakouluissa on lisättävä. Kuntien on tarjottava liikunta- ja kulttuurireseptejä tai -seteleitä kuntalaisille osana sosiaali- ja terveystalouksia.

Kuntien työllistämistoimintaa on suunniteltava pitkäjänteisesti. Kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeilua, palkkatukityöllistämistä ja muita työllistämispalveluja on käytettävä vain henkilön omalla suostumuksella ja näiden ohelle on kehitettävä muita henkilön avoimille markkinoille työllistymistä helpottavia toimenpiteitä yhdessä työttömien kanssa. Palkattoman harjoittelun ja työkokeilun väärinkäyttöksiin on puututtava nopeasti. Heikompiosaisten ja osatyökykyisten työllisyyttä on parannettava. Kuntien on tuettava työllisyyttä aktiivisella elinkeinopolitiikalla sekä ottamalla arvoltaan suurissa hankinnoissaan käyttöön ns. työllistämispäätös, joka velvoittaa arvoltaan suuren kilpailutuksen voittaneet yrityksen työllistämään nuoria, osatyökykyisiä tai muuten vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia. Yhteiskunnan on yhdessä työnantaja- ja työntekijäliittojen edustajien sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa otettava monikanavaisesti vastuuta työssäjaksamisen edistämiseksi ja mielenterveysperäisten sairaspotilaiden ja varhaisen eläköitymisen estämiseksi.

Nuorisotakuun avulla kaikille alle 25-vuotiaille on taattava osallisuustakuun kautta työ-, opiskelu- tai harjoittelupaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta,

asuntotakuu turvaamaan asunto ja asumisen palvelut sekä palvelutakuu, jolla varmistetaan oikea-aikaisten ja tarpeellisten sosiaali- ja terveyspalveluiden saanti. Nuorisotakuulle on turvattava riittävät resurssit ja kunnissa toimivien ohjaamojen rahoitus on turvattava ja vakinaistettava sekä mahdollistettava toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen.

Kuntien on lisättävä resursseja nuorten parissa tehtävän työn tekemiseen. Nuorisopalveluiden on kokonaisuudessaan oltava lainsäädännössä kuntien tai maakuntien velvoitteena. Nuorten toimeentulo, asuminen ja matalan kynnyksen sosiaalipalvelut on varmistettava kaikissa tilanteissa. Nuorten on myös saatava kaikki tarpeellinen ohjaus ja tuki yhdeltä luukulta.

Jokaiselle 16 vuotta täyttävälle nuorelle Suomessa on annettava äitiyspakkauksen kaltainen nuorisopakkaus. Pakkaus sisältää tietopaketin nuoren oikeuksista ja velvollisuuksista, työsuhteista, ammattiliittoon liittymisestä, yrittämisestä, perushygienia- ja ehkäisyvälineitä, oppaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta, ihmissuhteista ja seksuaalisuudesta, kulttuuri- ja liikuntaseteleitä sekä ohjeet omien lähipalveluiden käytöstä. Nuorisopakkaus ei korvaa peruskoulussa annettavaa laadukasta seksuaali- ja sukupuolikasvatusta tätä edeltävinä ikävuosina.

Nuorisotoimen ja peruskoulujen välistä yhteistyötä on tiivistettävä ja peruskouluissa on oltava säännöllisesti päivystävä nuorisotyöntekijä oppimisen tukena ja innostajana. Näin mahdollistetaan erilaisten oppijoiden pysyminen mukana opetuksessa ja kouluyhteisössä. Nuorisotyö ehkäisee oppilaiden syrjäytymistä, vähentää yksinäisyyttä ja tuo oppilaita yhteen myös kouluajan ulkopuolella esimerkiksi nuorten kahviloiden, liikuntapalveluiden yms. vapaa- ajan aktiviteettien avulla.

Maahanmuuttajalla on oikeus saada oikea-aikaista ja riittävää suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä olla osa suomalaista kulttuuria. Maahanmuuttoviraston tulee toimittaa postitse, sähköpostitse tai vastaanotossa henkilökohtaisesti tietopaketin Suomen työelämästä, työsuhteista, ammattiyhdistystoiminnasta ja yrittäjyydestä jokaiselle

maahanmuuttajalle oleskeluluvan myöntämisen perusteista riippumatta. Oman äidinkielen ja kulttuurin perusteiden oppiminen on turvattava mahdollisuuksien mukaan maahanmuuttajataustaisille. Valtion kunnille maksaman kotouttamisesta aiheutuneiden kustannusten korvauksen kesto on pidennettävä nykyisestä kolmesta vuodesta viiteen vuoteen tarpeen vaatiessa. Käsittelemätön turvapaikkahakemus ei saa lykätä kotouttamistoimenpiteiden aloittamista, vaan kotouttaminen on aloitettava mahdollisimman nopeasti maahan saapumisen jälkeen niin sanotulla esikotouttamisjaksolla, jonka aikana kartoitetaan tulijan olemassa olevaa osaamista ja koulutustarpeita. Kartoitusten avulla ohjataan myöhempää kuntaan sijoittumista niin, että ihmiset tulevat sijoitetuiksi työllistymisen ja jatkokoulutuksen mahdollistaville alueille. Suunnitelmallisella ja tehokkaalla kotouttamisella ennaltaehkäistään eriytymisen aiheuttamia ongelmia ja edistetään maahanmuuttajien osallisuutta ja työllisyyttä. Kotouttamisen hyvien käytänteiden levitessä on korotettava Suomen pakolaiskiintiötä. Lisäämällä maahanmuuttoviraston resursseja turvapaikkahakemusten käsittelyyn säästetään resursseja vastaanottokeskuksissa ja säilöissä. Oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia on kohdeltava sosiaaliturvan ja palveluiden osalta yhdenvertaisesti Suomen kansalaisten kanssa.

Lastensuojelua on kehitettävä siten, että perheiden ongelmiin puututaan jo varhaisessa vaiheessa. Lastensuojelulaitoksien tulee olla julkisen sektorin ylläpitämiä, ei yksityisiä. Ongelmia ennaltaehkäistään tehokkaimmin laadukkaalla perhetyöllä, lasten kouluvalmiuksia tukevalla varhaiskasvatuksella, monialaisella viranomaisyhteistyöllä sekä viranhaltijoiden ja huoltajien yhteydenpidolla ja yhteistyöllä. Lastensuojelullisten toimien kohteena olevan lapsen koko perheelle on annettava tarvittavat sosiaalipalvelut. Perheille on järjestettävä ennaltaehkäisevää perhetyötä, kuten kotiapua, ja turvattava resurssit palveluiden laadukkaaseen toteuttamiseen. Lastensuojeluun on varattava riittävät resurssit.

Lähisuhdeväkivaltaa on kitkettävä kaikin keinoin. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma on toimeenpantava täysimääräisenä. Sen riittävä resursointi on varmistettava valtion budjetista. Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa on tärkeää, että

huomioon otetaan myös lähisuhdeväkivaltaa kokevat miehet. Lisäksi vastaavanlainen ohjelma on kehitettävä ennaltaehkäisemään myös muuta lähisuhdeväkivaltaa sekä muita väkivallan muotoja kuten henkistä, kulttuurillista ja uskonnollista, väkivaltaa, joihin kuuluu mm. vihapuhe. Vihapuhe kuuluu lähisuhdeväkivallan ohella Suomen suurimpiin ja näkyvimpiin ihmisoikeusongelmiin. Ohjelman puitteissa on turvattava ensi- ja turvakotien riittävä rahoitus. Ensi- ja turvakotiin pääsy tulee taata jokaiselle turvattomuutta kokevalle. Turvakotien määrä tulee kaksinkertaistaa Istanbulin sopimuksen selitysmuistion suositusten mukaisesti. Turvakotien määrän kasvaessa Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) turvakotitoimintaan tarkoitetut resurssit on turvattava.

Etenkin päihteitä käyttävien äitien oikeus palveluihin odotusaikana ja sen jälkeen on taattava lailla. On varmistettava, ettei yhteiskuntaamme synny yhtäkään jo syntyessään päihderiippuvaista lasta.

SOSIAALIPALVELUT

- Sosiaaliturvan on perustuttava yksilön kohtaamiseen ja tämän toimintakyvyn sekä tarpeiden tukemiseen. Pitkäaikaisille toimeentulotuen asiakkaille on tehtävä koko elämäntilanteen kattava kartoitus ja tarjottava tarpeellisia tukipalveluita.
- Kaikille on löydettävä ohjaus sosiaali-, työllistymis- ja terveydenhuoltopalveluihin yhdeltä luukulta. Kuntatoimijoiden edellytyksiä moniammatilliseen yhteistyöhön on lisättävä muun muassa koulutuksen ja resurssien kautta.
- Yhteiskunnan, työnantaja- ja työntekijäliittojen sekä kansalaisyhteiskunnan on yhdessä toimittava työssäjaksamisen edistämiseksi ja mielenterveysperäisten sairaspotilaiden ja varhaisen eläköitymisen estämiseksi.
- Kunnissa toimivien ohjaamojen rahoitus on turvattava ja vakinaistettava sekä mahdollistettava toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen. Ohjaamo-toimintaa on laajennettava koskemaan myös muita vaikeammin työllistyviä ryhmiä, kuten maahanmuuttajia.

- Nuorisotakuun avulla kaikille alle 25-vuotiaille on taattava työ-, opiskelu- tai harjoittelupaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta, asuntotakuu turvaamaan asunto ja asumisen palvelut sekä palvelutakuu, jolla varmistetaan oikea-aikaisten ja tarpeellisten sosiaali- ja terveystalveluiden saanti
- Jokaiselle 16 vuotta täyttävälle nuorelle Suomessa on annettava äitiyspakkauksen kaltainen nuorisopakkaus.
- Lastensuojelua on kehitettävä siten, että perheiden ongelmiin puututaan jo varhaisessa vaiheessa.
- Lähisuhdeväkivaltaa on kitkettävä kaikin keinoin. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma on toimeenpantava täysimääräisenä.

2.3 Tulonsiirrot - aktiiviseen Yleisturvaan

Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on uudistettava kokonaisuudessaan Yleisturvaan pohjautuvaksi. Nykyjärjestelmä on tasoltaan alimitoitettu sekä monimutkaisuutensa ja byrokraattisuutensa takia vaikeasti ymmärrettävä ja jälkeenjäänyt. Tämä aiheuttaa sosiaaliturvan alikäyttöä ja lisää ihmisten syrjäytymistä sekä harmaata taloutta. Pitkälti automatisoitu Yleisturva takaa turvan eri elämäntilanteissa ja samalla joustaa niiden mukana.

Kansallinen tulorekisteri, sisältää jokaisen Suomessa asuvan tulotiedot kaikista tulomuodoista reaaliaikaisesti. Ilmoitukset tulorekisteriin tekee henkilölle palkan tai muun tulon maksaja maksun yhteydessä. Järjestelmä vähentää esimerkiksi työnantajan palkanmaksuun liittyvää byrokratiaa, kun kaikki tiedot voi ilmoittaa yhdellä ilmoituksella sekä mahdollistaa sosiaaliturvan ja verotuksen muuttamisen reaaliaikaiseksi.

Tulorekisteri on laajennettava osaksi suomi.fi-tietojärjestelmää. Järjestelmään liitetään tiedot kaikista viranomaisten ylläpitämistä rekistereistä (potilas-, oppilas-, kiinteistö- ja lainhuutorekisterit jne.). Suomi.fi-tilille kirjautuessaan henkilö voi tarkastella, mitä kaikkia tietoja viranomaiset ovat hänestä tallentaneet, kuka tietoja on käyttänyt ja mihin. Palvelussa voi antaa eri viranomaisille käyttöoikeuksia tietoihin sekä tehdä ilmoituksia tietojensa muuttumisesta tai hakemuksia viranomaisille. Yksityiset yritykset voivat

halutessaan liittää tietokantansa suomi.fi- järjestelmään, jolloin henkilö voi omalla suostumuksellaan määritellä, mitä tietoja kukin yritys saa käyttää ja mihin tarkoitukseen. Kaikki yritysten keräämät tiedot on pitkällä aikavälillä liitettävä osaksi järjestelmää, jotta kansalainen saa itse päättää, mitkä hänestä kerätyt tiedot ovat yritysten käytössä ja hän voi halutessaan pyytää tiedoistaan hinnan, jonka yritys maksaa. Tiettyjen tietojen (esim. sodanajan sijoitus, potilastiedot jne.) jakamiselle voidaan lainsäädännöllä asettaa rajoituksia, mutta pääsääntö on, että ihminen itse päättää, kenelle hänen tietojaan voidaan luovuttaa. Kunkin viranomaisen kannalta välttämättömät tiedot säädetään automaattisesti tämän saatavaksi. Tavoitteena on toteuttaa tehokkaasti jokaisen ihmisen perusoikeus omien henkilötietojensa omistamisesta ja hallitsemisesta. Palvelun on oltava tietoturvallinen, esteetön ja helppokäyttöinen.

Sosiaaliturvajärjestelmän tulee pohjautua kattavaan Yleisturvaan. Yhdistetään nykysosiaaliturvajärjestelmästä viimesijainen toimeentuloturva (toimeentulotuen perusosa), sosiaaliturvan vähimmäisetuudet (työttömän peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja näiden korotusosat, vähimmäismääräiset sairauspäivärahat, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat), opiskelijoiden tuet (opintoraha, aikuiskoulutustuen perusosa), kotihoidon tuki, asumisen tuet (yleinen asumistuki ja opintotuen asumislisä) sekä pienituloisten työntekijöiden verovähennykset (työtulovähennys, kunnallisverotuksen perusvähennys, kunnallisverotuksen ansiotulovähennys) yhdeksi, "yhdeksi luukulta" saatavaksi henkilökohtaiseksi Yleisturvaksi. Verovähennykset poistetaan Yleisturvan piirissä olevilta, mutta ne säilytetään pienituloisilla työntekijöillä, jotka eivät ole Yleisturvan piirissä. Yleisturvasta ei kuitenkaan saa syntyä palkkakompensaatiojärjestelmää. Työnantajalla voi olla haluja heikentää työehtoja ja palkkausta varsinkin matalapalkkaisilla ja osa-aikatyötä hyödyntävillä aloilla, jos työntekijä saa osan tuloistaan sosiaalietuutena. Tämä pitää ottaa huomioon Yleisturvaa luotaessa.

Sosiaaliturvan taso on sen riittävyden takaamiseksi sidottava Kuluttajatutkimuskeskuksen määrittämään viitebudjettiin. Yleisturva kattaa kohtuullisen vähimmäiskulutuksen sekä asumiskulut. Asumisen kulut vaihtelevat voimakkaasti eri paikkakunnilla, joten tuen määrään vaikuttavat asuinpaikkakunta ja ruokakunnan koko.

Tuki määritellään suhteessa paikkakunnan keskimääräiseen neliövuokraan ja ruokakunnan koko määrittää tuetun asunnon koon, erityisryhmien lisätilan tarpeet huomioiden. Tiedot asuinpaikkakunnasta ja asumismuodosta päivitetään aina muuton yhteydessä tulorekisteriin, jolloin tarvittavat tiedot ovat aina järjestelmässä. Asumisosan suuruuteen eivät vaikuta nykyjärjestelmän tavoin reaaliset asuinkustannukset, mikä edellyttää nykyistä paremmin toimivia asuntomarkkinoita.

Yleisturva on kolmiportainen sisältäen automaattisen ja tarveharkintaisen takuutulon, syyperustaisen yleistulon ja aktiivisuudesta palkitsevan aktiivitulon. Takuutulo takaa jokaiselle viimesijaisen toimeentuloturvan automaattisesti, kun sille on tarve. Henkilön tulojen pudotessa alle absoluuttisen vähimmäiskulutuksen viitebudjetin (esim. 80 % kohtuullisesta vähimmäiskulutuksesta), kansallinen tulorekisteri tekee ilmoituksen viranomaiselle, joka myöntää takuutulon automaattisesti.

Yleistulo turvaa kohtuullisen perustoimeentulon niille, jotka osoittavat syyn Yleisturvan piirissä olemiselle. Syynä toimivat työttömyys, sairaus, lapsen saanti, lapsen kotihoito ja opiskelu. Tuen taso määritellään niin, että Yleisturva kattaa 100 % viitebudjetin mukaisesta kohtuullisesta vähimmäiskulutuksesta asumiskulujen jälkeen. Syyperusteiden kirjaaminen tulorekisteriin tulee automatisoida mahdollisimman pitkälle. Aktiivitulo palkitsee omasta aktiivisuudesta ja työllistymismahdollisuuksiensa parantamisesta. Yleistulo korotetaan aktiivitulon tasolle 125 %:iin viitebudjetista, kun henkilön parantaa mahdollisuuksiaan työllistyä, eli osallistuu työvoimapolitiiseen koulutukseen, aktivointitoimenpiteisiin tai muuten parantaa tilannettaan. Nykyistä aktiivisuuden määritelmää on laajennettava ja annettava enemmän arvoa henkilön omalle arviolle/aktiivisuudelle työllistymismahdollisuuksien parantumisesta. Samalla voidaan luopua muista päällekkäisistä aktiivisuuteen kannustavista työttömyysturvan elementeistä. Esimerkiksi omaehtoinen opiskelu ja vapaaehtoistoiminnan järjestöissä tulee olla nykyistä joustavammin perusteita tuen korottamiselle. Aktiivitulon taso tulisi määritellä erikseen korotetun vähimmäiskulutuksen viitebudjetin perusteella (esim. 125 % kohtuullisesta vähimmäiskulutuksesta).

Yleisturva vähenee 60 prosentilla nettotyötulojen kasvusta. Työllistyminen tai työnteon lisääminen ei koskaan vähennä kotitalouksien nettotuloja. Tuen pysyminen yli takuutulon edellyttää aktiivista työnhakua, mikä sisältää työvoimapolitiittiseen koulutukseen osallistumisen, työhakemusten lähettämisen ja vaatimuksen siitä, että tarjottu työpaikka on otettava vastaan. Työnhakuehto koskee myös niitä henkilöitä, jotka tekevät pienituloista osa-aikatyötä ja ovat Yleisturvan piirissä. Työnhakuehdosta on vapautettu tiettyjä ryhmiä, kuten mm. pienten lasten vanhemmat ja sairaat sekä tiettyjen työllistymistä edistävien toimien piirissä olevat.

Kun henkilö on Yleisturvan piirissä kolme kuukautta vuoden aikana, hänet kutsutaan palveluneuvojan vastaanotolle, jossa selvitetään palvelutarve. Henkilölle tehdään yksilöllinen työllistymissuunnitelma, joka sitoo henkilöä itseään sekä viranomaisia. Työllistymispalveluiden parantamiseksi on kehitettävä mittareita, joilla mitataan palveluiden toimivuutta. Jokaisesta viranomaispäätöksestä on oltava muutoksenhakuoikeus. Palveluista kieltäytyvän on otettava tarjottu työ tiukemmin ehdoin vastaan. Nykyiset sanktiot, joilla viimesijaista toimeentuloturva leikataan 20 % tai 40 %, poistuvat.

Työllistymisen jälkeen Yleisturvaa maksetaan vielä 1 kk ajan. Työnhakija voi käyttää Yleisturvaansa palkkatukena tai starttirahana esimerkiksi 6 kk ajan. Opiskelijoilta edellytetään opinnoissa edistymistä ja riittävien opintopisteiden keräämistä. Lisäksi opintotuen vuositulorajaa nostetaan 18 000 euroon 9 opintokuukaudelta. Aikuiskoulutukseen osallistuvalla säilytetään aikuiskoulutustuen ansio-osa.

Yrittäjät, apurahan saajat ym. epäsäännöllistä tuloa saavat ovat saman sosiaaliturvan piirissä. Yrittäjiltä ei enää edellytetä yrityksen toiminnan lopettamista sosiaaliturvan piiriin pääsemiseksi. Isommat tulot jaksotetaan tuleville kuukausille.

Vanhemmuuden tuet ovat Yleisturvan piirissä 6+6+6 -mallin mukaisesti. Vanhemmista toinen on oikeutettu vanhempainvapaan aikaiseen Yleisturvaan puolitoista vuotta lapsen syntymästä. Molempien vanhempien on käytettävä vähintään 1/3 vanhempainvapaasta.

Ansiosidonnainen vanhempainpäiväraha säilyy omana järjestelmänään. Nykymuotoinen kotihoidontuki lakkautetaan, mutta vanhempien osa-aikaista työntekoa tuetaan Yleisturvalla siihen asti, että lapsi täyttää 3 vuotta. Demarinuoret esittävät, että äitiys- ja isyysvapaan aikana työtulot huomioidaan äitiys- ja isyysrahoissa samoilla perusteilla kuin työttömien tulot huomioidaan ansiosidonnaisessa päivärahasa.

Nykyiset ansiosidonnaiset etuudet yhdistetään sosiaaliturvan ansio-osaksi. Ansio-osaa saa nykyisillä perusteilla (vanhemmuus, sairaus, työttömyys, aikuiskoulutus) yhtenäistetyin ehdoin. Ansiosidonnaisen rahoitus voidaan säilyttää eriteltynä, kuten nykyjärjestelmässä, mutta tärkeintä on yhtenäistää järjestelmää käyttäjän näkökulmasta. Yleisturvan toteuttaminen ei edellytä ansiosidonnaisen järjestelmän muuttamista.

Eläkkeet, kulukorvausluonteiset tulonsiirrot (mm. lapsilisät ja lääkekorvaukset) sekä sosiaalityössä käytettävät harkinnanvaraiset tuet (esim. ennaltaehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki) jäävät Yleisturvan täydentäviksi osiksi. Lapsilisät jäävät kulukorvausluonteisina voimaan, mutta niiden myöntäminen voidaan myös automatisoida parantamalla tietojenvaihtoa. Lapsilisistä tehdään samansuuruiset kaikkien lasten osalta. Lapsilisät ja kulukorvausluonteiset tulonsiirrot eivät vaikuta Yleisturvan määrään.

TULONSIIRROT – AKTIIVISEEN YLEISTURVAAN

- Suomi.fi-palvelussa kansalainen voi hallita esimerkiksi henkilö-, terveys-, tulo- ja omistus-, koulutus- ja ostosrekisteritietojaan. Ihmisellä on oma päätösvalta siitä, kenellä on pääsy tietoihin, mutta osa tiedoista on lakien nojalla oltava viranomaisten käytössä.
- Siirrytään nykysosiaaliturvan tilkkutäkistä kattavaan Yleisturvaan. Yhdistetään nykysosiaaliturvajärjestelmästä viimesijainen toimeentuloturva, sosiaaliturvan vähimmäisetuudet, kotihoidon tuki, asumisen tuet ja pienituloisten työntekijöiden verovähennykset yhdeksi, “yhdeltä luukulta” saatavaksi henkilökohtaiseksi Yleisturvaksi.
- Sosiaaliturvan taso on sen riittävyyden takaamiseksi sidottava Kuluttajatutkimuskeskuksen määrittämään viitebudjettiin.

- Nykyiset ansiosidonnaiset etuudet yhdistetään sosiaaliturvan ansio-osaksi. Ansio-osaa saa nykyisillä perusteilla (vanhemmuus, sairaus, työttömyys, aikuiskoulutus) yhtenäistetyin ehdoin.

2.4 Terveys- ja hyvinvointipalvelut

Parasta terveydenhuoltoa on ihmisten hyvinvoinnin tukeminen ja ongelmien ennaltaehkäiseminen. Liikuntapalveluihin on panostettava koko ihmisen elinkaaren ajalla. On myös tärkeää, että terveydenhuoltopalveluita voi käyttää Suomen molemmilla kansalliskielillä. Liikunnan tulee olla virallinen osa ennaltaehkäisevää terveystyötä. Oppilashuollossa tulee tehdä kokonaisvaltaista terveyden ja hyvinvoinnin arviointia, jossa käytetään monipuolisesti erilaisia mittareita. Kuntien ylläpitämien liikuntapalveluiden tulee olla lähtökohtaisesti maksuttomia nuorille kuntalaisille ja liikuntamahdollisuuksia tulee tarjota ympärivuotisesti. Myös erityisryhmät on huomioitava hinnoittelussa.

Julkisin varoin tuetun terveydenhuollon ainoana tavoitteena on oltava kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen - ei voiton tavoittelu.

Ehkäisyvalmisteet on saatettava KELA-korvauksien piiriin ja kaikki kuukautissuojat ja ehkäisyvälineet tulee vapauttaa arvonlisäverosta. Jokaisella alle 25-vuotiaalla tulee olla oikeus maksuttomaan seksuaaliterveydenhuoltoon. Kuntien on tarjottava maksuttomia ehkäisyvälineitä nuorille ja niiden ohessa tukea seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä.

Yksityiselle terveystuottajalle maksettavasta sairaanhoitokorvauksesta on luovuttava. Yksityisten palveluiden tukemisen sijasta on turvattava julkiset terveystuotokset. Julkinen terveydenhuolto on tuotettava sen kokoisissa yksiköissä, jotka ovat potilasystävällisiä, vähemmän haavoittuvaisia lääkäreiden poissaoloille ja houkuttelevampia työpaikkoja. Harvaan asuttujen alueiden terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut on turvattava liikkuvilla sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköillä. Julkisen hammashoitoon tulee lisätä resursseja ja julkisen hammashoidon on oltava maksutonta. Ihmisten mahdollisuuksia pitää huolta omasta terveydestään on tuettava sähköisillä

terveyspalveluilla ja terveysteknologialla. Vanhempien ikäluokkien asemaa on parannettava lisäämällä sosiaali- ja terveyspalvelujen resursseja sekä puuttamalla vanhuusajan taloudellisiin ja sosiaalisiin eroihin. Tavoitteena on oltava yhteiskunta, jossa yksikään vanhus ei koe taloudellista tai sosiaalista turvattomuutta. Ikäihmisten omaa näkemystä on kuunneltava ja itsemääräämisoikeuden on toteuduttava. Ikäihmisille ja heidän omaisilleen on luotava mahdollisuudet yhteydenpitoon omaishoidon palveluihin myös ilman varsinaista omaishoitosopimusta.

Opiskeluterveydenhuolto toteutetaan osana toimivaa kunnallista perusterveydenhuoltoa. Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden terveydenhoito on turvattava samantasoisesti. Erityisesti ruotsin- ja englanninkielisiä palveluja on lisättävä, mahdollisuuksien mukaan muut kieliryhmät huomioiden. Toisen asteen opiskelijoiden terveydenhuollon tulee olla maksutonta, saavutettavissa ja laadukasta. Terveyspalvelut on turvattava korkeatasoisina ja ennaltaehkäisevinä kaikille. Lääkäripulaan on vastattava yhdistämällä pieniä terveyskeskuksia suuremmiksi yksiköiksi, joissa lääkäreillä on ammatillinen tukiverkko lähellä, parantamalla johtamista terveyskeskuksissa, lisäämällä lääkärinkoulutusta sekä sen resursseja ja helpottamalla maahanmuuttajien työskentelyedellytyksiä. Julkisen terveydenhuollon vetovoimaa työnantajana on parannettava työoloja, palkkausta ja johtamistapoja kehittämällä sekä urakehitysmahdollisuuksia lisäämällä. Yksityistä terveydenhoitobisnestä ei tule rahoittaa julkisin varoin. Säädetään puoskarilaki, jolla rajoitetaan vaihtoehtoisten hoitojen antamista ja markkinointia.

Psykiatrisia palveluita on kehitettävä ja ne on tuotettava monialaisesti sosiaali- ja terveyssektorien toimijoiden yhteistyönä. Terveyskeskusten sekä erikoislääketieteen Kokemusasiantuntijavastaanotto sekä Työparina ammattilainen ja kokemusasiantuntija -malleja on laajennettava maan kattavaksi. Potilaslähtöiset, monialaiset palvelukokonaisuudet ovat tehokkain apu. Psykiatrisessa hoidossa palveluiden on oltava saatavilla, kun niitä tarvitaan. Päihdekuntoutujille on varattava psykiatrisessa hoidossa omat osastonsa. Lääkehoidon rinnalla on aina oltava myös terapiahoitoa. Joka puolella Suomea on oltava saatavilla matalan kynnyksen psykiatrisen sairaanhoidon palveluita.

Sosiaalipalvelut on huomioitava paremmin. Sekä nuorten tietämystä mielenterveystaidoista että mielenterveyspalveluita ja syrjäytymistä ennalta ehkäiseviä palveluita on tuettava. Oppilaitospsykologien saatavuus on turvattava. Kuraattoreilla tulisi olla paremmat resurssit ja vähemmän oppilaita kuraattoria kohti. Erityisesti ruotsin- ja englanninkielisiä palveluja on lisättävä, mahdollisuuksien mukaan muut kieliryhmät huomioiden

Demarinuoret kannattavat aktiivisen eutanasian laillistamista parantumattomasti sairaan kärsimyksen päättämiseksi. Eutanasian täytyy aina perustua potilaan toistuvasti esittämään pyyntöön ja lääketieteelliseen arvioon potilaan tilasta.

TERVEYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT

- Parasta terveydenhuoltoa on ihmisten hyvinvoinnin tukeminen ja ongelmien ennaltaehkäiseminen. Julkisin varoin tuetun terveydenhuollon ainoana tavoitteena on oltava kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen - ei voiton tavoittelu.
- Jokaisella alle 25-vuotiaalla tulee olla oikeus maksuttomaan seksuaaliterveydenhuoltoon. Kuntien on tarjottava maksuttomia ehkäisyvälineitä nuorille ja tukea heitä seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä.
- Julkinen terveydenhuolto on tuotettava sen kokoisissa yksiköissä, jotka ovat potilasystävällisiä, vähemmän haavoittuvaisia lääkäreiden poissaoloille ja houkuttelevampia työpaikkoja. Laadukkaiden julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden valtionrahoitus on turvattava riittävässä määrin ja niitä on tuotettava kaikille Suomen asukkaille asuinpaikasta, äidinkielestä ja muista ominaisuuksista riippumatta.

2.5 Päihdepolitiikka

Alkoholipolitiikassa kansallisena tavoitteena tulee olla alkoholin kulutuksen kaikkalainen vähentäminen ja kansanterveyden edistäminen. Alkoholin kulutusta on ohjattava entistä enemmän ravintoloihin, mikä vahvistaa työllisyyttä, lisää turvallisuutta ja edistää sivistynyttä juoma- ja tapakulttuuria. Tämän edistämiseksi on ravintoloissa tarjoiltavan alkoholin arvonlisäveroprosenttia laskettava muiden ravintolapalvelujen tasolle. Myös

käytäntöjä anniskelualueiden suhteen on kohtuullistettava esimerkiksi siten, ettei katsomon kaltevuus vaikuta luvan saantiin. Pienpanimoiden ulosmyyntioikeutta yhdenmukaistetaan säätämällä samat prosenttirajoitukset kaikille pienpanimoille koosta riippumatta.

Kannabiksen käyttö depenalisoidaan, eli että teot olisivat yhä lainvastaisia, mutta niistä ei tavanomaisissa tapauksissa enää rangaista. Muiden huumausaineiden käyttö olisi edelleen rangaistavaa. Laittomien huumeiden käytön vastaisen työn painopiste on siirrettävä oikeuslaitokselta terveydenhuollolle, mikä huomioidaan lisäämällä terveydenhuollon resursseja. Ankarat rangaistukset eivät tutkitusti ole juuri vähentäneet huumeiden käyttöä, mutta nykyinen huumausainelainsäädäntö on vienyt eritoten nuorilta tulevaisuuden mahdollisuuksia ja stigmatoinut käyttäjät. Moni huumeiden käyttäjä ei hakeudu hoitoon rangaistuksen pelosta, ja virkavallan menettelyssä on havaittu alueellista epätasa-arvoa. Huumepolitiikan päätavoitteen pitää olla ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Sen takia on panostettava ehkäiseviin toimiin, kuten neulojenvaihto-ohjelmiin ja valistuksen lisäämiseen. Valvottujen huumeiden käyttöhuoneiden perustamisella ehkäistään yliannostuskuolemia sekä voidaan ohjata käyttäjiä kohti terveellisempiä elämäntapoja. Hoitoon ohjausta on tehostettava ja resursseja parannettava. Huumausainerikollisuuden tutkintaresurssit kohdennetaan aineiden maahantuonnin ja laajamittaisen kaupan ehkäisyyn. Huumausaineiden kauppaan ja maahantuontiin liittyvien rikosten rangaistuksia kovennetaan.

Päihdepolitiikan keskeinen tavoite on savuton ja nikotiiniton Suomi vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi lainsäädäntöä ja nikotiinituotteiden verotusta on asteittain entisestään kiristettävä. Sähkösavukkeiden makuaineiden kauppa ja kulutus "leivotarvikkeina" tulee estää.

Panostetaan ennaltaehkäisevään päihdetyöhön peruskouluissa sekä kohdennetaan apua toiselle asteelle luoden keinoja puuttua ongelmakäyttämiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tulee tunnistaa lapsiperheiden erityisen haavoittuvainen asema ja tehostaa päihdeäitien Pidä kiinni -hoitojärjestelmän rahoitusta kestävämmälle pohjalle.

Päämääränä tulee olla päihdeongelmien periytyvyyden ehkäiseminen ja kansalaisten elämänlaadun parantaminen. Kunnissa tulee olla selkeästi organisoitu ja potilasystävällinen päihdehoito, jonka puitteisiin kuuluu muun muassa käyttäjäystävällinen huone, neulanvaihtopiste ja mahdollisuus suorittaa anonyymitestaus.

PÄIHDEPOLITIikka

- Alkoholipoliitikan kärkitavoitteeksi on nostettava kulutuksen vähentäminen erityisesti ongelmakäyttäjien kohdalla.
- Kannabiksen käyttö on depenalisoitava.
- Nikotiinin Suomi tulee asettaa konkreettiseksi tavoitteeksi päihdepolitiikan saralla.
- Päihdepalveluiden resursseja tehostetaan ja haavoittuvaisille ryhmille järjestetään tarvittaessa erikseen kohdennettuja palveluita.

3. TALOUSPOLITIikka

Nykyinen heikosti säänneltyihin markkinoihin perustuvan talousjärjestelmä on osoittautunut kriisialttiiksi, eriarvoistavaksi ja ekologisesti kestäättömäksi. Veroparatiisit ja aggressiivinen verosuunnittelu heikentävät verotuottojen lisäksi yleistä veromoraalia ja verojärjestelmien tasapuolisuutta sekä läpinäkyvyyttä, samoin kuin pienten ja keskiuurten yritysten kilpailuedellytyksiä. Tilalle tarvitaan tasa-arvoa ja hyvinvointia edistävä ja globaalia eriarvoisuutta poistava talous- ja yhteiskuntamalli. Jokaisella, myös tulevilla sukupolvilla, on oltava mahdollisuudet hyvään koulutukseen, turvalliseen elämään, työhön ja riittävään toimeentuloon sekä puhtaaseen ympäristöön. Talousjärjestelmä pitää rakentaa näitä tavoitteita tukevaksi.

3.1 Kohti kestäväää talousjärjestelmää

Talous on globaalia, minkä vuoksi tarvitsemme ylikansallista talouden hallintaa ja sääntelyä. Säännöllisesti toistuvat taluskriisit rasittavat yhteiskuntien vakautta, työllisyyttä ja ihmisten hyvinvointia. Jatkuvaan materiaaliseen kasvuun tukeutuva yhteiskunta-ajattelu on epärealistista ja kuormittaa ympäristöä kohtuuttomasti. Kansainvälisellä tasolla tarvitaan valtioiden rajat ylittäväää solidaarista talouspolitiikkaa. Poliitiikan avulla on voitava määritellä taloudellisen kehityksen suunta ja tavoitteet. Poliittisen järjestelmän on käytettävä nykyistä vahvemmin taloudellista ohjausvaltaansa markkinatalouden kielteisten vaikutusten hillitsemiseksi. Kaupan alan duopoli on purettava Suomessa ja kilpailua alalla lisättävä. Suomen on lisättävä investointeja kotimaisen julkisen sektorin lääkkeiden, laitteiden, varusteiden ja lääketieteellisen hoidon kehittämiseen ja tuottamiseen, ja lääkkeiden hinnan suhteen tulisi vähimmäishinnan sijasta määrittää enimmäishinta. Euroopan unionin on edistettävä kansainvälisen finanssitransaktioveron käyttöönottoa, veroparatiisitalouden kitkemistä, pankki- ja rahoituslaitosten tiukempaa valvontaa ja estettävä Euroopan sisäistä vahingollista verokilpailua. Euron valuviat on korjattava ja siirryttävä investointivetoista kestäväää talouskasvua tavoittelevaan talousjärjestelmään. Talouspolitiikan on oltava vastasyklistä eli sen on tähdättävä suhdannevaihteluiden tasaamiseen. Veropetoksista annettavia rikosoikeudellisia rangaistuksia on kovennettava. Bruttokansantuotteen kehityksen lisäksi on otettava käyttöön hyvinvoinnin ja kasvun kestävyyttä ja vaikutuksia ilmaisevia

kehityksen mittareita. Yritysten yhteiskuntavastuun toteutumisen ja normien noudattamisen valvontaa on tehostettava varmistamalla Finnwatchin, ammattiliittojen ja viranomaisten riittävät resurssit.

Talous tulee nähdä välineenä ihmisten eriarvoisuuden ja köyhyyden poistamisessa sekä halutun yhteiskuntajärjestelmän kuten pohjoismaisen hyvinvointimallin tukemisessa. Taloutta ei saa eriyttää muusta yhteiskunnallisesta toiminnasta tai päätöksenteosta. Talousjärjestelmän tulee vahvistaa työpaikkojen syntyä ja psykososiaalisen työhyvinvoinnin sekä työturvallisuuden edistämistä. Työ- ja elinkeinoministeriöön on perustettava julkisten investointien kerroinvaikutuksen arviointiyksikkö, joka määrittää valtakunnallisten investointien kannattavuutta. Investoinnit on eriytettävä julkisessa kirjanpidossa käyttötalousmenoista ja vapautettava alijäämä sääntelystä työllistävien, työhyvinvointia lisäävien ja kehitystä tukevien investointien mahdollistamiseksi.

KOHTI KESTÄVÄÄ TALOUSJÄRJESTELMÄÄ

- Tarvitsemme ylikansallista talouden hallintaa ja sääntelyä.
- Euroopan unionin on edistettävä kansainvälisen finanssitransaktioveron käyttöönottoa, veroparatiisitalouden kitkemistä, pankki- ja rahoituslaitosten tiukempaa valvontaa ja estettävä Euroopan sisäistä vahingollista verokilpailua.
- Bruttokansantuotteen kehityksen lisäksi on otettava käyttöön hyvinvoinnin ja kasvun kestävyyttä ja vaikutuksia ilmaisevia kehityksen mittareita.
- Talous tulee nähdä välineenä ihmisten eriarvoisuuden ja köyhyyden poistamisessa sekä halutun yhteiskuntajärjestelmän kuten pohjoismaisen hyvinvointimallin tukemisessa.

3.2 Valtion talouspolitiikka

Kestävällä ja oikeudenmukaisella talouspolitiikalla varmistetaan ihmisten taloudellinen ja sosiaalinen tasa-arvo sekä pohjoismaisen hyvinvointimallin kehittäminen. Tämän vuoksi sitä ei voi irrottaa muusta yhteiskuntapolitiikasta, etenkin työllisyys- ja sosiaalipolitiikasta. Valtion taloudenpidon pitää olla läpinäkyvää, vastuullista ja pitkäjänteistä. Julkisen talouden kestävyysvaje retoriikasta hyvinvointipalvelujen

leikkausten oikeuttajana pitää päästä eroon. Samalla painopistettä on siirrettävä talous-, työllisyys- ja elinkeinopoliittisten rakenteiden tarkasteluun. Huoltosuhteesta ja ikärakenteesta aiheutuviin ongelmiin on puututtava pidentämällä työuria, työhyvinvointia parantamalla, edistämällä syntyvyyttä ja maahanmuuttoa sekä koulutuspolitiikan keinoin. Suomessa pyritään siirtymään kuuden tunnin työpäivään Ruotsissa kokeillun mallin mukaisesti. 6-tunnin työpäivä mahdollistetaan työhyvinvointiin, psykososiaaliseen työturvallisuuteen sekä työssäjaksamiseen panostamalla, mikä tutkimusten valossa johtaa parempaan työn tuottavuuteen ja innovaatioihin. Kompensoidaan rahallisesti tai lyhentämällä vuosityöaika vastavasti. Valtionyhtiöiden on kiinnitettävä erityistä huomiota yhteiskuntavastuullisuuteen ja hyvään henkilöstöpolitiikkaan. Luonnollisia monopoleja ja strategisia yhtiöitä ei tule yksityistää. Sähkön siirto ja jakelu on palautettava takaisin julkiseen omistukseen. Tuottavaa kansallisomaisuutta, kuten kaivosvaroja ei tule myydä ulkomaiseen omistukseen.

Harmaata taloutta ei tule missään määrin hyväksyä. Valtion tulee luoda kansallisen tulorekisterin yhteyteen kaikki työsuhteet, yritykset ja työnantajat kattava rekisteri, joka mahdollistaa harmaata työtä teettävien yritysten ja työnantajien tunnistamisen. Anonyymi omistaminen hallintarekisterin kautta tulee kieltää kaikilta sijoittajilta. Verohallinnon resurssit tulee kohdentaa nykyistä huomattavasti selkeämmin verotarkastukseen sekä veroparatiisiyhtiöiden ja siirtohinnoittelun kautta tapahtuvan veronkierron torjuntaan. Esitutinnan resursseja on lisättävä, jotta kaikki verotarkastajien ilmoittamat epäilykset pystytään tutkimaan. Viranomaisten välistä tiedonvaihtoa tulee helpottaa ja tietokantoja yhtenäistää. Tilintarkastajilla on oltava oikeus raportoida poliisille epäilemistään rikoksista.

Haitallisen kansainvälisen verosuunnittelun ja veronkierron ehkäisemiseksi on lisättävä tiedonvaihtoa veroparatiisimaiden ja verovelvollisten asuinmaiden kesken. Automaattiseen tiedonvaihtoon siirtyminen on tehokkain tapa veroparatiisitoiminnan hillitsemiseksi. Kansallisia verolainsäädäntöjä tulee tiukentaa ja kansainvälisen verojärjestelmän aukkoja on tukittava. Yritysten harjoittaman siirtohinnoittelun väärinkäyttöä voitonsiirron välineenä on rajoitettava siirtohinnoittelua koskevaa

kansainvälistä sääntelyä kehittämällä. Yritykset on veloitettava luovuttamaan tietoja aggressiivista verosuunnittelua palvelevista järjestelyistä ja rakenteista sekä tekemään tilinpäätöksensä koko konsernin tasolla ja raportoimaan yksityiskohtaisesti kunkin maan osalta käytetty työvoima, fyysinen varallisuus, myynti, voitot ja maksetut verot.

Toimiva talous nojaa vahvaan, monipuoliseen ja kestäväan elinkeinorakenteeseen, korkeaan työllisyys- sekä työn tuottavuusasteeseen sekä laadukkaaseen ja muutoksia ennakoivaan koulutusjärjestelmään. Tämä vaatii keskittymistä toimiin, jotka parantavat työllisyyttä ja työhyvinvointia. Mahdolliset veronkorotukset on tehtävä siten, että ne johtavat tuloerojen kaventumiseen. Rakenteellisilla uudistuksilla on mahdollista järjeistää toimintaa mm. sosiaali- ja terveyspalveluissa siten, että tulokset ovat inhimillisesti ja taloudellisesti nykyistä parempia. Tämä tarkoittaa investointeja ennaltaehkäisevään työhön, ihmisten terveyden edistämiseen ja koulutukseen. Sosiaali- ja terveysthenkilöstön työssä jaksamiseen ja työhyvinvointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota Covid-19 pandemian jälkeisinä vuosina. Mahdollisten leikkauksien kohdistamisessa tulee ensisijaisesti tarkastella liiallisia verovähennyksiä, maatalous- ja yritystukijärjestelmiä. Yritystukijärjestelmää on vietävä innovatiivisten pk-yritysten tukemiseen. Lisäksi tukien vaikuttavuuden seuranta on lisättävä.

VALTION TALOUSPOLITIikka

- Julkisen talouden kestävyysvajeeretiikasta hyvinvointipalvelujen leikkausten oikeuttajana pitää päästä eroon. Taloutta tulee tarkastella pitkällä aikavälillä, jotta säästämme hyvinvointi-, sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä työllistymispalveluiden kustannuksissa tulevaisuudessa. Meidän tulee investoida kestäväan hyvinvointiin tänään. Samalla painopistettä on siirrettävä talous-, työllisyys- ja elinkeinopoliittisten rakenteiden tarkasteluun.
- Luonnollisten monopolien ja strategisten yhtiöiden julkista omistusta tulee vahvistaa ja laajentaa.
- Anonyymi omistaminen hallintarekisterin kautta tulee kieltää kaikilta sijoittajilta ja Verohallinnon resurssit tulee kohdentaa selkeämmin verotarkastukseen sekä veroparatiisiyhtiöiden ja siirtohinnoittelun kautta tapahtuvan veronkierron torjuntaan.

3.3 Veropolitiikka

Verotuksen päätehtävä on mahdollistaa yhteiskunnan ja hyvinvointivaltion ylläpitämiseen liittyvät palvelut. Verotuksen painopistettä on siirrettävä tuloeroja kaventavaan suuntaan. Tämä on välttämätöntä hyvinvointierojen kaventamiseksi ja pohjoismaisen mallin vahvistamiseksi. Verojärjestelmästä on tehtävä nykyistä selkeämpi, oikeudenmukaisempi ja hallinnollisesti kevyempi. Toteutettavan veropolitiikan tulee olla johdonmukaisempaa ja ennen kaikkea talouden toimijoiden näkökulmasta ennustettavampaa. Veropohjaa tulee laajentaa ja vastavuoroisesti verokilpailulle alttiita veroja kohtuullisesti keventää. Tuloverotuksen ja tulonsiirtojen kautta on turvattava oikeudenmukaisempi tulonjako ja tarjottava verovarojen vastineeksi tasokkaita julkisia palveluja. Matalapalkkaisen ja osa-aikaisen työn vastaanottamisen kannattavuus on turvattava yhteen sovittamalla vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä nykyistä paremmin. Työllisyysasteen nostoon on puututtava siihen tähtäävällä talouspolitiikalla.

Valtiontaloutta heikentävää laajaa verovähennysjärjestelmää on järjeistettävä. Asuntolainojen korkovähennysoikeus on rajattava koskemaan ensiasunnon ostajia ja mitoitettava kotitalouden koon mukaan. Nousseet arvonlisäverotuotot on ohjattava täysimääräisesti sosiaaliturvan parantamiseen Yleisturvaan siirryttäessä ja yhteiskunnallisiin investointeihin, kuten sosiaali- ja terveyspalveluihin, hyvinvointiin, koulutukseen ja tieteeseen. Haitallista kulutusta taas on vähennettävä korottamalla valmisteveroja.

Jäteveroja on lisättävä esimerkiksi erilaisten pakkausverojen muodossa. Kiinteistöverotuksen tulee kannustaa energiatehokkaisiin ja ympäristöystävällisiin remontti-investointeihin. Myös metsätalousmaa on tuotava kiinteistöverotuksen piiriin. Kaikki verovapaiden yhteisöjen pääomatulot, osingot, luovutusvoitot tulee säätää osittain veronalaisiksi. Kaivospaikkakunnille maksettava kaivosvero tulee ottaa käyttöön. Kaivostoiminta ja malminetsintä tärkeiltä vesistö- ja luontoalueilta on kiellettävä. Turpeen verotuki on asteittain poistettava ja kaikkia fossiilisia polttoaineita tulee verottaa päästöjen mukaan. Lentopetrolin verovapaus poistetaan ja vero kerätään EU:n toimesta. Suomi kannattaa ensisijaisesti EU:n laajuista lentoliikenneveroa, mutta on myös valmis

säätämään verosta kansallisella tasolla. Perintö- ja lahjaverotus tulee säilyttää progressiivisena ja niitä voidaan hillitysti kiristää. Perintöveron maksuehtoja on joustavoitettava. Otetaan tarkasteluun yhteisöveron nosto. Kiristetään listaamattomista yhtiöistä saatavien osinkojen verotusta. Otetaan tarkasteluun pääomaveron progressio, kevennetään pienten pääomatulojen verotusta.

VEROPOLITIIKKA

- Verotuksen painopistettä on siirrettävä tuloeroja kaventavaan suuntaan
- Valtiontaloutta heikentävää laajaa verovähennysjärjestelmää on järkeistettävä ja on otettava käyttöön yksi alv-kanta.
- Kiinteistöverotuksen tulee kannustaa energiatehokkaisiin ja ympäristöystävällisiin remontti-investointeihin. Myös metsätalousmaa on tuotava kiinteistöverotuksen piiriin.
- Käyttöön otetaan kaivospaikkakunnille maksettava kaivosvero. Kaivostoiminta ja malminetsintä tärkeiltä vesistö- ja luontoalueilta kielletään.
- Turpeen verotuki on asteittain poistettava ja kaikkia fossiilisia polttoaineita tulee verottaa päästöjen mukaan. Lentopetrolin verovapaus poistetaan ja vero kerätään EU:n toimesta.

3.4 Digitalisaatio mahdollisuutena

Digitalisaatio, automatisaatio ja robotisaatio muokkaavat työelämää radikaalisti, ja tähän on vastattava valtakunnallisella työelämän ja tietoyhteiskunnan strategialla. Digitalisaation mahdollisuudet hyvinvoinnin lisäämiseen on hyödynnettävä täysimääräisesti. Eri alustoja tulee tarkastella EU:n tasolla kilpailulainsäädännön näkökulmasta. Ihmistä koskevan bioteknologian rajat on määriteltävä. Geeniteknologialle ja ihmisen geenimanipulaatiolle on luotava kattava ja ajantasainen lainsäädäntö, joka turvaa ihmisen oikeuden omaan kehoonsa ja perimäänsä.

4. TYÖ- JA ELINKEINOPOLITIikka

Suomi on yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa ollut pitkään huipputasoa kansainvälisissä vertailuissa niin yhteiskunnan kilpailukyvyyn, turvallisuuden, tuottavuuden kuin työmarkkinoiden stabiliteetin mittareilla. Kilpailu ei ole itseisarvo, vaan parhaat tulokset saavutetaan sopimusyhteiskuntaa vaalimalla sekä sisäisen turvallisuuden, vahvan valtion, korkean koulutustason ja hyvinvointipalveluiden turvaamisella. Valtion on tuettava seudullisia ja kansallisia keskuksia elinkeinoelämänsä kehittämisessä. Sopimusyhteiskunnan toteutuminen edellyttää korkeaa järjestäytymisastetta työntekijöiden ja työnantajan puolella, mitä tulee edistää ja tukea yhteiskunnan toimesta. Työehtosopimusten yleissitovuudesta ei tule missään tapauksessa luopua, eikä sovittuja työehtoja tule saada alittaa - ei edes määräajallisesti. Työehtosopimusshoppailu on estettävä ja työntekijäpuolen neuvotteluasemaa työehtosopimuksen vaihtotilanteessa on vahvistettava. Työehtosopimusten rikkomisesta tulee voida rangaista konkreettisin sakko- ja vankeusrangaistuksin.

4.1 Työn ja yrittämisen edellytykset

Toimiva, laadukas ja opiskelijalle maksuton koulutusjärjestelmä luo pohjan kestäväälle elinkeinotoiminnalle. Koulutuspaikkojen sijoittaminen alueellisesti työelämän tarpeiden ja kansallisten kehittämissuunnitelmien mukaisesti varmistaa sekä valmistuvien nopean työllistymisen että osaavan työvoiman saannin. Oppisopimuskoulutukseen hakemisen kynnystä tulee tätä tarkoitusta varten alentaa. Jatkuva ja merkittävä kansallinen panostus innovaatiopolitiikkaan sekä digihankkeiden kehittäminen on välttämätöntä. Korkeakoulujen ja työelämän yhteistyö on nostettava kansalliseksi kärkihankkeeksi.

Infrastruktuurin toimivuus on modernin yhteiskunnan, toimivan elinkeinopolitiikan ja työllisyyden elinehto. Tie- ja rataverkon kunnossapidämiseksi on luotava pitkäjänteinen, vaalikaudet ylittävä investointiohjelma. Kuntien on huolehdittava riittävästä tonttitarjonnasta ja seudullisesti järkevästä yhteiskuntasuunnittelusta, jotta yritykset voivat valita haluamansa sijoittumispaikan. Mahdollisimman kohtuuhintaisen sekä ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväen energian saatavuus on varmistettava lisäämällä energiantuotannon ja -jakelun yhteistyötä. Uutta ja kehittyvää tekniikkaa, digitalisaatiota

sekä avoimen lähdekoodin tietojärjestelmiä on hyödynnettävä tehokkaammin viranomais- ja muissa palveluissa. Julkisen hallinnon on otettava tietoliikenteen runkoverkot omistukseensa ja kehitettävä niitä tehokkaasti. Suomi tulee brändätä maana, johon on turvallista siirtää yritysten ja yhteisöjen arkaluontoinen tiedonhallinta.

Ohjelmistopatenttien voimassaoloaikaa tulee rajata nykyistä lyhyemmäksi. Immateriaalioikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä on uudistettava siten, että uusien innovaatioiden ja ratkaisujen kehittäminen tulee helpommaksi. Uusia ohjelmistoyrityksiä on tuettava käynnistysvaiheessa yritys- ja innovaatiotuin. Patenti- ja tekijänoikeusjärjestelmiä on yhtenäistettävä Euroopan tasolla.

Pienyrittäjät, itsensä työllistävät ja esimerkiksi freelancerit kantavat valtavan riskin paitsi yrityksensä liiketoiminnasta, myös henkilökohtaisesta toimeentulostaan. Työvoimakustannusten ja verotaakan alentamisesta on suhteellisesti eniten hyötyä suuryrityksille. Sosialidemokraattisen politiikan tulisikin kohdentaa toimet siihen, miten pienyrittäjien sosiaalista turvallisuutta voidaan kohentaa sen sijaan, että annettaisiin suuryrityksiä suosivia ja hyvinvointiyhteiskuntaa rapauttavia veroetuja. Pienyrittäjän, itsensä työllistävän ja esimerkiksi freelancerien oma toimeentulo voi pudota kohtuuttoman pieneksi liiketoiminnan kohdatessa vaikeuksia ja hän kantaakin riskin henkilökohtaisemmin kuin suuryrittäjä. Siksi pienyrittäjän, itsensä työllistävän ja esimerkiksi freelancerien sosiaaliturvaa tulisi kehittää niin, ettei hänen yrityksensä huono taloudellinen menestys vaikuttaisi kohtuuttomasti pienyrittäjän toimeentuloon ja että vähimmäistoimeentulo olisi aina turvattu. Täten voimme turvata sen, että tulevaisuuden työllistäjille annettaisiin riittävä tuki, jotta taantuma tai karikkoinen liiketoiminnan alku ei kaada hyvää liikeideaa. Tämän lisäksi pienyrittäjiä on tuettava lisähenkilöstön palkkaamisessa. Yrittäjien sosiaaliturvaa on parannettava siirtymällä Yleisturvaan. Yleisturvaa kehittäessä on huomioitava myös osatyökykyiset pienyrittäjät. Myös itsensä työllistäjille on turvattava oikeus lomaan

Demarinuoret ehdottavat, että yrittäjäksi aikovalta poistetaan neljän kuukauden ajaksi velvollisuus ottaa vastaan muuta työtä, mikäli yritysidea on Työ- ja elinkeinotoimiston mielestä kannattava ja toteuttamiskelpoinen. Vastineeksi neljän kuukauden aikana uusi yrittäjä on velvollinen tekemään yhteistyötä TE-toimiston kanssa, joka tarjoaa uudelle yrittäjälle tukea ja koulutusta yrityksen perustamiseksi. Mikäli yrittäjä ei sitoudu yhteistyöhön, on TE-toimistolla oikeus katkaista neljän kuukauden ansiosidonnainen päiväraha tai yrittäjällä velvollisuus vastaanottaa hänelle tarjottua työtä. Nykyistä starttirahaa kehitetään yrittäjän kannalta etupainotteisemmaksi, jotta taataan yritykselle alkuvaiheessa paremmat mahdollisuudet vakauttaa yritystoimintaa. Uudistuksen voi toteuttaa kustannusneutraalisti.

Kasvavien palvelualojen toimintaedellytykset on turvattava ja teollisuuden muutosta on tuettava. Kehittämisen- ja tutkimustyöhön on panostettava sekä yritysten että julkisen sektorin toimesta. Vihreää kasvua ja ympäristötekniikan osaamista on lisättävä. Yritysten toimintakentän muutosta seurataan. Aloittavien ja kasvuyritysten toimintaa on tuettava ja yritystukijärjestelmää kehitettävä aloittavia pieniä ja keskisuuria kasvuyrityksiä suosivaksi. Suuryritysten tukia on leikattava. Yritystukijärjestelmä tulee muuttaa vastikkeelliseksi ja sen tulee konkreettisesti tukea työllisyyttä Suomessa. Ylikansallista ja etenkin Euroopan sisäistä verokilpailua on ehkäistävä. Yritysten ympäristö- ja yhteiskuntavastuuta on korostettava lainsäädännössä. Julkisen sektorin on kasvun ja työllisyyden edistämiseksi oltava valmis lisäämään omistajuuttaan niillä aloilla, joilla yksityistä riskipääomaa ei ole saatavilla. Kun työtä on tulevaisuudessa tarjolla yhä harvemmalta, on kehitettävä omaisuuden, pääoman tuoton, algoritmien ja autonomisten keinoälyjen verotusta. Uusiutumattomat luonnonvarat määritetään kansallisomaisuudeksi, jota ei voida myydä, vaan joihin voidaan myöntää käyttölisenssi.

Ansiotuloverotuksessa erityistä huomiota tulee kiinnittää työllistymisen ja työnteon kannattavuuteen. Aggressiivisen verosuunnittelun hillitsemiseksi etsitään keinoja. Työn tekemisen tulee olla aina kannattavaa ja siksi työllistymisen kannusteita luotaessa verotusta ja sosiaaliturvaa tulee kehittää yhtenä kokonaisuutena. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä on nostettava ja ansiotulovähennyksen poistumisvaiheen

kokonaisrajaveroja alennettava. Myös tulosidonnaisten etuuksien väheneminen tulisi tapahtua nykyistä porrastetummin. Muut verotukselliset kannusteet tulee kohdistaa niille ryhmille, joiden työn tarjonta on joustavaa.

TYÖN JA YRITTÄMISEN EDELLYTYKSET

- Toimiva, laadukas ja opiskelijalle maksuton koulutusjärjestelmä luo pohjan kestäväälle elinkeinotoiminnalle.
- Infrastruktuurin ja digihankkeiden toimivuus on modernin yhteiskunnan, toimivan elinkeinopolitiikan ja työllisyyden elinehto.
- Pienyrittäjien, itsensä työllistävien ja esimerkiksi freelancerien asemaa tulee kohentaa sen sijaan, että annettaisiin suuryrityksiä suosivia ja hyvinvointiyhteiskuntaa rapauttavia veroetuja.
- Kasvavien palvelualojen toimintaedellytykset on turvattava ja teollisuuden muutosta on tuettava. Kehittämisen ja tutkimustyöhön on panostettava sekä yritysten että julkisen sektorin toimesta. Vihreää kasvua ja ympäristöteknologian osaamista on lisättävä.
- Työn tekemisen tulee olla aina kannattavaa ja siksi työllistymisen kannusteita luotaessa verotusta ja sosiaaliturvaa tulee kehittää yhtenä kokonaisuutena.

4.2 Parempi työelämä

Työelämän laatua ja tuottavuutta on kehitettävä samanaikaisesti. Työaika tulee pitkällä aikavälillä lyhentää ja 6-tunnin työpäivän toteuttamista ansiotasoa laskematta tulee selvittää. Työnantajilta on vaadittava hyvää johtamista ja keinoja työhyvinvoinnin edistämiseksi, minkä lisäksi työnantajien on tarjottava esimiesasemassa oleville työntekijöille hyvän johtamistavan opintoja. Johtamista ja työelämän sosiaalisia taitoja on myös harjoitettava peruskoulusta lähtien kaikilla koulutusasteilla. Samalla työntekijöille on luotava todelliset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen työuran aikana. Työntekijöiden on päästävä vapaammin ammattiliittojen järjestämille kursseille ja opintojaksoille. Työn ja perheen yhteensovittaminen on tehtävä helpommaksi. Vuokratyöhön ja alustatyöhön on sovittava selkeät pelisäännöt, järjestäytyneillä työpaikoilla vuokratyön käytön pelisäännöt tulee sopia pääluottamusmiehen kanssa sekä

pakkoyrittäjyys ja nollatuntisopimusten väärinkäyttö on lopetettava lainsäädännön avulla. Kun työvuorosta on sovittu, ei työnantaja voi perua sitä korvauksetta. Yrittäjän riskiä ei tule siirtää työntekijän kannettavaksi ja jokaiselle työntekijälle on taattava 18 tunnin vähimmäisviikkotyöaika. Tästä pienemmät työsopimukset voi tehdä vain työntekijän pyynnöstä.

Työntekijöiden asema Suomessa on viime vuosikymmeninä heikentynyt, toisin kuin työnantajien asema, joka on merkittävästi vahvistunut sekä työmarkkinoilla että muilla elämänalueilla. Yhä useammin työntekijät joutuvat epävakaisiin työsuhteisiin, määräaikaiset työsopimukset ovat yleistyneet, työehtosopimuksien minimiehtoja poljetaan ja palkkavarkauksista on tullut uusi normaali monilla aloilla.

Työntekijöiden, etenkin syrjäytymisvaarassa olevien, osaamista ja työkykyä on kehitettävä aikuiskoulutuksen ja hyvinvointipalvelujen avulla sekä ottamalla käyttöön jokaisen työntekijän henkilökohtainen koulutustili. Pienyrittäjien ja epäsäännöllisissä työsuhteissa työskentelevien sosiaalinen asema, kuten työterveydenhuolto ja sairausloma, on turvattava lailla. Työterveyshuolto tulee olla työntekijän käytettävissä työsuhteen alusta asti. Ammattiliitoille on annettava ryhmäkannenoikeus sekä myötämääräämisoikeus. Julkisella sektorilla on otettava käyttöön anonyymi työnhaku.

Kaikille nuorille on taattava työ-, koulutus- tai harjoittelupaikka. Julkisen sektorin tarjoamia kesätyöpaikkoja on lisättävä ja yrityksiä tuettava nuorten palkkaamisessa. Jokaiselle 15-17-vuotiaalle on taattava kesätyöpaikka. Nuorten asemaan työmarkkinoilla on kiinnitettävä nykyistä paremmin huomiota niin palkkauksen kuin työehtojen osalta. Samasta työstä kuuluu saada sama palkka iästä riippumatta. Harjoitteluajan palkkaloukkuihin on puututtava ja harjoittelujaksojen väärinkäytöksiin on puututtava ankarien sanktioiden avulla.

Nuorisotakuun rahoitus on turvattava. Julkisen sektorin on lisättävä osatyökykyisten ja muuten hankalassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämistä myös kolmannelle sektorille. Vastoin työntekijän tahtoa olevat nollatuntisopimukset on kiellettävä

lainsäädännöllä. Työelämän muutoksen tuomat haasteet on nostettava laajaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kaikille niille aloille ja työpaikoille, joilla ei vielä ole tai ei ole käytössä työehtosopimuksia, on saatava ammattiliittojen neuvottelemat työehtosopimukset. Työnantajien hallinnoimien niin kutsuttujen keltaisten liittojen perustaminen ja toiminta on kitkettävä suomalaisesta sopimusyhteiskunnasta kaikin keinoin. Työelämän ja -urien muuttuminen monitahoisemmiksi ja joustavammiksi on otettava huomioon lainsäädännössä. Opiskelu työn ohessa, osaamisen kehittäminen ja uudelleen koulutautuminen on tehtävä helpommaksi. Työntekijöiden liikkuvuutta työmarkkinoilla on tuettava. Työttömyysturvalla opiskelua on helpotettava ja omaehtoisen opiskelun tarveharkinta on poistettava. Alidustettujen ryhmien osallistumista koulutukseen on parannettava. Pätkätyöläisten toimeentuloa on parannettava kehittämällä sosiaaliturvajärjestelmää nykyistä joustavammaksi Yleisturvalla.

Keskeisille toimialoille pitää luoda pitkän aikavälin strategiat ja sopimukset, joiden tavoitteena on kotimaisen työllisyyden, hyvinvoinnin ja yhteiskuntarauhan tukeminen. Työuria pidennetään alusta, keskeltä ja lopusta. Erityisenä painopisteenä työuran keskivaiheeseen kohdistuvat toimenpiteet, joilla on suurin merkitys työllisyysasteen nostamisessa. Matalapalkkaisuun, erityisesti naisvaltaisiin julkisen sektorin työtehtäviin, kuten varhaiskasvatukseen ja sote-alan työtehtäviin, tarvitaan kolmikantaisesti valmisteltu erillinen palkka- ja työhyvinvointiohjelma, jolla osoitetaan arvostusta näille ja nostetaan niiden kiinnostavuutta myös nuorten keskuudessa. Työsopimusten ketjuttamiseen on puututtava.

Todellista eläköitymisikää on nostettava työkykyä ja -hyvinvointia parantamalla. Erityishuomiota tulee myös kiinnittää ennenaikaisten työkyvyttömyyseläkkeiden ennaltaehkäisyyn. Vuorotteluvapaa tulee siksi mahdollistaa entistä useammalle pitkään työelämässä olevalle ja samalla vapautuvia paikkoja tarjota mahdollisuuksien mukaan nuorille työkokemuksen kartuttamiseksi. Eläkejärjestelmän kestävyys varmistetaan työnantajilta ja -tekijöiltä oikeudenmukaisesti kerättyjen eläkemaksujen ja eettisesti ylläpidettyjen eläkerahastojen tuottamien sijoitustuottojen kautta. Työeläkemaksuja ei enää vähennetä eläkepalkasta. Ikäsyrrintä on kitkettävä työmarkkinoilta lainsäädännöllä

ja tehokkaalla seurannalla. Erilaisilla tukijärjestelmillä ja kannustimilla voidaan lisätä työnantajien halukkuutta palkata nuoria työntekijöitä sekä pitää iäkkäitä töissä eläkeikään asti. Kriisitilanteissa työmarkkinoiden vakaus ja yhteistoiminta on varmistettava kolmikantaisesti yhteiskunnallisilla sopimuksilla. Eläkejärjestelmään tehtävät muutokset sovitaan jatkossakin kolmikantaisesti työmarkkinaosapuolien esityksestä.

Eläkerahastojen hallinnointi ja niihin liittyvä päätöksenteko pysyy maksajilla eli työntekijöillä ja työnantajilla. Kaikissa eläkepoliittisissa ratkaisussa on otettava huomioon sukupolvien välinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus. Jokaista eläkejärjestelmään tehtävää muutosta valmisteltaessa tulee arvioida sukupolvivaikutukset. Vanhempien ikäpolvien suhteettomia eläke-etuja ja matalaa eläköitymisikää ei saa maksattaa nykyisten ja tulevien työntekijöiden eläkkeiden kustannuksella eikä eläkejärjestelmän rahoitustasapainon vajeita saa laittaa ainoastaan nuorten ja työelämässä olevien maksettavaksi. Elinajakertoimen vaikutuksia tulee arvioida ja kohtuuttomiin eläketason leikkauksiin puuttua järjestelmää muuttamalla. Pidentyvistä elinajoista tulee käyttää riittävän suuri osa työhön, jotta eläkejärjestelmän ja hyvinvointivaltion rahoitus ei vaarannu. Vanhuuseläkeiän alaikäraja tulee arvioida elinajanodotteiden pidentymisen näkökulmasta. Mikäli alaikäraja nostetaan, tulee samalla sopia sitovasti konkreettisista toimista ikääntyneiden työllistymisen parantamiseksi, työelämän joustomahdollisuuksien lisäämiseksi sekä konkreettisista toimista työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen parantamiseksi. Nuoret on otettava mukaan kaikkeen eläkepolitiikkaan sen suunnittelu- ja päätöksentekovaiheessa. Työntekijöille tulee ottaa käyttöön säännölliset työkuntokartoitukset. Kartoituksella tuetaan työnantajaa ja työntekijää työkyvyn ylläpidossa. Pidemmän työuran ja joustavan eläkkeelle siirtymisen mahdollistavat työntekijälähtöiset osa-aikaeläke- ja työaikaratkaisut.

Sukupuolten epätasa-arvo johtuu yhteiskunnan rakenteista, kulttuurillisista ja sosiaalisista odotuksista ja normeista. Keskeiset yhteiskuntamme tasa-arvoepäkohdat kohdistuvat sukupuolten erilaiseen työmarkkina-asemaan sekä vanhemmuuden ja sen kustannusten epätasaiseen jakautumiseen. Palkkakuilujen kaventamiseksi tarvitaan kunnianhimoinen ja konkreettinen valtakunnallinen palkkatasa-arvo-ohjelma sekä

samapalkkaisuutta edistäviä keskitettyjä työmarkkinaratkaisuja. Palkka-avoimuutta tulee edistää lainsäädännöllisin keinoin.

Vanhempainvapaat on jaettava nykyistä tasaisemmin molemmille vanhemmille, järjestelmää on joustavoitettava ja vanhemmuuden kustannukset tasaisesti kaikkien työnantajien kesken. Vanhempainvapaiden kustannukset on jaettava kaikkien työnantajien kesken joko veropohjaisella mallilla tai perustamalla vanhemmuuskassa. Samalla on taattava, että kaikilla perheillä on yhtäläiset oikeudet.

PAREMPI TYÖELÄMÄ

- Työelämän laatua ja tuottavuutta on kehitettävä samanaikaisesti. Työnantajilta on vaadittava hyvää johtamista ja keinoja työhyvinvoinnin edistämiseksi. Johtamista ja työelämän sosiaalisia taitoja on myös harjoitettava peruskoulusta lähtien kaikilla koulutusasteilla.
- Kaikille nuorille on taattava työ-, koulutus- tai harjoittelupaikka. Julkisen sektorin tarjoamia kesätyöpaikkoja on lisättävä ja yrityksiä tuettava nuorten palkkaamisessa. Jokaiselle 15-17 -vuotiaalle on taattava kesätyöpaikka.
- Vuokratyöhön ja alustatyöhön on sovittava selkeät pelisäännöt, järjestäytyneillä työpaikoilla vuokratyön käytön pelisäännöt tulee sopia pääluottamusmiehen kanssa sekä pakkoyrittäjäys ja nollatuntisopimusten väärinkäyttö on lopetettava lainsäädännön avulla.
- Osatyökykyisten ja muuten hankalassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen keinoja on lisättävä. Kehitysvammaisten työtoimintaan tulee panostaa kunnissa.
- Vanhempien ikäpolvien suhteettomia eläke-etuja ja matalaa eläköitymisikää ei saa maksattaa nykyisten ja tulevien työntekijöiden eläkkeiden kustannuksella eikä eläkejärjestelmän rahoitustasapainon vajeita saa laittaa ainoastaan nuorten ja työelämässä olevien maksettavaksi.
- Palkkakuilujen kaventamiseksi tarvitaan kunnianhimoinen ja konkreettinen valtakunnallinen palkkatasa-arvo-ohjelma sekä samapalkkaisuutta edistäviä keskitettyjä työmarkkinaratkaisuja.

5. KOULUTUS- JA SIVISTYSPOLITIikka

Suomalaisen koulutuksen vahvuus syntyy siitä, että yhtenäinen peruskoulu kerää yhteen koko yhteiskunnan kirjon, oppilaan taustasta ja varallisuudesta riippumatta. Oppilaiden erilaiset taustat sekä lähtökohdat muodostavat sosiaalista pääomaa, jota yksityiset koulut ja oppilaitokset eivät voi tarjota.

5.1 Koulutusjärjestelmän yleiset tavoitteet

Suomalainen koulutusjärjestelmä turvaa kaikille sen piirissä opiskeleville yleissivistyksen ja valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Yhtenäisen koulutusjärjestelmän myötä syntyvä moninaisuus oppilaiden taustoissa vaatii opettajilta laadukasta pedagogista osaamista ja mahdollistaa toisaalta sosiaalisen pääoman kertymisen kaikille. Koulutusjärjestelmä kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen, jossa jokainen oppii omaan ympäristöönsä vaikuttamisen luonnolliseksi osaksi jokapäiväistä elämäänsä. Tutkintoon tähtäävä tai tutkintoa täydentävä koulutus on maksutonta kaikilla koulutusasteilla. Maksuttoman koulutuksen tavoitteena on mahdollistaa sosiaalinen nousu kaikille taustasta riippumatta. Yhteiskunnan ja yksilön kannalta on parasta, ettei koulutukseen valikoitumista määritä henkilön sukupuoli tai sosioekonominen tausta. Kaikille on tarjottava koulutusta kykyjensä ja motivaationsa mukaan. Koulutuksellista tasa-arvoa edistetään luomalla Suomeen pitkäjänteinen suunnitelma koulutuksen saavutettavuudesta, johon kirjataan selkeät ja mitattavat tavoitteet aliedustettujen ryhmien koulutukseen pääsyyn ja läpäisyn edistämiseksi.

Kaiken koulutuksen tulee kasvattaa oppilaita ja opiskelijoita kriittiseen ajatteluun sekä kiinnostukseen ympäröivää maailmaa kohtaan. Yleissivistävällä peruskoulutuksella tarjotaan opiskelijoille riittävän vahvat viestinnälliset, matemaattiset, kielelliset, kulttuurilliset ja liikunnalliset valmiudet. Näitä taitoja täydennetään toisen asteen ajan ammatillisilla ja akateemisilla valmiuksilla.

Syrjäytyminen ja kiusaaminen ovat esimerkkejä nykyisen koulujärjestelmämme ongelmakohdista. Jokaisella tulee olla oikeus oppia, kasvaa ja nauttia koulusta joutumatta kiusatuksi. Kiusattujen asemaa on parannettava huomioiden, että ongelma on

lähtökohtaisesti kiusaajalla. Jokaisella on velvollisuus puuttua koulukiusaamiseen. Kiusaamistapauksien hoidossa pyritään koulun sisäisiin toimiin käyttäen apuna esimerkiksi KiVa-koulu-ohjelman periaatteita. Kaikkien suomalaisten koulujen on oltava kiusaamisesta vapaita, mikä koskee oppilaiden ja opiskelijoiden välisien suhteiden lisäksi myös opettajia, vanhempia ja koulujen henkilökuntaa. Kiusaajien on osallistuttava pakollisiin opiskeluhuollon tapaamisiin. Mikäli päädytään tilanteen vakavuuden takia esimerkiksi vaihtamaan koulua tai luokkaa, on kiusaajan oltava se, joka lähtökohtaisesti siirtyy. Tukipalveluja, kuten koulupsykologien ja koulukuraattorien palveluja, tulee tarjota molemmille osapuolille. Kiusaamisen ja syrjäytymisen estämiseksi on koulujen ja nuorisotoimen välistä yhteistyötä tiivistettävä.

Koulutusjärjestelmän on poistettava sukupuoleen liittyviä oletuksia ja kannustettava jokaista oppilasta tai opiskelijaa toimimaan oman identiteettinsä mukaisesti ilman ahtaita sukupuolirooleja. Sukupuolisensitiivinen kasvatus ei tarkoita sukupuolen hävittämistä, vaan jokaisen mahdollisuutta olla oma itsensä sekä saada hyväksyntää ja kannustusta sellaisena kuin on. Tavoitteena on, että sekä kasvattajat että oppilaat ja opiskelijat ymmärtävät kielenkäyttönsä ja tekojensa vaikutukset muihin ihmisiin ja heidän asemaansa sekä yhteiskunnallisiin rakenteisiin.

Koulutuksen digitalisaation myötä oppimismenetelmät sekä -ympäristöt monipuolistuvat ja opettajien osaamisvaatimukset muuttuvat. Teknologian kehitys ja älykkäiden järjestelmien yleistyminen lisäävät entisestään koulutuksen tarvetta kriittisessä ajattelussa, ongelmanratkaisussa ja tietoteknisissä perustaidoissa. Toimiva ja tasa-arvoinen koulutusjärjestelmä varmistaa myös tehokkaimman mahdollisen innovaatioiden syntymisen. Teknologian käytön tulee tukea opetuksen tavoitteita sekä sisältöjä, sen käytön ei tule olla itseisarvo.

Oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten ja nuorten oppimisen arvioinnissa tavoitteena on jokaisen yksilöllinen kannustaminen parempiin suorituksiin. Arvioinnin on oltava mahdollisimman tasa-arvoista ja otettava huomioon erilaisten oppijoiden ja taustojen moninaisuus. Perusopetuksen päättöarvioinnin tulee pohjautua yhtenäiseen

vähimmäisosaamisen kriteeristöön, joka tukee oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumista. Arvioinnin painopisteen tulee olla siinä, että jokaista kannustetaan yksilöllisen palautteen ja ohjauksen avulla. Ylikansallinen koulutuspolitiikka toimii pääosin markkinoiden ehdoilla. Täten on tärkeää, että Koulutuspolitiikasta päätetään ensisijaisesti kansallisella tasolla. Kuitenkin esimerkiksi yleiseurooppalaisen liikkuvuuden kannalta on tarkoituksenmukaista yhtenäistää eri tutkintotasojen vähimmäisvaatimuksia.

Nykymuotoisesta uskonnon opetuksesta on luovuttava ja kaikille on opetettava peruskoulussa pakollisena aineena elämäntutkimustietoa. Uudistuksen tavoitteena on kriittisesti, kunnioittavasti ja avoimesti erilaisia uskontoja käsittelevä oppiaine, joka lisää oppilaiden ymmärrystä ympäröivästä maailmasta, kulttuureista, uskonnoista sekä mahdollistaa aidosti erilaisten näkemysten ja ihmisten kohtaamisen. Kaikille pakollinen ja yhtenäinen oppiaine lisää koulutuksellista tasa-arvoa.

Maahanmuuttajien koulutus on keskeisin asia kotoutumisen edistämisessä. Tulijoiden lähtömaassaan hankkima osaaminen on tunnustettava mahdollisimman tehokkaasti. Maahanmuuton kiihtyessä on huomioitava myös erityinen koulutustarve opettajille ja muille viranomaisille. Valmentava ja valmistava koulutus on järjestettävä yhtenäisin perustein kaikkialla maassa kaikilla koulutusasteilla.

KOULUTUSJÄRJESTELMÄN YLEISET TAVOITTEET

- Maksuttoman koulutuksen tavoitteena on mahdollistaa sosiaalinen nousu kaikille taustasta riippumatta.
- Koulutuksellista tasa-arvoa vahvistetaan luomalla Suomeen suunnitelma koulutuksen saavutettavuudesta.
- Perusopetuksen päättöarvioinnin tulee pohjautua yhtenäiseen vähimmäisosaamisen kriteeristöön, joka tukee oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumista.
- Koulutusjärjestelmä kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen, jossa jokainen oppii omaan ympäristöönsä vaikuttamisen luonnolliseksi osaksi jokapäiväistä elämäänsä.

- Koulutusjärjestelmän on poistettava sukupuoleen liittyviä oletuksia ja kannustettava jokaista oppilasta tai opiskelijaa toimimaan oman identiteettinsä mukaisesti ilman ahtaita sukupuolirooleja.
- Jokaisella tulee olla oikeus oppia, kasvaa ja nauttia koulusta joutumatta kiusatuksi. Kiusaamisen hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja kiusaamisen ja syrjäytymisen estämiseksi on koulujen ja nuorisotoimen välistä yhteistyötä tiivistettävä.
- Koulutuksen digitalisaation myötä oppimismenetelmät sekä -ympäristöt monipuolistuvat ja opettajien osaamisvaatimukset muuttuvat. Teknologian kehitys ja älykkäiden järjestelmien yleistyminen lisäävät entisestään koulutuksen tarvetta kriittisessä ajattelussa, ongelmanratkaisussa ja tietoteknisissä perustaidoissa
- Nykymuotoisesta uskonnon opetuksesta on luovuttava ja kaikille on opetettava peruskoulussa pakollisena aineena elämänkatsomustietoa.

5.2 Varhaiskasvatus

Työn ja perhe-elämän yhdistäminen, uusien sukupolvien kasvattaminen ja lasten hoitovastuu kuuluvat koko yhteiskunnalle. Laadukas varhaiskasvatus mahdollistaa yhtäläiset mahdollisuudet työskennellä kodin ulkopuolisessa palkkatyössä ja turvaa sukupuolten välisen tasa-arvokehityksen.

Lasten erilaiset lähtökohdat tulee nähdä yhteiskuntaa yhdistävänä voimavarana. Oikeus varhaiskasvatukseen on lapsen subjektiivinen oikeus, jotta eri väestöryhmien välistä yhdenvertaisuutta voidaan edistää. Varhaiskasvatus takaa lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet oppimiseen ja kehittymiseen jo varhaisina vuosina perheen tulotasosta tai sosiaalisesta taustasta riippumatta.

Varhaiskasvatus ja esiopetus kehittävät kokonaisvaltaisesti lapsen sosiaalisia taitoja, sekä luovat pohjan perusopetuksessa alkavien oppiaineiden oppimiselle. Lapsella on oikeus päästä kunnalliseen varhaiskasvatukseen vanhemmuuden perusteella maksettavan sosiaaliturvan päätyttyä.

Kunnilla on velvollisuus järjestää lasten varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuspaikan tulisi määräytyä ensisijaisesti lähiperiaatteella. Pedagogisten tavoitteiden tulee täyttyä kaikissa varhaiskasvatusta tarjoavissa hoitomuodoissa, jotta lapsi voi siirtyä peruskouluun. Nykyisen työelämän puitteissa on tarve lasten vuorohoidon ja joustavan päivähoidon järjestämiselle.

Kasvatushenkilöstön määrässä tulee lisätä koulutetun henkilökunnan määrää, sillä pedagogisen koulutuksen saaneet lastentarhanopettajat, lastenhoitajat ja erityisohjaajat yhdessä moniammatillisessa tiimissä takaavat yhdenvertaisen oppimisen ja kehityksen tuen kaikille lapsille. Sosionomit voivat suorittaa varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden opinnoissaan.

Lapsiryhmien suuret koot aiheuttavat tutkimusten mukaan stressiä ja lisäävät oppimis- ja keskittymisvaikeuksia. Päiväkotien lapsiryhmien koolle tulee asettaa lasten kehitystä tukevat ylärajat. Kasvattava-lapsi suhdeluvun tulee toteutua koko sen ajan, kun lapset ovat varhaiskasvatuksessa.

Työn ja perheen tasapainoinen yhdistäminen ja kasvatusvastuu kuuluvat vanhemmille tasapuolisesti. Suomalaisen hyvinvointivaltion on tulevaisuudessa perustuttava mallille, jonka kautta perheen ja ansiotyön yhdistäminen on mahdollista kaikille. Samalla kun vahvistetaan oikeuksia tasavertaiseen vanhemmuuteen, edistetään myös yhdenvertaisuutta työmarkkinoilla. Kaikenlaisten perheiden on oltava keskenään yhdenvertaisessa asemassa.

Vanhempainvapaat tulee jakaa molempien vanhempien kesken tasapuolisesti siten, että perhevapaista aiheutuvat kustannukset jakautuvat työnantajille tasapuolisesti. Vanhempien on oltava oikeutettuja sosiaali- ja ansioturvaan puolitoista vuotta lapsen syntymästä. Vanhempainvapaakausi tulee jakaa molempien vanhempien kesken siten, että molemmat vanhemmat voivat hoitaa lasta kotona yhden kolmanneksen vapaan kestoajasta kumpikin, ja jakavat viimeisen kolmanneksen haluamallaan tavalla. Vanhempainvapaakauden jälkeen yhden vanhemman osittaista työntekoa tuetaan ja

työnhakuvelvoitetta rajoitetaan siihen saakka, että lapsi on kolmevuotias. Tavoitteena on, että kumpikaan vanhemmista ei syrjäydy työmarkkinoilta vanhempainvapaiden takia.

VARHAISKASVATUS

- Oikeus varhaiskasvatukseen on lapsen subjektiivinen oikeus, jotta eri väestöryhmien välistä yhdenvertaisuutta voidaan edistää. Varhaiskasvatus takaa lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet oppimiseen ja kehittymiseen jo varhaisina vuosina perheen tulotasosta tai sosiaalisesta taustasta riippumatta.
- Työn ja perheen tasapainoinen yhdistäminen ja kasvatusvastuu kuuluvat vanhemmille tasapuolisesti. Suomalaisen hyvinvointivaltion on tulevaisuudessa perustuttava mallille, jonka kautta perheen ja ansiotyön yhdistäminen on mahdollista kaikille.
- Vanhempainvapaat tulee jakaa molempien vanhempien kesken tasapuolisesti siten, että perhevapaista aiheutuvat kustannukset jakautuvat työnantajille tasapuolisesti. Vanhempien on oltava oikeutettuja sosiaali- ja ansioturvaan puolitoista vuotta lapsen syntymästä.

5.3 Peruskoulutus

Yhtenäinen peruskoulu on osa koulutuksellista perusturvaa, johon kaikilla taustasta tai erityisen tuen tarpeesta riippumatta on oikeus. Lapsen vanhempien valitseman asuinpaikan, taustan tai muunkaan epäolennaisen tekijän ei tule vaikuttaa koulumenestykseen ja koulutuspolkujen muotoutumiseen. Peruskoulutuksen järjestämisessä tulee noudattaa lähikouluperiaatetta segregaaation ehkäisemiseksi. Lähikouluperiaatteesta voi poiketa vain erityisen painavista syistä. Erityisluokkajärjestelmästä luopumista ei tule entisestään edistää. Inklusion periaatteiden mukaisesti opetusryhmää vaihtavan oppilaan kohdalla tarpeellisen tuen on seurattava kyseistä oppilasta ja tämän toteutukseen on ohjattava sekä varmistettava tarpeeksi resursseja. Valtionosuuksien tulee tukea erityisopetuksen inklusiota segregaaation sijaan. Tärkeintä on sitoutua kaikkien lasten yhdenvertaisuuteen riippumatta heidän yksilöllisistä ominaisuuksistaan tai asuinpaikastaan. Koulujen erilaiset toimintaympäristöt tulee huomioida perusopetuksen valtionosuuksien määräytymisessä.

Perusopetuksen on annettava oppivelvollisuuden piiriin kuuluvalla mahdollisuus monipuoliseen kasvuun ja kehitykseen, yhteiskunnassa tarvittavien tietojen hankkimiseen sekä taitoja ja osaamista demokraattisessa yhteiskunnassa toimimiseen. Opetuksen tulee tukea yhdenvertaisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä purkaa käsitystä, jossa oppilaan kyvyt, tiedot, osaaminen ja persoonallisuus ovat riippuvaisia oppilaan sukupuolesta. Opetusta ei voi sitoa minkään uskonnollisen yhteisön näkemyksiin tai maailmankatsomukseen, vaan opetuksen tulee kehittää oppilaan omaa kriittistä ajattelua. Kielten valinnaisuutta ja tietoutta valinnan mahdollisuudesta tulee lisätä.

Opetuksen järjestäjän tulee tukea oppilaan mahdollisuuksia osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä kerhotoimintaan koulupäivän aikana. Kouluviihtyvyyden ja monipuolisen osaamisen kehittämiseksi tulee koulun tukea muuta toimintaa opetuksen rinnalla.

Jokaisessa peruskoulussa on toimiva demokratiaa ja demokratiakasvatusta edistävä koulu yhteisö, joka koostuu aktiivisesta oppilaskunnasta, osallistavasta opettajakunnasta sekä muusta koulun henkilöstöstä. Oppilaiden aktiivisuudesta huolehditaan tarjoamalla oppilaskunnille riittävät resurssit toimia sekä puitteet demokratian toteuttamiseen yleiskokouksilla, vaaleilla ja muilla hyvillä koko oppilaskuntaa osallistavilla käytänteillä. Oppilaita tulee kuulla, ja heillä tulee olla edustus koulun sisäisessä päätöksenteossa. Yhteiskunnallisia valmiuksia parannetaan säännöllisellä vuorovaikutuksella yhteiskunnallisten toimijoiden, kuten järjestöjen ja päättäjien kanssa. Tätä varten kouluihin tuodaan toimivia yhteiskunnallisia konsepteja, kuten politiikan toreja säännöllisesti.

Oppimisen tukemisessa erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää sukupuolten välisten osaamiserojen kaventamiseen sekä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetuksen vahvistamiseen. Useat tutkimukset ja arvioinnit osoittavat oppilaan asuinalueen ja sukupuolen korreloivan koulumenestykseen, siksi erityisen tärkeää on tukea alueita, joissa koulutusaste ja työllisyys ovat keskiarvoa alhaisempia.

Eri kulttuuritaustaisten oppilaiden opetuksen järjestämisessä ja suunnittelussa tulee huomioida suomalaisen kulttuurin ja kielen opetuksen lisäksi myös oppilaan oman kielen ja kulttuurin opetuksen tukeminen. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valmistavan opetuksen käyttöönottoa kunnissa tulee tukea. Jokaisen oppilaan kohdalla huomioidaan oppilaan aikaisempi kouluhistoria ja osaaminen yksilöllisten koulutuspolkujen suunnittelussa.

Peruskoulun liikuntatuntien tulisi olla sukupuolesta riippumatta kaikille yhteisiä. Sukupuolen merkitystä tulisi häivyttää ja eri lajimieltymysten sukupuolittuneisuutta purkaa. Koululiikunnan numeerisen arvioinnin rinnalle tulee ottaa sanallinen arviointi, ja liikunnanopetuksen tarkoituksena tulee olla liikunnalliseen elämäntapaan kannustaminen.

PERUSKOULUTUS

- Perusopetuksen on annettava oppivelvollisuuden piiriin kuuluvalla mahdollisuus monipuoliseen kasvuun ja kehitykseen, hankkia yhteiskunnassa tarvittavia tietoja, taitoja ja osaamista demokraattisessa yhteiskunnassa toimimiseen.
- Kouluviihtyvyyden ja monipuolisen osaamisen kehittämiseksi tulee koulun tukea muuta toimintaa opetuksen rinnalla.
- Jokaisessa peruskoulussa on toimiva demokratiaa ja demokratiakasvatusta edistävä kouluyhteisö, joka koostuu aktiivisesta oppilaskunnasta, osallistavasta opettajakunnasta sekä muusta koulun henkilöstöstä.
- Oppimisen tukemisessa erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää sukupuolten välisten osaamiserojen kaventamiseen sekä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetuksen vahvistamiseen.
- Harrastukset tuodaan osaksi koulujen toimintaa. Tämä mahdollistaa maksuttoman harrastamisen kaikille vanhempien tulotasosta riippumatta.

5.4 Toinen aste

Kiihtyen kehittyvä yhteiskunta, digitalisaatio, robotisaatio sekä työelämän jatkuva muutos ovat tuoneet tarpeen yleisen koulutustason nostolle sekä parempien elinikäisten valmiuksien tarjoamiselle. Yhteiskunnan tulee huolehtia koulutustason nostamisesta mahdollisimman korkealle jo alkupäästä, jotta kukaan ei putoa tyhjän päälle vaikeuksien kohdatessa ja jotta myöhempi koulutus voidaan kohdentaa sitä tarvitseville mahdollisimman tehokkaasti. Toisen asteen koulutus on oppivelvollisen seuraava pysäkki peruskoulun jälkeen. Näin yhteiskunta sitoutuu tarjoamaan jokaiselle toisen asteen koulutuspaikan sekä siihen liittyvät etuudet. Jokaisella tulee olla oikeus syventyä peruskoulun jälkeen oman osaamispääoman kasvattamiseen toisen asteen koulutuksessa.

Duaalimallia, jossa lukio- ja ammatillinen koulutus on erillään, tulee kehittää niin, että opiskelijoiden on entistä helpompaa suorittaa opintojaan ristiin. Tästä huolehditaan esimerkiksi muodostamalla nykyistä joustavampia ja yksilöllisempiä opintopolkuja. Jokaisella tulee olla mahdollisuus suorittaa monipuolisesti niin yleissivistäviä kuin ammatillisia opintoja itselleen parhaalla mahdollisella painotuksella ja tavalla. Tämä takaa jokaiselle monipuoliset jatko- opinto-, työelämä ja elinikäisen oppimisen valmiudet sekä oikeudet.

Lähiopetuksen tulee olla nuorelle opintojen ensisijainen suorittamismuoto, jota tuetaan etäopetuksella sekä itsenäisellä suorittamisella. Kokeiden ja arvostelun osalta edetään opiskelijoita kannustavampaan suuntaan ja tuetaan kognitiivisesti vapaampaa oppimista, jossa oppimista ei ole ensisijaisesti sidottu aikaan vaan opiskelijan omaan tahtiin. Lisäksi toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä tulee lisätä sekä mahdollistaa korkea-asteen koulutukseen tutustuminen esimerkiksi tarjoamalla toisen asteen opiskelijoille maksuttomia yliopiston ja ammattikorkeakoulun opintojaksoja, jotka voi myöhemmin sisällyttää tutkintoon.

Toisen asteen tutkinnoissa on huolehdittava riittävästä määrästä yleissivistyksellisiä perusopintoja, jotka tarjoavat vahvan tietotaitopohjan sekä teorian, että käytännön tasolla

myöhempiä syventäviä opintoja sekä valmistumisen jälkeistä elämää varten. Opiskelijan on saatava riittävä määrä työelämä- ja jatko-opintovalmiuksia toisen asteen opintojen aikana. Hygieniapassin ja työturvallisuuskortin suorittaminen otetaan osaksi toisen asteen opintoja. Aiemmin hankittu osaaminen on tunnustettava. Toisen asteen opiskelijan tulee saada esimerkiksi järjestötoiminnasta hyväksilukuja. Yhteiskuntaopin ja työelämätaitojen opettamista erityisesti ammatillisessa koulutuksessa tulee tarkastella ja tehdä selvitystyötä sen lisäämiseksi.

Toisen asteen koulutuksen järjestäminen on taloudellisesti ja hallinnollisesti tehokasta, kun yksiköt ovat kohtuullisen kokoisia ja järjestämisessä hyödynnetään opetushenkilöstön sekä koulutusalojen moninaisuutta. Erilaiset koulutuksen järjestäjät tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia opiskella ja suorittaa toisen asteen tutkinto. Valtio huolehtii koulutuksen laadun valvonnasta, alueellisesta koordinoinnista ja opetuksen kansallisesta kehittämisestä. Kouluverkko ei saa muodostua liian väljäksi, jotta voidaan mahdollistaa laadukkaan koulutuksen saatavuus jokaiselle. Opiskelijan on voitava käydä toista astetta ensisijaisesti kotoa käsin, mutta myös itsenäistä asumista tuetaan Yleisturvan sekä edullisten opiskelija-asuntojen ja -asuntoloiden avulla.

Rahoituksen tason tulee kattaa vähintäänkin vuotuiset yksikkökustannukset sekä tarjota mahdollisuuksia opetuksen kehittämiseen. Rahoituksen perusosuus määritellään riittävän suureksi jättäen kuitenkin mahdollisuuden luoda tulosojausta toisen asteen koulutuksen järjestäjille. Kouluyhteisön hyvinvointi sekä digitalisaation hyödyntäminen tuodaan mukaan rahoituksen vaikuttajaksi.

Toiselle asteelle siirtymistä edistetään opinto-ohjauksen määrän kasvattamisella ja laadun parantamisella, jotta opiskelijat tietävät mahdollisimman hyvin tulevan opintopolkunsaa. Jokaiselle peruskoulusta valmistuvalle taataan oppioikeuden myötä toisen asteen opintopaikka ja oppivelvollisuuteen säädetään peruskoulujen jälkiohjausvelvoite, josta vastaavat kunnan etsivä nuorisotyö sekä oppilashuolto. Kaikki toisen asteen opintopolut peruskoulutuksesta valmistavaan koulutukseen sisällytetään yhteishakuun. Valmistavien opintojen aikana on oltava mahdollisuus opiskella toisen

asteen pakollisia kursseja, joita voidaan lukea myöhemmin osaksi opintoja.

Toisen asteen oppilaitokset ovat sosiaalisia yhteisöjä, jotka rakentuvat monenlaisten eri alojen ja taustaisten opiskelijoiden muodostaman opiskelijakunnan, opetushenkilöstön sekä tukipalveluhenkilökunnan varaan. Opinto-ohjaukseen laatuun on kiinnitettävä huomiota, erityisesti koulutuksen nivelvaiheissa. Opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan määrittelemällä laissa yhdelle opinto-ohjaajalle enintään 200 ohjattavaa. Opinto-ohjaajien koulutus on laadukasta. Opinto-ohjauksessa keskitytään ensisijaisesti parhaan mahdollisen opintopolun löytämiseen henkilökohtaisella opinto-ohjauksella. Opinto-ohjaus on sisällytettävä opetukseen ja siihen tulee vastuuttaa koko kouluyhteisö. Demokratiakasvatusta edistetään sekä opiskelijoita sitoutetaan oppilaitoksen toiminnan ja kouluyhteisön kehittämiseen opiskelijakuntien riittävillä resursseilla ja tuella. Opiskelijakuntien hallituksilla tulee olla edustus oikeus opettajakunnan kokouksissa.

Digitalisaatio tarjoaa niin sisältö- kuin järjestelmätasolla koulutukselle ennennäkemättömiä kehittymisen mahdollisuuksia, joita Suomi on etunenässä ottamassa käyttöön. Toisen asteen oppilaitosten kurssitarjottimia tuodaan yhteisten tietojärjestelmien alaisuuteen nykyistä isommilla, jopa maakuntien tai työssäkäyntialueiden kokoisilla alueilla. Oppimateriaalitarjonnassa avoimet oppimateriaalit nostetaan nykyisten kustantajapohjaisten oppimateriaalien rinnalle ja tuodaan materiaalit samaan järjestelmään, joka on tarjolla kaikille toisen asteen opiskelijoille sekä opettajille. Kaiken oppimateriaalin arvonlisävero lasketaan samalle tasolle, jotta fyysisen ja sähköisen hankinnan välille ei synny verotuksesta johtuvaa hintaeroa.

Lähiopetus on ensisijainen opetusmuoto. Kuitenkin myös etäopetuksen sekä laajennettujen ja virtuaalitodellisuuksien avulla mahdollistetaan samankaltaiset oppimismahdollisuudet alueellisesti eri puolilla Suomea. Tutkintoa ei ole välttämätöntä suorittaa juuri siinä oppilaitoksessa, jossa tutkinnon opetus pääosin alueella järjestetään. Riittävän hyvistä verkkoyhteyksistä, digitaalisten palveluiden toimimisesta alustariippumattomasti sekä fyysisten laitteiden kunnosta huolehditaan säännöllisesti.

TOINEN ASTE

- Duaalimallia, jossa lukio- ja ammatillinen koulutus on erillään, tulee kehittää niin, että opiskelijoiden on entistä helpompaa suorittaa opintojaan ristiin.
- Toisen asteen tutkinnoissa huolehditaan riittävästä määrästä yleissivistyksellisiä perusopintoja, jotka tarjoavat vahvan tietotaitopohjan myöhempiä syventäviä opintoja sekä valmistumisen jälkeistä elämää varten.
- Lähiopetus on ensisijainen opetusmuoto. Kuitenkin myös etäopetuksen sekä laajennettujen ja virtuaalitodellisuuksien avulla mahdollistetaan samankaltaiset oppimismahdollisuudet alueellisesti eri puolilla Suomea.
- Toisen asteen opintojen tulee olla aidosti opiskelijalle maksuttomia.

5.5 Korkeakoulutus

Pienen kansakunnan menestys perustuu korkealle osaamiselle. Suomalaisen teollisuuden kilpailukyky on jatkossakin perustuttava laadukkaisiin tuotteisiin ja uusiin innovaatioihin. Innovaatioiden syntymistä tuetaan tehokkaimmin huolehtimalla riittävästä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta ja tutkimuksen vapaudesta. Suomen kilpailukykyyn kehittyminen, riittävän osaamisen varmistaminen ja huoltosuhteen muutoksessa pärjääminen varmistetaan huolehtimalla siitä, että koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu, koulutuksen periytyvyys on matalalla ja jokaisen ihmisen kyvyistä mahdollisimman suuri osa on käytössä. Korkeakoulutuksen Suomessa on oltava maksutonta, myös EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Koulutusvientiin panostetaan suunnitelmallisella valtion ja korkeakoulujen yhteistyöllä sekä kehittämällä suomalaista osaamista entistä kilpailukykyisemmäksi.

Suomalaisten korkeakoulujen välistä yhteistyötä jatketaan määrätietoisesti. Korkeakoulujen välinen ja sisäinen siirtyminen alalta tai linjalta toiselle on oltava toimivaa ja joustavaa. Opiskelijavalintaa on edelleen kehitettävä siten, että se mittaa opiskelijan soveltuvuutta alalle sekä kykyä suoriutua opinnoista, ei vain pääsykokeista. Korkeakoulujen sisäisiä koulutusohjelmien vaihtoja on sujuvoitettava niin, että vaihdos on mahdollista muutenkin kuin pääsykokeen kautta. Opintoaloille hakeutuminen ei saa olla kiinni varallisuudesta, eivätkä korkeakoulujen opiskelijavalinnat saa edellyttää sellaisia

valmiuksia, joita toisen asteen koulutus ei tarjoa.

Opiskelijavalinnoissa luovutaan kiintiöistä ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakeville. Ensikertalaisikiintiöt nostavat kynnystä ottaa opiskelupaikka vastaan, jonka vuoksi välivuosien määrä kasvaa ja työelämään siirtyminen viivästyy. Aloituspaiikkojen määrässä on otettava huomioon työvoiman tarve. Samalla pitää kuitenkin huolehtia, että jokaisella on mahdollisuus hakeutua koulutukseen, eikä synny koulutuksellisia umpikujia. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoituksen tulee olla riittävällä tasolla, jotta varmistetaan suomalaisen korkean osaamisen jatkuvuus.

KORKEAKOULUTUS

- Korkeakoulutuksen Suomessa on oltava maksutonta, myös EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille.
- Innovaatioiden syntymistä tuetaan tehokkaimmin huolehtimalla riittävästä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta ja tutkimuksen vapaudesta.
- Suomen kilpailukyvyyn kehittyminen, riittävän osaamisen varmistaminen ja huoltosuhteen muutoksessa pärjääminen varmistetaan huolehtimalla siitä, että koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu, koulutuksen periytyvyys on matalalla ja jokaisen ihmisten kyvyistä mahdollisimman suuri osa on käytössä.
- Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoituksen tulee olla riittävällä tasolla, jotta varmistetaan suomalaisen korkean osaamisen jatkuvuus. Koulutukseen ei tule kohdentaa leikkauksia, koska koulutuksesta leikkaaminen on tulevaisuudesta leikkaamista.
- Korkeakoulutusta tulee entisestään kehittää osaamisperustaiseksi. Muualta hankittu osaaminen on tunnustettava korkeakouluissa osaksi tutkintoja ja työn opinnollistamista tulee hyödyntää entistä enemmän. Opintosuoritusten arvioinnissa hyödynnetään numeraalisen arvioinnin lisäksi suullista palautetta ja vertaisarviointia.

5.6 Oppimisen tukipalvelut

Oppimisen tukipalveluilla tarkoitetaan palveluita, joilla tuetaan oppilaan ja opiskelijan oppimista, hyvinvointia ja kehitystä. Opetus järjestetään yhteistyössä kotien kanssa, kodin ja koulun välinen yhteistyö on välttämätöntä, jotta lapsen täysipainoinen kehityksen tukeminen kokonaisvaltaisesti onnistuu. Koulutuksen aikana oppilaat kokevat omassa ja perheen elämässä asioita, jotka vaikuttavat myös oppilaan koulumenestykseen ja kehitykseen. Oppilashuolto, oppilaanohjaus sekä kuraattori- ja koulupsykologin palveluilla pyritään kehittämään ja ylläpitämään kouluvalmiuksia myös muuttuvissa elämäntilanteissa. Oppimisen ja opintojen tukipalvelut tukevat yksilöä koko koulutuspolun ajan. Tukipalveluita kehitettäessä otetaan huomioon yksilöiden tarpeet kaikilla koulutusasteilla.

Oppimista tukevat palvelut tulee olla jokaisen oppilaan ja opiskelijan saatavilla ja järjestää moniammatillisessa yhteistyössä. Näkökulma oppimisen tukipalveluiden suuntaamisessa tulee olla ennaltaehkäisyssä. Tukipalveluiden järjestämisessä huomioidaan jokainen yksilöllisesti. Oppimista tukevien palveluiden tulee olla jokaisen oppilaan saatavissa. Oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät ongelmat ovat usein moniulotteisia, joten myös oppimista ja hyvinvointia tukevat palvelut tulee järjestää moniammatillisessa yhteistyössä. Kunnallisten lasten ja nuorten hyvinvointia ja kasvua tukevat palvelut tulee integroida osaksi opetustoimea, ilman turhia raja- aitoja.

OPPIMISEN TUKIPALVELUT

- Opiskelijahuolto, opinto-ohjaus sekä kuraattori – ja koulupsykologin palveluilla pyritään kehittämään ja ylläpitämään kouluvalmiuksia myös muuttuvissa elämäntilanteissa.
- Oppimista tukevat palvelut tulee olla jokaisen oppilaan ja opiskelijan saatavilla ja järjestää moniammatillisessa yhteistyössä. Näkökulma oppimisen tukipalveluiden suuntaamisessa tulee olla ennaltaehkäisyssä.

5.7. Elinikäinen oppiminen

Paras tapa vastata työn murrokseen on kehittää mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen. Elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan osaamisen kehittämistä ja päivittämistä läpi elämän. Työelämä muuttuu kiihtyvällä tahdilla, ja yksi tutkinto ei välttämättä riitä enää koko työuran ajalle. Luomalla kannustimia uudelleen- ja täydennyskouluttautumiselle, tuemme työelämän uudistumista ja samalla suojelemme pitkiä työuria. Työnantajia tulee tukea työntekijöidensä osaamisen päivittämisessä. Oman osaamisensa päivittämisestä tulee tehdä myös työntekijälle houkuttelevaa ja taloudellisesti kannattavaa. Myös korkeakouluja tulee kannustaa muunkin kuin tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämisessä esimerkiksi rahoituksella.

ELINIKÄINEN OPPIMINEN

- Kehitetään mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen.
- Oman osaamisensa päivittämisestä tehdään työntekijälle houkuttelevaa ja taloudellisesti kannattavaa.

5.8 Kulttuuri ja vapaa sivistystyö

Sivistyneessä yhteiskunnassa taiteella, kulttuurilla ja luovuudella on pysyvä arvo. Taidetta ja kulttuuria edistetään niin, että kaikilla kansalaisilla on varallisuudestaan huolimatta oikeus osallistua ja nauttia sekä luoda taidetta ja kulttuuria. Julkisen ja avoimen kirjastopalvelun kehittämistä tuetaan ja sen merkitys kansalaisten hyvinvoinnin ja sivistyksen lisääjänä sekä kohtaamispaikkana tunnustetaan. Monikulttuurisuus ja -kielisyys huomioidaan kaikissa kulttuuripoliittisissa toimitissa. Kunnallisten kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tulee olla kohtuuhintaisia ja avoimia kaikille kuntalaisille. Lasten yhdenvertaisuutta tuetaan tarjoamalla kunnallisia avoimia varhaiskasvatuspalveluita, kuten kerho- ja liikuntapalveluita. Taide- ja kulttuurilaitosten, kuten kirjastoverkon kattavuus ja toimintaedellytykset turvataan kuntien yhteistyönä.

Immateriaalituotteiden ostajien kuluttajansuojaa ja oikeutta käyttää hallussaan olevaa materiaalia omaan yksityiseen käyttöönsä on laajennettava. Musiikin ostajalla on oltava oikeus kuunnella teoksia haluamillaan laitteilla. Yhteiskunnallinen tuki taiteen tekijöille on

uudistettava. Taiteen on oltava kaikkien kansalaisten ulottuvilla.

Sähköisten palveluiden kehittämistä tulee jatkaa. Varsinkin julkinen sektori tukee syrjäalueiden sähköisten palveluiden kehittämistä. Sukupolvien välinen koulutuksellinen eriarvoisuus korostuu erityisesti koulutukseen osallistumisessa. Kansalaisopistojen ja avoimien yliopistojen toimintaa tuetaan, jotta taloudellinen ja sosiaalinen kynnys omaehtoiseen koulutukseen säilyy edelleen alhaisena.

Yleisradio Oy:n asema vahvana julkisen palvelun tarjoajana on turvattava niin rahoituksen kuin oikeudellisen toimintaympäristön osalta. Yleisradion on tarjottava monipuolista, puolueetonta, sivistävää ja saavutettavaa sisältöä monikielisesti kaikissa kanavissa. Yleisradio täydentää tarjonnallaan kaupallisen median jättämiä aukkoja sekä takaa analyyttisen tiedonvälityksen koko Suomessa. Yleisradio on myös vastuussa hyvistä yhteyksistä ulkomaisiin sisaryhtiöihinsä toimimalla aktiivisesti Euroopan yleisradiounionin jäsenenä.

Kulttuurivienti ja -yrittäjyys ovat vakiintuneet osaksi kulttuurin tuotantoa ja taloutta. Suomalaisen taiteen, kulttuurin ja innovaatioiden vientiä sekä koulutusta tuetaan jatkossa yritysten kansainvälistymisen ja verkostoitumisen muodossa.

KULTTUURI JA VAPAA SIVISTYSTYÖ

- Taidetta ja kulttuuria edistetään niin, että kaikilla kansalaisilla on varallisuudestaan huolimatta oikeus osallistua ja nauttia sekä luoda taidetta ja kulttuuria.
- Sähköisten palveluiden kehittämistä jatketaan ja kirjastopalveluiden saatavuus on turvattava.
- Suomalaisen taiteen, kulttuurin ja innovaatioiden vientiä sekä koulutusta tuetaan jatkossa yritysten kansainvälistymisen ja verkostoitumisen muodossa.

5.9 Kielipolitiikka

Suomi on monikielinen maa. Aktiivinen kielipolitiikka takaa peruspalveluiden paremman saavutettavuuden, vahvistaa maassamme puhuttujen kielten elinvoimaisuutta sekä tukee voimaannuttavaa kulttuuripolitiikkaa. Kielipolitiikka on myös osa kulttuurillisesti kestävästä kehityksestä. Kielelliset vaikutukset tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa.

Suomen kahden kansalliskielen, suomen ja ruotsin, käyttöalan tulee jatkossakin kattaa kaikki yhteiskunnan osa-alueet. Englannin kielen vahvistuva asema uhkaa esimerkiksi suomen kielen käyttöä tieteen ja tutkimuksen kielenä. Myös englanninkielisten koulutusohjelmien tulee sisältää pakollisia kielipintoja vähintään toisessa kansalliskielessä. Näin edistetään kansainvälisten osaajien asettumista osaksi suomalaista yhteiskuntaa.

Julkishallinnossa tulee erityisesti huolehtia hyvästä ja ymmärrettävästä viestinnästä. Viranomaisten ja merkittävien julkista palvelua tuottavien liikelaitosten sekä julkisomisteisten yritysten tulee käyttää suomen- ja ruotsinkielisiä nimiä ja lyhenteitä. Kotimaisten kielten keskuksen lausunnot tulee painokkaammin huomioida nimistöä ja termistöä luotaessa. Esimerkiksi Traficom, Business Finland ja Traffic Management Finland eivät ole ymmärrettäviä ja tunnistettavia viranomaisnimiä. Kansainvälistä viestintää varten voidaan käyttää esimerkiksi englannin- ja ranskankielisiä rinnakkaisnimiä.

Vähemmistökielten asemaa tulee parantaa ja niiden käyttöä lisätä. Toimia on suunnattava erityisesti saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten opetukseen, tutkimukseen ja käyttöön julkisessa asiointissa. Lastenohjelmia ja -elokuvia täytyy dubata mahdollisuuksien mukaan myös näille kielille. Saamelaisalueella peruspalvelut sekä valtion asiointi täytyy voida hoitaa saamen kielillä. Lisäksi alueen ulkopuolella kaupungeissa, joissa asuu suuri saamelaisväestö, täytyy tarjota varhaiskasvatusta, peruskoulutusta ja asiointitulkausta saameksi. Myös muut maassamme puhuttavat kielet tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida viestinnässä ja palveluiden tuotannossa. Esimerkiksi venäjän, viron, arabian ja somalin käyttö viestinnässä lisää eri väestöryhmien

yhteenkuuluvuutta ja osallisuuden tunnetta.

Kansainvälisyys ei tarkoita pelkkää englannin kielen osaamista. Koulutusjärjestelmän tulee edistää monipuolista kielitaitoa. Tavoitteena on, että jokainen suomalainen puhuu äidinkieltensä lisäksi toista kotimaista kieltä ja vähintään yhtä vierasta kieltä.

KIELIPOLITIIKKA

- Suomi on monikielinen maa.
- Suomen kahden kansalliskielen, suomen ja ruotsin, käyttöalan tulee jatkossakin kattaa kaikki yhteiskunnan osa-alueet.
- Julkishallinnossa tulee erityisesti huolehtia hyvästä ja ymmärrettävästä viestinnästä. Viranomaisten ja merkittävien julkista palvelua tuottavien liikelaitosten sekä julkisomisteisten yritysten tulee käyttää suomen- ja ruotsinkielisiä nimiä ja lyhenteitä.
- Vähemmistökielten asemaa tulee parantaa ja niiden käyttöä lisätä. Toimia on suunnattava erityisesti saamen kielen, karjalankielen, romanikielen ja viittomakielten opetukseen, tutkimukseen ja käyttöön julkisessa asiointissa.
- Koulutusjärjestelmän tulee edistää monipuolista kielitaitoa. Tavoitteena on, että jokainen suomalainen puhuu äidinkieltensä lisäksi toista kotimaista kieltä ja vähintään yhtä vierasta kieltä.

6. DEMOKRATIAN EDISTÄMINEN JA IHMISOIKEUDET

Demokratia on oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja sosialidemokraattisen ideologian perusta. Vallan rakenteiden on oltava kansan valvonnassa ja valitsemia. Jotta demokraattinen yhteiskuntajärjestys säilyttää legitimitteettinsä, on sitä kehitettävä jatkuvasti. Kunnalliset, kansalliset ja Euroopan unionin tasoiset suorat kansanäänestykset ja kansalaisaloitteet lisäävät ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia ja vahvistavat sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Edustuksellisen demokratian rinnalle on luotava suoran vaikuttamisen ja keskustelevan demokratian rakenteita. Lehdistönvapaus on toimivan demokratian kantava voima. Suomen pitää puolustaa lehdistönvapautta sekä Suomessa että ulkomailla. Nuorten yhteiskunnallista osallisuutta voidaan lisätä kasvattamalla yhteiskuntaopetuksen määrää ja laatua peruskoulussa, toisella asteella ja korkeakouluissa. Poliittisten puolueiden ja nuorisojärjestöjen roolia kouluissa on parannettava ja poliittinen toiminta on rinnastettava muuhun vapaa-ajan toimintaan. Osana perus- ja toisen asteen koulutusta tulee järjestää demokratiapäiviä, joissa kansalaisjärjestöillä ja poliittisilla puolueilla on mahdollisuus esitellä toimintaansa vaikuttamisen kanavana. Suomen tulee toimia ulkopoliitikkassaan feministisen ulkopoliitiikan mukaisesti.

6.1 Tasa-arvo ja feminisismi

Socialidemokraattiset Nuoret ry on feministinen poliittinen nuorisojärjestö, joka ei ota tasa-arvoa itsestäänselvyytenä. Sukupuolten välinen epätasa-arvo johtuu yhteiskunnan rakenteista, poliittisista valtarakenteista ja sosiaalisista odotuksista ja normeista. Tasa-arvoinen, oikeudenmukainen yhteiskunta on paras tapa taata yhteiskunnan kestävyys, kyky kehittyä ja hyödyntää koko potentiaalinsa. Tasa-arvo ei ole alisteinen taloudelle, vallitsevalle turvallisuustilanteelle tai aluepolitiikalle vaan asia, joka tulee huomioida kaikessa poliittisessa päätöksenteossa.

Jokaisella, myös alaikäisillä, tulee olla itsemääräämisoikeus omaan sukupuoleensa. Suomessa on siirryttävä käyttämään sukupuolineutraaleja sosiaaliturvatunnuksia sekä luovuttava sukupuolisidonnaisesta nimilaista. Käytössä tulee olla laki sukupuolen vahvistamisesta. Sukupuolensa vahvistavalta ei tule edellyttää lisääntymiskyvyttömyyttä,

psykiatrista diagnoosia, stereotyyppistä sukupuoliroolia eikä 18 vuoden ikää. Tasa-arvon edistämiseksi on kriminalisoitava tahdonvastainen poikien ympärileikkaus.

Suomen henkilöllisyystodistuksessa sekä muissa virallisissa asiakirjoissa tulee olla mahdollisuus olla määrittämättä sukupuolta tai määritellä sukupuoleksi ”muu” omalla ilmoituksella. Intersukupuolisten lasten ihmisoikeudet on turvattava hoitokäytäntöjä muuttamalla. Transsukupuolisten alaikäisten sukupuolen korjaushoitotoimenpiteet tulee suorittaa vain lapsen vaatimuksesta.

Vanhempainvapaat on jaettava nykyistä tasaisemmin molemmille vanhemmille. Vanhempainvapaiden kustannukset on jaettava kaikkien työnantajien kesken joko veropohjaisella mallilla tai perustamalla vanhemmuuskassa. Samalla on taattava, että yksinhuoltajien sekä samaa sukupuolta olevien vanhempien perheissä on vastaavat oikeudet kuin kahden eri sukupuolta olevan vanhemman perheissä. Perhevapaisiin liittyvät ongelmat tulee ratkaista yhdistämällä äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaajärjestelmä uudeksi vanhempainvapaaksi.

Jokaisella tulee olla oikeus turvalliseen aborttiin ja kokonaisvaltaiseen jälkihoitoon. Terveystieteiden henkilökunnalla on velvollisuus abortin suorittamiseen, ja ihmisellä on oikeus saada abortti ilman perusteluita raskauden 18 ensimmäisen viikon aikana. Terveystieteiden henkilökunnalla on velvollisuus abortin suorittamiseen, ja ihmisellä on oikeus saada abortti ilman perusteluita. Kaikille alle 25-vuotiaille tulee taata maksuton ehkäisy. Kuntien tulee tarjota ehkäisyneuvontaa ja erilaisia ehkäisyvälineitä nuorille. Sekä abortti- että ehkäisyneuvonnan tulee olla saavutettavissa ja matalan kynnyksen palveluita.

Koulutuksella on merkittäviä vaikutuksia miesten ja naisten asemaan työmarkkinoilla, palkkaukseen sekä muuhun elämään. Koulutuksessa tulee vähentää sukupuolten välistä segregaatiota koulutusvalinnoissa.

Sananvapaus arvona kärsii vihapuheen yleistyessä ja naisiin ja vähemmistöihin kohdistuva vihapuhe ja väkivallalla uhkailu ovat nousussa. Sananvapaus on oikeus vain, kun se ei rajoita muiden kanssaihminen turvallisuutta ja vapautta. Vihapuheesta ja uhkailusta tulee säätää tiukempi lainsäädäntö, sekä netissä käytävään vihapuheeseen tulee puuttua entistä vakavammin ja nopeammin.

Suomen tulee osana tasa-arvotyötä ottaa käyttöön seksinostokielto Ruotsin tapaan. Seksien ostamisen kieltäminen rankaisee ostajaa haavoittuvaisemman myyjän sijaan, ja on selkeä kannanotto ihmiskauppaa ja vartalojen esineellistämistä vastaan.

TASA-ARVOISEEN YHTEISKUNTAAN

- Yhteiskunnan sukupuolinormeja ja -stereotyyppioita tulee purkaa, sekä jo kouluissa tulee edistää moninaisuuden tunnistamista ja vähentää binäärisen sukupuolijäätelun kielteisiä vaikutuksia.
- Aborttiin tulee olla oikeus ilman perusteluita ja terveydenhuoltohenkilökunnalla on velvollisuus abortin suorittamiseen ja inhimilliseen jälkihoitoon.
- Jokaisella lapsella on oikeus vähintään yhteen turvalliseen, läheiseen huoltajaan, riippumatta huoltajan sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta.
- Vanhempainvapaajärjestelmä on muutettava tasa-arvoisemmaksi.
- Palkkakuilujen kaventamiseksi tarvitaan kunnianhimoisen ja konkreettinen valtakunnallinen palkkatasa-arvo-ohjelma yhteistyössä ja sitouttaen ammattiyhdistysliike ja työnantajat.
- Juridinen sukupuoli-identiteetti tulee pystyä määrittämään jo alaikäisenä lapsen pyynnöstä.

6.2 Edustuksellinen demokratia

Yhteiskunnan on tulevaisuudessakin nojattava pääsääntöisesti edustukselliseen demokratiaan. Parlamentaarisen ja kunnallisen päätöksenteon legitimiyyttä on parannettava uudistamalla päätöksentekoprosesseja avoimemmiksi ja läpinäkyvimmiksi. Kansalaisten on voitava tarkistaa päätösprosessissa olevien asioiden tila verkosta tai julkishallinnon toimipaikasta. Vaalirahoituksen avoimuutta on lisättävä entisestään ja

kampanjabudjetteja on rajoitettava ottamalla käyttöön vaalikohtaiset kampanjakatot. Suomeen on perustettava lobbausrekisteri.

Ihmisten äänestysintoa on lisättävä tukemalla kansalaisjärjestöjä. Äänioikeus ja vaalikelpoisuus on laskettava 16 vuoteen. Yhteiskuntaopin opetusta on lisättävä ja yhteiskuntataitoja on harjoiteltava kaikilla koulutusasteilla. Kasvava osa äänestyksistä on toteutettava sähköisesti ja vanhusväestöä on tuettava äänestysjärjestelmien käyttöönoton yhteydessä. Samalla on pidettävä huolta äänestysjärjestelmien luotettavuudesta ja toimintavarmuudesta. Sähköiseen äänestämiseen ei pidä siirtyä ennen kuin voidaan varmistua äänestämisteknologian luotettavuudesta. Nykyiset toimenpiteet varusmiesten sekä vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten äänestysmahdollisuuksien turvaamiseksi ovat riittämättömiä. Äänestysmahdollisuus on turvattava niin, että kaikissa varuskunnissa tarjotaan mahdollisuus äänestää. Vaikka lapset ovat riippuvaisia huoltajistaan, hekin ovat yhteiskunnan toimijoita, joilla on oma tahto ja vakavasti otettavat mielipiteet. Lapset on osallistettava erityisesti heitä koskevaan päätöksentekoon. Tasavallan presidentin ei tarvitse olla syntyperäinen Suomen kansalainen, vaan myöhemminkin kansalaisuuden saaneen henkilön tulee voida tulla valituksi tasavallan presidentiksi.

EDUSTUKSELLINEN DEMOKRATIA

- Parlamentaarisen ja kunnallisen päätöksenteon legitimiyyttä on parannettava uudistamalla päätöksentekoprosesseja avoimemmiksi ja läpinäkyvimmiksi. Kansalaisten on voitava tarkistaa päätösprosessissa olevien asioiden tila verkosta tai julkishallinnon toimipaikasta.
- Vaalirahoituksen avoimuutta on lisättävä entisestään ja kampanjabudjetteja on rajoitettava ottamalla käyttöön vaalikohtaiset kampanjakatot.

6.3 Osallisuus päätöksenteossa

Valtakunnallisen, kunnallisen ja aluetason päätöksentekoprosesseihin on sitoutettava laajempi kansanosa. Uusilla lähidemokratian välineillä kansanvallan legitimitetti kasvaa. Yhteiskunnan jäsenten vaikutusmahdollisuuksia on parannettava kaikilla päätöksenteon

tasoilla ja yhteydenpitoa päätöksentekijöiden ja muiden asukkaiden välillä on lisättävä. Kansalaisjärjestöillä on tärkeä asema yhteiskunnan rakentajina ja aitoina asiantuntijoina. Monipuolisen yhdistystoiminnan ja uusien yhdistysten edistämiseksi Patentti- ja rekisterihallituksen maksuja tulee laskea pienten yhdistysten osalta.

Peruskoulusta lähtien nuorisoa on tuettava kasvamisessa yhteiskunnallisesti aktiivisiksi ja vastuullisiksi toimijoiksi. Oppilaat ja opiskelijat on otettava mukaan oppilaitosten päätöksentekoon. Koulutuksen järjestäjän tulee peruskoulussa ja toisella asteella turvata oppilas- ja opiskelijakunnille riittävät toimintaedellytykset. Oppilaskunnat ja nuorisovaltuustot on otettava käyttöön kaikissa kunnissa ja oppilaitoksissa. Ne on valittava demokraattisesti ja niiden vaikuttavuus on turvattava riittävän laajalla edustavuudella. Kuntien on sitouduttava tiedottamaan aktiivisesti ja monipuolisesti nuorten vaikuttamismahdollisuuksista esimerkiksi oppilas- ja opiskelijakunnissa sekä nuorisovaltuustoissa. Nuorisovaltuustojen riittävät resurssit on turvattava ja nuorisovaltuustojen esitykset sekä kuulemiset on otettava suurempaan rooliin alueellisen demokratian parantamiseksi.

Asukkaiden vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia on parannettava ottamalla käyttöön uusia kuntademokratian malleja kuten, aluelautakuntia sekä antamalla paremmat mahdollisuudet kunnallisiin kansanäänestyksiin. Kotiseutu- ja kaupunginosayhdistyksiä on kuunneltava aidosti päätöksenteossa. Kuntien tulee myös taata vaikuttava osallistamisjärjestelmä nuorille antamalla nuorisovaltuustoille läsnäolo ja -puheoikeus kunnanhallitukseen, kunnanvaltuustoon sekä kaikkiin kunnan lautakuntiin. Myös maakuntatasoinen nuorisovaltuusto on muodostettava jokaiseen maakuntaan. Maakuntanuorisovaltuustolla on oltava edustuspaikat maakunnan maakuntavaltuustossa sekä kaikissa lautakunnissa. Nuorisovaltuustot on valittava demokraattisesti kaikissa kunnissa.

Osallistavan budjetoinnin toimintamalleja on kehitettävä osana kunnallista vaikuttamista. Kansalaisten valitsevat kaupunginosa- ja vastaavat valtuustot valmistelevat näiden evästysten pohjalta konkreettisen budjettiesityksen. Lainsäädäntö ja valtuustot asettavat

alueellisille budjeteille raamit. Tehdystä esityksestä voidaan äänestää paikallisesti. Alueellisen osallistumisen lisäksi on käytettävä koko kunnan mitassa tapahtuvaa teemakohtaista osallistavaa budjetointia. Kuntalaiset ovat mukana asettamassa tavoitteita ja vaikuttamassa ratkaisuihin, joilla ohjataan koko kunnan tasolla tehtäviä ratkaisuja.

OSALLISUUS PÄÄTÖKSENTEOSSA

- Yhteiskunnan jäsenten vaikutusmahdollisuuksia on parannettava kaikilla päätöksenteon tasoilla ja yhteydenpitoa päätöksentekijöiden ja muiden asukkaiden välillä on lisättävä.
- Peruskoulusta lähtien nuorisoa on tuettava kasvamisessa yhteiskunnallisesti aktiivisiksi ja vastuullisiksi toimijoiksi. Oppilaat ja opiskelijat on otettava mukaan oppilaitosten päätöksentekoon. Koulutuksen järjestäjän tulee peruskoulussa ja toisella asteella turvata oppilas- ja opiskelijakunnille riittävät toimintaedellytykset.
- Edustuksellisen demokratian täydentämiseksi tarvitaan erilaisia keskustelevan ja lähidemokratian muotoja.

6.4 Kansalaisten oikeusturva

Oikeudenkäyntien viivästyminen ja hallinnollisten käsittelyaikojen pitkittyminen aiheuttaa kohtuutonta inhimillistä kärsimystä ja taloudellisia menetyksiä niin kansalaisille, elinkeinoelämälle kuin yhteiskunnallekin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Suomelle määräämät tuomiot liian pitkistä käsittelyajoista kertovat ongelmista maamme oikeusjärjestelmässä. Käsittelyaikojen pitkittyessä myös syytteiden toteennäyttäminen, vaikeutuu. On myös tärkeää, että oikeusjärjestelmässä huomioidaan taloudellinen tasa-arvo.

Suomalainen oikeuslaitos takaa kansalaisille yhdenmukaisuuden lain edessä ehkäisten korruptiota. Kansalaisilla on laajat oikeudet saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi, saada ratkaisuille yksityiskohtaiset perustelut sekä hakea muutosta samaansa päätökseen. Laajaan oikeusturvaan tähtäävä järjestelmä johtaa kuitenkin liian heikosti resursoituna jopa ihmisten oikeusturvan heikentämiseen käsittelyaikojen pitkittyessä.

Kansainvälisellä yhteistyöllä on turvattava yksityisyydensuojan toteutuminen. Ongelman poistaminen vaatii lisäresursseja, mutta myös uudistuksia rakenteisiin, menettelyihin, toimintatapoihin, sähköisiin palveluihin, johtamiseen, viranomaisten yhteistyöhön ja osaamiseen. Resurssien lisääminen oikeuslaitokseen tuottaa itsensä takaisin.

KANSALAISTEN OIKEUSTURVA

- Oikeuslaitoksen resursseja on lisättävä, mutta samalla tarvitaan uudistuksia rakenteisiin, menettelyihin, toimintatapoihin, sähköisiin palveluihin, johtamiseen, viranomaisten yhteistyöhön ja osaamiseen.

6.5 Vähemmistöjen oikeudet

Suomessa on muun muassa EU:n ainoa alkuperäiskansa, vammaisryhmiä, kieli- ja kulttuurivähemmistöjä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. Kaikilla Suomessa asuvilla on oltava yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet hyvään ja ihmisarvoiseen elämään sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Fyysinen tai henkinen vamma ei saa määrittää ihmisen kykyä toimia yhteiskunnassa. Suomen on noudatettava ratifioimaansa YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista. Vammaispalvelulain toteutumisen valvontaa ja vammaisten mahdollisuuksia päättää itseään koskevista asioista on parannettava. Tähän liittyy olennaisesti sekä tarvittavan avun ja avustajien saatavuus että esteettömyys ja vammaisten erityistarpeiden huomiointi eri palveluiden yhteydessä.

Jokaista ihmistä on kohdeltava yhdenvertaisesti taustasta riippumatta. Kaikille Suomessa asuville ja työskenteleville on turvattava riittävä toimeentulo, reilut työehdot ja yhtäläinen mahdollisuus palveluihin kielestä ja taustasta riippumatta.

Maahanmuutto on mahdollisuus. Sen reunavaikutuksia on ehkäistävä puuttamalla työelämän ongelmiin kuten kaksien työmarkkinoiden syntyyn ja kotouttamisen puutteisiin. Yhtenäinen yleissitova työehtosopimus kuuluu kaikille Suomessa työskenteleville ihmisille. Maahanmuuttopolitiikkaa on tehostettava ja oleskelulupahakemusten käsittelyaikoja on lyhennettävä, jotta voitaisiin luoda kestävä pohja yhteiskuntaan ja

työelämään integroitumiselle. Maahanmuuttopolitiikassa on aina noudatettava ihmisoikeuksia ja kansainvälisiä sopimuksia. Erityisesti yksin saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden oikeudet on turvattava. Yksin saapuneet alaikäiset turvapaikanhakijat on sijoitettava lastensuojeluun vastaanottokeskusten sijaan. Yhdenjaksoisia kieliopintoja on laajennettava ja lisättävä. Kaikenlaiseen syrjintään on puututtava nopeasti ja tehokkaasti. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten ja nuorten asemaa ja osallisuutta on parannettava tukemalla heidän kieliopintojaan, koulutustaan ja pääsyä työmarkkinoille. Vaikka paikallisen kielen opinnot ovat tärkeitä, jokaisella on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Kouluikäisille lapsille on turvattava mahdollisuus opiskella omaa äidinkieltään. Tämä tukee myös muuta oppimista.

Saamelaisten asema on heikko ja kaikki kolme Suomessa puhuttua saamenkieltä ovat uhanalaisia. Suomessa on parannettava alkuperäiskansan asemaa ja varmistettava kielen ja kulttuurin jatkuvuus. Suomen on ratifioitava YK:n alkuperäiskansasopimus ILO169 ja Pohjoismainen saamelaissopimus. Saamelaisten oikeutta vaikuttaa omiin asioihinsa on parannettava erityisesti maa-oikeuksien osalta.

VÄHEMMISTÖJEN OIKEUDET

- Fyysinen tai henkinen vamma ei saa määrittää ihmisen kykyä toimia yhteiskunnassa. Suomen on noudatettava ratifioimaansa YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista.
- Kaikenlaiseen syrjintään on puututtava nopeasti ja tehokkaasti. Jokaisella on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten ja nuorten asemaa ja osallisuutta on parannettava tukemalla heidän kieliopintojaan, koulutustaan ja pääsyä työmarkkinoille.
- Suomen on ratifioitava YK:n alkuperäiskansasopimus ILO169 ja Pohjoismainen saamelaissopimus. Saamelaisten oikeutta vaikuttaa omiin asioihinsa on parannettava erityisesti maa-oikeuksien osalta.

7. KUNTA- JA ALUEPOLITIikka

7.1 Kunta- ja aluerakenne

Tulevaisuudessa paikallispolitiikan painopiste siirtyy kunnista maakunnille. Kuntia on kehitettävä niiden yksilölliset ominaisuudet ja paikalliset lähtökohdat huomioiden, mutta tavoitteena on oltava kuntarakenteen yksinkertaistaminen. Kaupunkiseutuja ja maaseutumaisia alueita on kehitettävä ja ohjattava eri tavoin niiden yksilölliset ominaisuudet ja paikalliset lähtökohdat huomioiden. Metropolialueen kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kuntarakenteen kestävyyttä ei ratkaista kuntien lukumäärällä vaan turvaamalla niiden taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset vastata asukkaidensa palvelutarpeisiin. Tavoitteena on oltava riittävän suuret ja elinvoimaiset kunta-alueet, joiden selviytyminen ei ole riippuvainen vain valtiollisesta tuesta. Valtionosuusjärjestelmän on kannustettava kuntia parantamaan taloudellista tilannettaan sekä kasvattamaan omaa verokertymänsä ja elinvoimaisuuttaan.

Kuntien ja varsinkin kaupunkiseutujen kehittämisen tärkeimmät kysymykset koskevat maankäyttöä, asumista, koulutusta ja liikennettä sekä lähidemokratian toteutumista. Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta on kehitettävä kestävä kehityksen mukaisesti muun muassa keskittämällä asumista ja rakentamista joukkoliikenneyhteyksien varteen. Kaupunkialueiden kuntien välistä haitallista verokilpailua on hillittävä ja maankäytön suunnittelun yhteistyötä ja koordinoitua parannettava.

KUNTA- JA ALUERAKENNE

- Passivoivasta aluepolitiikasta tulee päästä aktivoivaan kaupunkialuepolitiikkaan.
- Kuntia on kehitettävä niiden yksilölliset ominaisuudet ja paikalliset lähtökohdat huomioiden, mutta tavoitteena on oltava kuntarakenteen yksinkertaistaminen.
- Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta on kehitettävä kestävä kehityksen mukaisesti muun muassa keskittämällä asumista ja rakentamista joukkoliikenneyhteyksien varteen.

7.2 Julkiset palvelut

Kuntien ja maakuntien toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten pitää olla näiden tehtävien tasalla. Palveluissa on kiinnitettävä huomiota etenkin palvelujen saavutettavuuteen ja lähidemokratian toteutumiseen.

Hyvinvointipalveluiden on perustuttava laajaan ja kestäväan julkiseen palvelutuotantoon. Laajamittainen yksityistämisen- ja ulkoistamiskehitys on pysäytettävä. Julkisten palveluiden laatua on parannettava ohjaamalla kunnille ja maakunta-alueille riittävästi resursseja palvelujen järjestämiseen ja luomalla läpinäkyviä sektorikohtaisia kustannusrakennemalleja. Samalla yksityisille palvelutuottajille ohjattuja varoja on suunnattava nykyistä enemmän julkiselle sektorille. Kela-korvausoikeus yksityisistä terveyspalveluista on poistettava ja palvelusetelimallin käyttö on lopetettava.

Kaikki Suomen asukkaat ovat oikeutettuja ihmisarvon mukaiseen elintasoon, mikä vaatii nopeaa ja esteetöntä pääsyä sosiaali- ja terveyshuollon piiriin. Terveyskeskusmaksut on poistettava, koska ne rasittavat kohtuuttomasti vähävaraisten ihmisten taloutta ja estävät palveluiden piiriin hakeutumista. Julkisessa terveydenhuollossa on sovellettava paremmin digitaalisia ratkaisuja terveydenhuoltoon liittyvässä neuvonnassa. Julkisten terveyspalvelujen järjestämisen- ja rahoitusvastuu tulee olla samassa organisaatiossa, jotta näihin liittyvästä osaoptimoinnista päästään eroon.

Toimeentulotuen perusosan maksatuksen siirryttyä KELA:lle on huolehdittava KELA:n ja kuntien sosiaalitoimen välisestä saumattomasta yhteistyöstä. Pidemmällä aikavälillä on siirryttävä Yleisturvaan, joka rahoitetaan monikanavaisesti. Valtion on huolehdittava palvelujen rahoituksesta aina, kun kunnille tai maakunta-alueille annetaan uusia palveluvelvoitteita. Valtion rahoitusosuutta sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaismenoista on kasvatettava asteittain.

JULKISET PALVELUT

- Hyvinvointipalveluiden on perustuttava laajaan ja kestävään julkiseen palvelutuotantoon. Laajamittainen yksityistämisen- ja ulkoistamiskehitys on pysäytettävä.
- Palvelumaksut eivät saa estää kansalaisia käyttämästä peruspalveluita. Terveyskeskusmaksut on poistettava.

7.3 Kuntien ja maakunta-alueiden talous

Keskeinen kunta- ja aluetaloutta rasittava tekijä on kuntien laaja palvelujen järjestämisvastuu ja heikko rahoituspohja. Verotusoikeus on keskeinen itsehallinnon turvaaja ja siksi se on annettava myös maakunta-alueille, mutta suhteellinen vero rasittaa liikaa yhteiskunnan vähävaraisia. Kuntien ja maakuntien rahoituspohjan on oltava monipuolinen ja aktiiviseen taloudenhoitoon ja elinkeinopolitiikkaan kannustava. Tulevaisuudessa valtionosuudet on suhteutettava kuntien tehtäviin. Ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuuden parantamiseksi on luotava oma korvamerkitty valtionosuusluokkansa.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä on nostettava ja ansiotulovähennyksen poistumisvaiheen kokonaisrajaveroja alennettava. Myös tulosidonnaisten etuuksien väheneminen tulisi tapahtua nykyistä porrastetummin. Kunnallisverotuksen painopistettä on siirrettävä tuloverotuksesta kiinteistöverotuksen suuntaan ja tehtävä kunnille on tehtävä mahdolliseksi metsäkiinteistöjen verottaminen. Kuntien veropohjaa on vahvistettava palauttamalla kuntien korotettu osuus yhteisöveron tuotoista sekä ohjaamalla osa pääomatuloveroista kunnille. Jäteveron tuotto on siirrettävä kunnille.

KUNTIEN JA MAAKUNTA-ALUEIDEN TALOUS

- Kuntien ja maakuntien rahoituspohjan on oltava monipuolinen ja aktiiviseen taloudenhoitoon ja elinkeinopolitiikkaan kannustava.
- Tulevaisuudessa valtionosuudet on suhteutettava kuntien tehtäviin. Ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuuden parantamiseksi on luotava oma korvamerkitty valtionosuusluokkansa.
- Kunnallisverotuksen painopistettä on siirrettävä tuloverotuksesta kiinteistöverotuksen suuntaan ja tehtävä kunnille on tehtävä mahdolliseksi metsäkiinteistöjen verottaminen.

8. MAANKÄYTTÖ- JA LIIKENNEPOLITIikka

Maankäytön suunnittelulla sekä kaavoitus- ja asuntopolitiikalla vaikutetaan asuntojen tarjonnan kautta asumiskulujen kehittymiseen, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämpään asumiseen ja kaupunkirakenteeseen sekä arvokkaan kulttuuri- ja luontoympäristöjen säilymiseen. Liian korkeat asuntojen hinnat erityisesti pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa vaikeuttavat työvoiman liikkuvuutta ja heikentävät näin ollen työllisyyttä ja talouskasvua. Kohoavat asuinkustannukset lisäävät kasvavien sosiaaliturvamenojen muodossa julkisen sektorin menoja. Toimivalla liikennepolitiikalla vähennetään liikenteen päästöjä sekä turvataan entistä tasa-arvoisemmat mahdollisuudet liikkumiseen eri puolilla maata.

8.1 Kaavoitus- ja asuntopolitiikka

Nykyinen aluepolitiikka on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä, sen tilalle tulee luoda aktiivinen kaupunkialuepolitiikka. Maankäytön suunnittelun yleisinä tavoitteina tulee olla energiatehokkaan ja liikenteen kannalta järkevän yhteiskuntarakenteen toteuttaminen. Suomen suurimpia kaupunkeja on kehitettävä ekologiseksi älykaupungeiksi, joissa liikenne, energiantuotanto- ja jakelu, kierrätys, vähittäiskauppa, maatalous, koulutus ja asukkaiden vaikutusmahdollisuudet digitalisoimalla pienennetään kaupunkien ekologista jalanjälkeä ja parannetaan asukkaiden elinolosuhteita. Suomen laadukas tietoliikenneinfrastruktuuri luo erinomaiset mahdollisuudet suurille älykaupunki-investoinneille, joilla tuetaan myös korkeakoulujen sekä elinkeinoelämän tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa. Tiiviillä kaupunkirakenteella sekä toimivilla joukkoliikenteellä ja pyöräily- ja jalankulkuväylillä mahdollistetaan yhä useammalle kaupungissa asuvalle autottomuus, mikä toisaalta laskee autopaikkannormien pienentämisen kautta asuntojen hintoja.

Vanhoja yksityisrakennuksia koskevaa energiatehokkuusnormistoa kevennetään ja energiatehokkuusparannusten vaihtoehtoina mahdollistetaan ekologiset lämmitysvaihtoehdot; kuten öljylämmityksen korvaaminen maalämmöllä.

Kaavoituksella on varmistettava asuntotuotannon ja yhdyskuntarakenteen monimuotoisuus. Kaikille asuinalueille on varattava tontteja sosiaalisen asuntotuotannon tarpeisiin tai vaihtoehtoisesti asemakaavassa on määrättävä sosiaalisten asuntojen rakentamisesta vapaarahoitteisten asuntojen yhteyteen. Kuntien on käytettävä tarvittaessa rohkeasti mahdollisuutta rakentamattomien tonttien pakkolunastamiseen asemakaava-alueella. Asemakaavoitus ja yleiskaavoitus on säilytettävä kuntien toimivallassa. Maakuntakaavat on jatkossa laadittava maakunnissa ilman keskushallinnon vahvistusta. Maakuntakaavalla on ohjattava nykyistä voimakkaammin julkisten palveluverkkojen muotoutumista kestäväällä tavalla. Ympäristöministeriöllä on oltava mahdollisuus kaavan jäädyttämiseen sen rikkoessa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Uusien asuinalueiden asemakaavoituksen yhteydessä kunnissa on vahvistettava myös riittävät määrärahat infrastruktuuri- ja peruspalveluinvestointeihin. Kaavoituksella on huolehdittava alueellisesti ja valtakunnallisesti tärkeiden luonto- ja kulttuurimaisemien säilyttämisestä.

Kaupan suuryksiköiden ja muiden alueen työllisyyden ja elinvoimaisuuden kannalta tärkeiden hankkeiden sijoittaminen täytyy olla mahdollista myös ihmisten luonnollisten kulkureittien varrelle, esimerkiksi suurten työpaikkakeskittymien yhteyteen, eikä vain asumisen välittömään läheisyyteen. Valtion roolia kaupunkiseutujen kehittämisessä on kasvatettava.

Asuntopolitiikalla on vastattava kansalaisten asumistarpeisiin. Valtion on otettava sekä asuntojen tuotannossa että sääntelyssä yhä suurempi rooli, jotta jokaiselle asunnon tarvitsijalle löytyy kohtuuhintainen asunto. Erityisryhmien asumisen palvelut on turvattava. Sosiaalista vuokra-asuntotuotantoa on voimakkaasti lisättävä vuokratason kohtuullistamiseksi alueilla, joilla kohtuuhintaisen asumisen kysyntä ylittää tarjonnan. Nuorten vuokra-asunnon saantia vapailta markkinoilta on helpotettava rajoittamalla vuokratokuiden suuruutta, kieltämällä sosiaalitoimiston myöntämän vuokravakuuden epäämisen sekä lisäämällä pienten asuntojen määrää. Kolmen kuukauden takuu ei ole tarkoituksenmukainen. Nuoret on tunnustettava varsinkin kasvu- ja koulutuskeskuksissa tärkeäksi kansalaisryhmäksi. Uusille asuinalueille on määritettävä rakennustyyppin

mukaan laskennallinen tehokkuusminimi, jotta varmistetaan tonttimaan tarkoituksenmukainen käyttö ja estetään asuntojen hintojen nousua tuotannon tehostuessa.

Asuntojen todelliset myyntihinnat on saatava julkisiksi. Lisäksi on luotava myytävien asuntojen kuntopisteytysjärjestelmä, jolloin vertailu on aidosti mahdollista. Asuntojen ylläpito varmistetaan luomalla katsastusvaade sekä aihetta koskeva asiantuntijaverkosto. Asuntokatsastuksessa selvitetään autokatsastuksen tavoin kiinteistön kestävyys ja tarvittavat korjaukset.

Jokainen asunnoton on liikaa. Asunnottomuus on poistettava Suomesta. Asumisen tukemista ja sen eri muotoja on lisättävä ja asumiselle on taattava riittävästi resursseja. Asuinalueita kaavoitettaessa niille on suunniteltava mahdollisimman monimuotoisesti erityyppisiä asuntoja ja asumisratkaisuja niin asumisen muodon kuin rahoituksenkin osalta. Tämä ehkäisee asuinalueiden eriarvoistumista ja ylläpitää tervettä ikäkiertoa asuinalueella, joka puolestaan mahdollistaa kunnallisten palveluiden pitkäjänteisen oikein mitoittamisen ja saatavuuden kaikille asukkaille. Nuorisotakuu on laajennettava turvaamaan nuorille myös asumisen palvelut. Luottotiedot menettäneelle henkilölle on turvattava asunnonsaanti.

Asumisen verotusta on uudistettava siten, että se mahdollistaisi nykyistä joustavammin muuttamisen työn, elämäntilanteen ja perheeseen mukaan. Varainsiirtoveroa tulee keventää ja vastavuoroisesti toteuttaa asuntolainan korkovähennysoikeuden poistaminen nykyistä aikataulua nopeammin.

KAAVOITUS- JA ASUNTOPOLITIikka

- Ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti tehottoman aluepolitiikan tilalle tulee luoda aktiivinen kaupunkialuepolitiikka.
- Suomen suurimpia kaupunkeja on kehitettävä älykaupungeiksi, joissa toteutuu kestävä kehitys.

- Kaavoituksella on varmistettava asuntotuotannon ja yhdyskuntarakenteen monimuotoisuus. Kaikille asuinalueille on varattava tontteja sosiaalisen asuntotuotannon tarpeisiin tai vaihtoehtoisesti asemakaavassa on määrättävä sosiaalisten asuntojen rakentamisesta vapaarahoitteisten asuntojen yhteyteen.
- Asunnottomuus on poistettava Suomesta. Asuntopolitiikalla on vastattava kansalaisten asumistarpeisiin. Valtion on otettava sekä asuntojen tuotannossa että sääntelyssä yhä suurempi rooli, jotta jokaiselle asunnon tarvitsijalle löytyy kohtuuhintainen asunto.

8.2 Liikennepolitiikka

Liikenteen toimivuuden turvaamiseksi on liikennepolitiikkaa harjoitettava pitkäjänteisesti, suunnitelmallisesti ja priorisoiden. Liikennettä ja liikkumista on kehitettävä painottaen joukkoliikennettä ja muuta ympäristöä vähemmän kuormittavaa liikkumista. Tavoitteena on oltava päästötön ja maksuton joukkoliikenne. Liikenneinfrastruktuuria on kehitettävä kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti. Tästä syystä on luotava vaalikaudet ylittävä liikenneinfra-ohjelma. Liikennepolitiikan keskiössä on oltava raideliikenteen kehittäminen ja sujuvoittaminen. Junaliikenteen pitää olla aidosti ihmisten liikkumisen mahdollistava julkisin varoin tuettu laaja, kohtuuhintainen ja laadukas joukkoliikennemuoto. Tämä edellyttää vaalikaudet ylittävän rataverkon investointiohjelman luomista. VR:n monopoliasemaa kaukoliikenteessä ei tule itseisarvona pyrkiä purkamaan, sillä sujuvat vaihdot ja junaliikenteen toimivuus koko Suomessa ovat tärkeämpiä kuin keinotekoisen kilpailun aikaansaanti. Mikäli kilpailulle kuitenkin löytyy edellytyksiä, ei sitä tule valtion toimesta rajoittaa. Lähiraideliikenteestä on tehtävä toimiva osa suurimpien kaupunkiseutujen joukkoliikennejärjestelmää. Joukkoliikennelippujärjestelmät on uudistettava yhteiseksi ja yksinkertaiseksi lippujärjestelmäksi.

Joukkoliikenteen resurssien turvaamiseksi on kaupunkiseuduilla mahdollistettava erilaisten tienkäyttömaksujen käyttöönotto. Tästä saatavat tulot on ohjattava korvamerkittynä alueen joukkoliikenteen kehittämiseen. Joukkoliikenteen saatavuudesta ja toimivuudesta on huolehdittava myös kaupunkien ulkopuolella. Julkisen liikenteen

polttoaineeverosta on luovuttava ja julkisen liikenteen kalustoinvestoinneissa on kilpailutuskriteerinä käytettävä aina hiilidioksidipäästöjä.

Liikenteen fossiilisia polttoaineita on korvattava biopohjaisilla tai päästöttömillä, kotimaisesti tuotetuilla polttoaineilla. Biopohjaisten polttoaineiden, kuten etanolipohjaisten polttoaineiden, lisäksi painopisteiksi on otettava sähkö- ja vetyautoilu. Suomessa on mahdollistettava maanlaajuinen sähkö- ja vetyautojen tankkausverkosto suomalaista teknologiaa ja cleantech-osaamista hyödyntäen. Bensa-autojen konvertointeja on helpotettava. Verotuksella on pyrittävä tukemaan ympäristöystävällistä liikennettä. Ajoneuvokannan uusiutumista tulee tukea palauttamalla romutuspalkkio käyttöön sekä laskemalla vähäpäästöisten ja päästöttömien ajoneuvojen autoveroa. Uusia yksityisautoilun korvaamiseen pyrkiviä innovaatioita, kuten liikenteen automatisoitumista, on tuettava investoinneilla ja maankäytön suunnittelulla. Helsingin kaupungin Pyöräliikenteen suunnitteluohjeesta tulisi tehdä kansallinen standardi. Yhdyskuntarakenteen suunnittelulla, kävely- ja pyöräilyinfrastruktuurin parantamisella, joukkoliikenneinvestoinneilla sekä palveluverkkojen järkevöittämisellä voidaan vähentää yksityisautoilun tarvetta. Meriliikenteessä on tuettava LNG- ja maasähkö-tekniikan käyttöönottoa aluksissa ja satamissa. Juna- ja laivaliikennettä on lisättävä teollisuuden raaka-aineiden ja lopputuotteiden kuljetuksissa. Lisäksi raskaan rekkaliikenteen kasvaneisiin painolasteihin tulee puuttua, sillä ne kuluttavat teitä suhteettoman paljon ja lisäävät päästöjä. Raskasta rekkaliikennettä voidaan vähentää omistajaohjauksella, esimerkiksi asettamalla VR-konsernille tavoite, siitä kuinka paljon rahtia pitää kuljettaa päästöttömästi vuosittain

Valtion on pyrittävä edistämään rautatietunnelin rakentamista Tallinnaan, mikäli hanke osoittautuu taloudellisesti järkeväksi. Itään menevissä kuljetuksissa Suomen ja Venäjän sama raideleveys tulee hyödyntää. Jäämeren rataa ei tule rakentaa, sillä ratahanke vaarantaa saamelaisen aseman alueellaan, on taloudellisesti kannattamaton ja tukee korvaamattoman arktisen luonnon teollista riistoa.

LIIKENNEPOLITIikka

- Liikennettä ja liikkumista on kehitettävä painottaen joukkoliikennettä ja muuta ympäristöä vähemmän kuormittavaa liikkumista. Tavoitteena on oltava päästötön ja maksuton joukkoliikenne.
- Lähiraideliikenteestä on tehtävä toimiva osa suurimpien kaupunkiseutujen joukkoliikennejärjestelmää. Joukkoliikennelippujärjestelmät on uudistettava yhteiseksi ja yksinkertaiseksi lippujärjestelmäksi.
- Liikenteen fossiilisia polttoaineita on korvattava biopohjaisilla tai päästöttömillä, kotimaisesti tuotetuilla polttoaineilla.

9. YMPÄRISTÖ-, ILMASTO- JA ENERGIAPOLITIikka

Kestävällä ympäristö-, ilmasto- ja energiapolitiikalla turvataan sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus. Työ puhtaamman ja monimuotoisemman ympäristön luomiseksi lähtee konkreettisista paikallisista ja kansallisista toimista, mutta myös kansainvälistä sääntelyä ja sopimuksia tarvitaan. Kansainvälisen yhteistyön tarve korostuu etenkin ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Ilmastotavoitteisiin vastaaminen on keskeisin ympäristöpoliittinen haasteemme luonnon monimuotoisuuden katoamisen rinnalla. Itämeren suojelemisen on oltava alueen valtioiden yhteistyön painopisteenä.

9.1 Ympäristöpolitiikka

Keskeisenä ympäristöpoliittisena tavoitteena on kansallisesti ja globaalisti oltava luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen. Jotta tavoitteessa onnistutaan, on näkökulman läpileikkava kaikki politiikan sektorit ja päätöksentekotasot. Keskenään ristiriidassa olevat tuki- ja suojelujärjestelmät on muutettava ja yhdenmukaistettava monimuotoisen luonnon turvaamista tukevaksi. Metsien- ja vesistöjen suojelu, soiden ennallistaminen ja suojelu sekä lajien sukupuuton pysäyttäminen vaativat nykyistä voimakkaampia rahallisia ja toiminnallisia panostuksia yhteiskunnalta.

Toisena merkittävänä askeleena kohti kestävää ympäristöpolitiikkaa ja yhteiskuntaa on luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen. Materiaaliseen kulutukseen pohjautuvan jatkuvan taloudellisen kasvun ideologia on kyseenalaistettava ja pysäytettävä. Valtamerissämme kelluva ja hitaasti hajoava jäte on uhka maapallolle ja ihmiskunnalle. Jätteiden kierrätysastetta on nostettava huomattavasti ja kehittyvissä maissa jätehuollon kehittämistä tuettava kehitysyhteistyön keinoin. Yhteiskuntajätteen määrä tulee laskea opastamalla ja velvoittamalla kierrättämään oikein. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ruokajätteen määrän vähentämiseen. Elintarvikkeiden pitkä tuotantoketju rasittaa luontoa pakkausjätteitä enemmän. Elintarvikkeet tulee hyötykäyttää, esimerkiksi jakamalla hävikkiruokaa sitä tarvitseville. Kertakäyttökulttuurin on loputtava ja meidän tulee siirtyä kohti kiertotaloutta. Tuotteiden elinkaari ja kestoikä tulee suunnitella jo tuotantovaiheessa. Tuottajan tulee pyrkiä siihen, että tuotteiden elinikä on pitkä ja että ne voidaan käyttää uudelleen tai kierrättää. Vaatetuotannossa on panostettava

ekologisuuteen, eettisyyteen ja kestävyys. Euroopan unionissa on siirryttävä Suomen mallin mukaiseen yhtenäiseen pullonpalautusjärjestelmään. Tavaroiden vieminen kierrätyskeskuksiin on oltava kuluttajille maksutonta. Kierrätettävien kaasujen talteen ottamista on hyödynnettävä suomalaisella osaamisella ilmakehän suojelemiseksi ja ilmastonmuutoksen hidastamiseksi. Suomen on toimittava kunnianhimoisesti muovijätteen ja mikromuovien vähentämiseksi. Kunnassa jokaisella tulee olla kohtuullinen mahdollisuus muovijätteen kierrätykseen. Tavaroiden kierrätettävyyteen tulee panostaa entistä enemmän jo niiden valmistusvaiheessa.

Ympäristö-, ilmasto- ja energiapolitiikalla on suora vaikutus tulevien sukupolvien elin- ja toimintamahdollisuuksiin. Ympäristökysymyksissä poliittisen päätöksenteon on perustuttava kattavaan, laadukkaaseen ja riippumattomaan tieteelliseen tutkimukseen etujärjestöpolitiikoinnin sijasta.

Suomen tulee olla edelläkävijä hyönteisravinnon käyttäjänä ja kehittäjänä. Keinolihan mahdollisuuksia ruuantuotannossa tutkitaan ja edistetään korvaamaan eläinperäistä lihantuotantoa. Geenimuunneltujen viljelyskasvien käyttöä ruuantuotannossa tulee soveltuvin osin kehittää.

YMPÄRISTÖPOLITIikka

- Keskeisenä ympäristöpoliittisena tavoitteena on kansallisesti ja globaalisti oltava luonnon monimuotoisuuden häviämisen pysäyttäminen. Jotta tavoitteessa onnistutaan, on näkökulman läpileikattava kaikki politiikan sektorit ja päätöksentekotasot.
- Materiaaliseen kulutukseen pohjautuvan jatkuvan taloudellisen kasvun ideologia on kyseenalaistettava ja pysäytettävä. Jätteiden kierrätysastetta on nostettava.
- Ympäristökysymyksissä poliittisen päätöksenteon on perustuttava kattavaan, laadukkaaseen ja riippumattomaan tieteelliseen tutkimukseen etujärjestöpolitiikoinnin sijasta.

- Suomi on edelläkävijä hyönteisravinnon käyttäjänä ja kehittäjänä. Keinolihan mahdollisuuksia ruuantuotannossa tutkitaan ja edistetään korvaamaan eläinperäistä lihantuotantoa.

9.2 Ilmasto- ja energiapolitiikka

Ilmastopolitiikan keskeisenä tavoitteena tulee edelleen olla Pariisin ilmastopimuksen tehokas toimeenpaneminen. Teot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on pantava käytäntöön välittömästi. Kansallisena tavoitteena on oltava hiilineutraali Suomi vuoteen 2035 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on hyödynnettävä kaikkia hiilineutraaleja energiantuotannon muotoja ja investoitava niiden kehittämiseen, pois sulkematta ydinvoiman lisärakentamista. Ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanemiseksi maailman maiden on investoitava fuusiovoiman kehittämiseen, jotta turvallinen ja päästötön energiatuotanto mahdollistuu nopeasti. Teollisuuden prosessien energiatehokkuus ja sivutuotteena syntyvien energiavirtojen hyödyntäminen tukevat päästöjen vähentämistavoitteita. Euroopan tasolla on säädettävä ilmastodirektiivi, joka velvoittaa jäsenmaita kansallisten ilmastolakien säätämiseen ja suunnitelmalliseen päästöjen vähentämiseen. Kehittyvien maiden energiapolitiikkaa on kehitettävä tutkimus- ja kehitysyhteistyössä, jossa etsitään aluelähtöisiä, kestäviä energiaratkaisuja.

Hiilineutraali yhteiskunta vaatii paitsi päästöjen vähentämistä myös hiilivarastojen ja hiilinielujen vahvistamista. Metsien ja soiden suojelulla on kansallisesti merkittävä rooli ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Myös maatalouden mahdollisuudet hiilen sitomiseksi maaperään tulee hyödyntää.

Suomen on nostettava energiaomavaraisuuttaan huomattavasti nykyisestä noin 30 %:sta. Tämä tarkoittaa merkittäviä investointeja esimerkiksi kotimaiseen bio-, tuuli-, ja vesivoimaan sekä ilma- ja maalämpöjärjestelmien käyttöönottoon sekä puhtaan energian, energian varastoinnin ja energiasäästön teknologioiden tutkimukseen. Sähköverkkojen kunnosta ja kriisihuoltovalmiudesta on myös pidettävä huolta. Edistyksellisillä ympäristönormeilla, korkeilla kustannustehokkuuteen perustuvilla

energiatehokkuusvaatimuksilla ja elinkaariajattelun korostamisella kotimaisessa energia- ja ilmastopolitiikassa tuetaan kotimaisen cleantech-alan kehitystä.

Ilmastotavoitteiden toteuttaminen vaatii edistyksellistä, vastuullista ja yhteistä eurooppalaista energiapolitiikkaa. Suomen ei pidä kansallisella sääntelyllä ajaa itseään epäedulliseen asemaan muihin EU-maihin nähden, vaan pyrkiä vaikuttamaan tiukemman kansainvälisen energiapolitiikan puolesta. Tavoitteena tulee olla täysin hiilineutraali sähköntuotanto Euroopassa vuoteen 2040 mennessä. Tämä vaatii paitsi yhteistä energiapolitiikkaa, energiateknologiateollisuuden tutkimus- ja kehitystyön tukemista, yhteisten älykkäiden sähköverkkojen rakentamista ja energiansäästön ja -tehokkuuden toteuttamista myös fossiilisten polttoaineiden ja turpeenpolton lopettamisen ohjelman. Kansallisella tasolla siirtyminen kestävään energiantuotantoon ja -kulutukseen on pantava täytäntöön nopeutetulla aikataululla. Päästötavoitteiden toteuttamisen ensisijainen instrumentti on päästökauppa. Päästökaupan lisäksi päästötavoitteiden edistämiseksi tulee ottaa käyttöön laajasti päästöjen ulkoisvaikutukset huomioiva kansainvälinen verotus. Ihmisiä tulee verotuksen kautta kannustaa valitsemaan vähäpäästöinen ajoneuvo. Liikenteen päästöjä on vähennettävä myös lentoliikenteen osalta ja on kehitettävä vaihtoehtoisilla voimanlähteillä toimivia lentokoneita. Lentoliikenteen vähentämisen edellytys on merkittävät panostukset kotimaan raideinfrastruktuuriin.

ILMASTO- JA ENERGIAPOLITIikka

- Ilmastopolitiikan keskeisenä tavoitteena tulee edelleen olla Pariisin ilmastopöytäkirjan tehokas toimeenpaneminen. Teot ilmastomuutoksen hillitsemiseksi on pantava täytäntöön välittömästi. Kansallisena tavoitteena on oltava hiilineutraali Suomi vuoteen 2035 mennessä.
- Suomen on nostettava energiaomavaraisuuttaan huomattavasti nykyisestä noin 30 %:sta.
- Hiilineutraali yhteiskunta vaatii paitsi päästöjen vähentämistä myös hiilivarastojen vahvistamista. Metsien ja soiden suojelulla on kansallisesti merkittävä rooli ilmastomuutoksen hillitsemisessä.

- Suuri osa ilmastonmuutoksesta johtuu kuluttamisestamme. Valtion on ohjattava kulutusta kestävämpään suuntaan verottamalla ympäristöön negatiivisesti vaikuttavia tuotteita enemmän ja verottamalla ympäristöön neutraalisti vaikuttavia kulutustavaroita vähemmän.

9.3 Maa- ja metsätalouspolitiikka

Maa- ja metsätalouspolitiikan on oltava yhdensuuntaista ympäristöpolitiikan kanssa. Maa- ja metsätaloustuotantoon ohjattavat ympäristötuet on muutettava vastikkeellisiksi, ympäristöä kohtuuttomasti kuormittavat tukijärjestelmät on purettava ja maataloustuotantoa on rajoitettava ympäristölle ja etenkin vesistöille haitallisilla sijainneilla. Luomutuotannon osuutta maataloudesta on kasvatettava ja eläintuotannon eettisiä vaatimuksia lisättävä sekä valvontaa tehostettava hyvien kasvuolojen turvaamiseksi. Metsätaloudessa on siirryttävä avohakkuista kohti jatkuvan kasvatuksen malleja. Samalla siirtymistä kohti kestävää maa- ja metsätaloutta on tuettava ja maatalouden toimintaedellytyksistä huolehdittava. Suomen ja EU:n maataloustukijärjestelmä on uudistettava täysin.

MAA- JA METSÄTALOUSPOLITIikka

- Maa- ja metsätaloustuotantoon ohjattavat ympäristötuet on muutettava vastikkeellisiksi, ympäristöä kohtuuttomasti kuormittavat tukijärjestelmät on purettava ja maataloustuotantoa on rajoitettava ympäristölle ja etenkin vesistöille haitallisilla sijainneilla.
- Luomutuotannon osuutta maataloudesta on kasvatettava ja eläintuotannon eettisiä vaatimuksia lisättävä sekä valvontaa tehostettava hyvien kasvuolojen turvaamiseksi.
- Metsätaloustuotannossa tulee ottaa huomioon Pariisin ilmastopöpinuksen asettamat tavoitteet.

10. KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA JA EUROOPPA-POLITIIKKA

Sosialidemokraattiset Nuoret haluaa maailman, jossa kaikki ihmiset ovat vapaita ja tasa-arvoisia. Jotta tämä tavoite voi toteutua, tarvitsemme globaalia solidaarisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Tarvitsemme kansainvälisiä poliittisia elimiä, joiden kautta maailmaa voidaan rakentaa. Tärkeintä on luoda globaali oikeusjärjestelmä, jonka avulla voidaan puuttua esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksiin, kansainväliseen talouteen, työmarkkinoihin sekä ilmastonmuutokseen ja merkittäviin ympäristökysymyksiin. Suomen on tulevaisuudessakin toimittava osana eurooppalaista yhteisöä. Euroopan unionia pitää rakentaa kansainvälisistä ja eurooppalaisista lähtökohdista ja luoda siitä täysivaltainen poliittinen toimija. Tämä tarkoittaa liittovaltiokehityksen pohjalta parlamentaarisen päätöksenteon vahvistamista, kansallisvaltioiden ylikorostuneen roolin vähentämistä sekä yhteisen eurooppalaisen hyvinvointipolitiikan luomista.

10.1 Kansainvälinen politiikka

Suomessa otetaan ulkopoliittiseksi linjaksi feministinen ulkopoliitiikka, joka huomioi sukupuolten tasa-arvon ja tasa-arvoisten vaikutusmahdollisuuksien edistämisen kaikessa toiminnassa. Feministinen ulkopoliitiikka tarkoittaa tasa-arvon, solidaarisuuden ja ihmisoikeuksien kaltaisten arvojen pohjalta tehtävää politiikkaa. Feministisen ulkopoliitiikan tavoite on tehdä näkyväksi sukupuolen merkitys ulkopoliitikassa, sodissa ja konflikteissa.

Feministinen ulkopoliitiikka pyrkii edistämään naisten edustusta ja osallistumista ulkopoliitikkaan, rauhanprosesseihin, edistämään naisten oikeuksia, ehkäisemään naisten joutumista seksuaalisen väkivallan uhreiksi sekä edistämään tasa-arvoisempaa tulonjakoa.

Feministinen ulkopoliitiikka laajentaa ja syventää aluetta, jota perinteisesti on ajateltu ulkopoliitikaksi. Feministinen ulkopoliitiikka ottaa huomioon marginalisoidut ryhmät konflikteissa. Meidän tulee edistää erityisesti nuorten roolia, oikeuksia ja osallisuutta konfliktien ratkaisijoina ja rauhantyön tukijoina. Feministisen ulkopoliitiikan työkaluja ovat muun muassa maa- ja konfliktikohtaiset tilanneanalyysit, liittoumat muiden alan

toimijoiden kanssa sekä poliittinen vaikuttamistyö.

YK:n uusissa kestävän kehityksen tavoitteissa Suomen on kiinnitettävä erityisesti huomiota tasa-arvo ja ympäristötavoitteiden täyttämiseen kotimaassa. Suomen tulee jatkaa vahvana asiantuntijana rauhanvälityksessä ja tukea paikallisista lähtökohdista käsin kehittyvien maiden demokratian rakentamista ja sisäistä vuoropuhelua. Taloudelliset syyt eivät ole kestävä peruste jättää kansainväliset sitoumukset ja tavoitteet täyttämättä.

YK:n on jatkossakin oltava keskeisin kansainvälinen toimija, jonka toiminta perustuu oikeudellisesti sitoviin sopimuksiin. Tavoitteena tulee olla globaalin oikeus- ja tuomioistuinjärjestelmän luominen, jonka avulla kansainvälisiin ongelmiin pystytään puuttumaan. YK on globaalin rauhan ja turvallisuuden varmistaja ja sen tulee toimia nykyistä aktiivisemmin esimerkiksi ydinaseriisunnan edistäjänä. Yksittäisten maiden poliittiset agendat eivät saa heikentää YK:n mahdollisuutta puuttua kansainvälisiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Tämä vaatii jokaisen maan siviiliväestöä suojelevan suojeluperiaatteen vahvistamista ja YK:n turvallisuusneuvoston rakenteiden uudistamista. Nykyinen veto-oikeusjärjestelmä on muutettava määräenemmistö päätöksentekoa tukevaksi ja neuvoston jäsenmäärää kasvatettava 25:een. Yleiskokouksen asema toimeenpanevana elimenä on turvattava.

Talous- ja työllisyyskysymykset ovat merkittävä osa kansainvälistä vuorovaikutusta ja poliittista toimintaa. Tarvitsemme ylikansallisia rakenteita, joiden avulla kapitalistisen markkinatalousjärjestelmän ongelmiin kuten veroparatiisitalouteen pystytään puuttumaan. Euroopan on ajettava aktiivisesti kansainvälisen transaktioveron käyttöönottoa ja finanssimarkkinoiden tiukempaa sääntelyä. Maailmanlaajuisista työmarkkinoista on tehtävä oikeudenmukaisemmat. Kansainvälisen työjärjestön (ILO) resursseja ja sen asemaa globaalina työmarkkinoiden standardien kehittäjänä on vahvistettava. ILO:n jäsenvaltioiden yleissopimusten ratifiointiprosessia on tuettava ja työntekijöiden oikeudet on saatava yleissopimusten asettamalle minimitasolle kansainvälisesti. Ay-liike on nähtävä keskeisenä globaalina toimijana työntekijöiden

aseman parantamisessa.

Lyhyellä aikavälillä Suomen on tunnustettava Palestiinan ja Länsi-Saharan valtiot sekä tuomittava Israelin sortohallinto miehityillä alueilla. Suomen on toimittava kansainvälisessä yhteisössä rauhan ja ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta konfliktialueilla. Suomen on tuettava kurdeja heidän pyrkimyksissään itsemääräämisoikeutensa ja oikeuksiensa kehittämiseksi. Länsimaiden on tuettava Syyrian rauhanprosessia ja maan jälleenrakennusta. Länsimaisen yhteisön tulee yhdistää voimavarat maiden, jotka taistelevat äärijärjestöjä vastaan, kanssa tilanteen vakauttamiseksi ja äärijärjestöjen voittamiseksi. Länsimaiden tulee tukea maiden jälleenrakennusta ja demokratiaprosessien vahvistamiseksi. Suomen tulee lopettaa asekaupan käyminen kaikkien sellaisten maiden kanssa jotka eivät kunnioita demokratiaa ja ihmisoikeuksia tai rikkovat YK:n päätöslauselmia vastaan. Ukrainan konflikti on ratkaistava Minskin sopimuksen pohjalta ja Itä-Ukrainan kapinallisalueiden tulee palautua Kiovan hallintaan. Ukrainan venäläisvähemmistön kielelliset ja kulttuuriset oikeudet tulee turvata. Euroopan unionin on toimittava aktiivisesti ja määrätietoisesti Valko- Venäjän demokratiakehityksen tukemiseksi.

KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA

- Suomessa otetaan ulkopolitiikan lähtökohdaksi feministinen ulkopolitiikka, joka huomioi sukupuolten tasa-arvon ja tasa-arvoisten vaikutusmahdollisuuksien edistämisen kaikessa toiminnassa.
- Suomen tulee jatkaa vahvana asiantuntijana rauhanvälityksessä ja tukea paikallisista lähtökohdista käsin kehittyvien maiden demokratian rakentumista ja sisäistä vuoropuhelua.
- YK:n on jatkossakin oltava keskeisin kansainvälinen toimija, jonka toiminta perustuu oikeudellisesti sitoviin sopimuksiin. Tavoitteena tulee olla globaalin oikeus- ja tuomioistuinjärjestelmän luominen, jonka avulla kansainvälisiin ongelmiin pystytään puuttumaan.

- Lyhyellä aikavälillä Suomen on tunnustettava Palestiinan ja Länsi-Saharan valtiot sekä toimittava kansainvälisessä yhteisössä rauhan ja ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta konfliktialueilla.
- Suomen tulee lopettaa asekaupan käyminen ihmisoikeusrikoksiin syyllistyvien maiden, esim. Saudi-Arabian, Arabiemiraattien ja Israelin kanssa.

10.2 Ulkosuhteet, kehitys- ja kauppapolitiikka

Suomen ulkopolitiikkaa on harjoitettava osana yhteistä eurooppalaista ulkopolitiikkaa. Suomen tulee toimia kansainvälisen yhteisön aktiivisena jäsenenä kaikilla kansainvälisillä areenoilla ja edistettävä globaalia sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Pohjoismaisen hyvinvointimallin kehittämiseksi ja sen käyttöönoton edistämiseksi pohjoismaista yhteistyötä on edelleen tiivistettävä. Euroopan Unionin yhteistä ulkopolitiikkaa on vahvistettava ja Euroopan Unionin puolustusyhteistyötä on tiivistettävä merkittävästi.

Suomen on nostettava kehitysyhteistyömäärärahat yhteen prosenttiin bruttokansantuotteesta, samalla staattisesta kehitysyhteistyöstä tulee päästä aktiiviseen kehitysyhteistyöhön. Länsimaiden on annettava kehitysmaiden velat anteeksi maksaakseen sosiaalisen ja ekologisen velkansa kehitysmaille. Kehitysyhteistyön painopisteinä pitää olla naisten ja lasten aseman parantaminen, ilmastonmuutoksen hillitseminen, kansalaisyhteiskunnan tukeminen ja demokratian edistäminen.

Pakolaiskiintiötä on nostettava tuntuvasti. Pahoin kriisiytyneissä maissa EU:n on yhdessä Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestö IOM:n ja YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n kanssa käynnistettävä lähtömaihin monitoimikeskuksia, jotka auttavat pakolaisia muun muassa turvapaikkaprosessin käynnistämisessä jo lähtömaassa. Turvapaikkaan oikeutetuille on mahdollistettava turvallisia reittejä Eurooppaan. Pakolaiskriisiin puututaan parhaiten vakauttamalla lähtömaiden turvallisuustilannetta.

Kauppapolitiikkaa on toteutettava eettiset ja ympäristönäkökulmat huomioiden. Maailmankaupan tulee perustua globaalisti säänneltyyn vapaakauppaan. Kehitysmaiden sisämarkkinoita on vahvistettava ja pääomapakoa hillittävä. Maataloustukijärjestelmä,

joka johtaa ruoantuotannon ja ruoan tarpeen maantieteelliseen epäsuhtaan on järjestelmällisesti ajettava alas. Esimerkiksi EU:n ja Suomen maataloustuet vääristävät kauppaa ja estävät kehitysmaiden tuotteiden päätyksen Euroopan markkinoille. Globaali elintarvikekeinottelu pörssimarkkinoilla on kiellettävä. Kansainvälisessä kauppapolitiikassa on otettava huomioon, että globaalisti eri mailla on ihmisoikeudet ja ilmastopolitiikka eri tasoilla. Vapaakauppaa on edistettävä, mutta EU:n on tiedostettava oma kauppapoliittinen valtansa ja käytettävä sitä ihmisoikeuksien ja demokratian edistämiseen. Kaikissa kauppasopimuksissa on turvattava kansallisten julkisten palveluiden, sosiaaliturvan, työehtojen, sekä ympäristö- ja kuluttajansuojasääntelyn suoja.

Suomen tulee olla edelläkävijä ja johtava asiantuntijamaa Venäjä-politiikassa. Pohjoinen ja itäinen ulottuvuus on otettava tarkasteluun, sillä mahdollinen Koillisväylän aukeaminen lisää luonnonvarapolitiikan, koulutuspolitiikan ja logistiikkakysymyksien merkitystä entisestään. Suomella on oltava vahva ympäristönsuojelullinen ja ihmisoikeusnäkökulma kaikessa yhteistyössä Venäjän kanssa, etenkin Itämeren ja Jäämeren suhteen. Maiden välisessä kiinteistökaupassa on pyrittävä vastavuoroisuuteen. Ulkomaalaisten tekemiä maakauppoja tulee rajoittaa Puolustusvoimien alueiden ynnä muiden strategisesti merkittävien kohteiden lähellä olevien kiinteistöjen osalta.

ULKOSUHTEET, KEHITYS- JA KAUPPAPOLITIikka

- Suomen on nostettava kehitysyhteistyömäärärahat yhteen prosenttiin bruttokansantuotteesta, samalla staattisesta kehitysyhteistyöstä tulee päästä aktiiviseen kehitysyhteistyöhön. Länsimaiden on annettava kehitysmaiden velat anteeksi maksaakseen sosiaalisen ja ekologisen velkansa kehitysmaille.
- EU:n on yhdessä IOM:n ja UNHCR:n kanssa käynnistettävä lähtömaihin monitoimikeskuksia, jotka auttavat pakolaisia muun muassa turvapaikkaprosessin käynnistämisessä jo lähtömaassa. Turvapaikkaan oikeutetuille on mahdollistettava turvallisia reittejä Eurooppaan.

- Kauppapolitiikkaa on toteutettava eettiset ja ympäristönäkökulmat huomioiden. Maailmankaupan tulee perustua globaalisti säänneltyyn vapaakauppaan.
- Pakolaiskiintiötä on nostettava tuntuvasti.

10.3 Eurooppa-politiikka

Demarinuoret on federalistinen poliittinen nuorisojärjestö. Euroopan unionin on kehityttävä yhtenäisemmäksi politiikan ja talouden saralla. Toimivin ja demokraattisin tapa on siirtyminen kohti liittovaltiota. Euroopan unionissa on tärkeää turvata erilaisten kulttuurien ja alueiden monimuotoisuus, sekä tukea EU-instituutioiden legitimitetin vahvistamista ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kehittymistä.

Unionin asemaa on vahvistettava ja unionia kehitettävä kohti täysivaltaista poliittista yhteisöä. Yksittäisten jäsenmaiden etujen sijaan on ajettava yleiseurooppalaista etua. Siksi parlamentin asemaa on vahvistettava muun muassa valmisteluvaltaa kasvattamalla. Euroopan komission on oltava parlamentaarinen hallitus siten, että Euroopan parlamentin vaalit voittaneen poliittisen ryhmän tai koalition puheenjohtajaehdokkaakseen nimeämä henkilö kokoaa vaalien jälkeen uuden komission parlamentin poliittisten voimasuhteiden mukaisesti. Eurooppa-neuvostossa määräenemmistöpäätöksiä tulee lisätä muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, verotusta koskevan kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamisessa sekä kurinpitomenettelyssä.

Euroopan unionissa on edistettävä talouspolitiikkaa, jonka ensisijaisena tavoitteena on kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen sosialidemokraattisen hyvinvointivaltion keinoin. Talous- ja veropolitiikan keskeisenä tehtävänä on oltava elinkeinorakenteen muutoksen ja työllisyyden tukeminen sekä tuloerojen kaventaminen. Poliittisen järjestelmän on käytettävä vahvemmin taloudellista ohjausvaltaansa markkinatalouden kielteisten vaikutusten hillitsemiseksi. EU:n on toimittava taloudellisissa ratkaisuisaan ympäristöystävällisesti sekä kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Euroopan parlamentin ja sitä kautta kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia talous- ja rahapolitiikassa on lisättävä.

Euroopan keskuspankin talous- ja rahapolitiikan tavoitteeksi hintavakauden rinnalle on nostettava työllisyys ja kestävä talouskasvu. Aktiivinen kysynnänsäätelypolitiikka ja elvyttävä talouspolitiikka on mahdollistettava ja EKP:lle annettava valtuudet luotottaa jäsenvaltioita suoraan kiinteällä korolla. Näin talouspolitiikalla pystytään reagoimaan kokonaiskysynnän muutoksiin ja estämään isot taluskriisit. Yhteistä talouspolitiikkaa on laajennettava koskemaan myös eurooppalaisia lainamarkkinoita kehittämällä yhteisiä eurooppalaisia velkakirjoja. Talouspolitiikan tiivistäminen ja akuutin kriisin ratkaiseminen on kuitenkin erotettava toisistaan. EU:n vakaus- ja kasvusopimus on neuvoteltava uudelleen ja yhdessä sovittujen sääntöjen rikkomisesta on sanktioitava jäsenvaltioita. Euroopan investointipankkia tulee kehittää suuntaan, jolla tasataan unionin jäsenvaltioiden vaihtotaseita reaali-investointien kautta.

Veronkierto on kitkettava. Omaisuuden kierrättäminen veroparatiisien kautta on estettävä ja otettava käyttöön väliyhteisöjä rajoittava lainsäädäntö kaikissa jäsenvaltioissa. EU:n tulee sopia automaattisesta verotietojenvaihdosta sekä luoda yhteinen yritystietokanta. Lisäksi jäsenvaltioiden alaiset erillisalueet pitää saada verovalvonnan piiriin.

Yhteinen talouspolitiikka vaatii rinnalleen työllisyys-, koulutus-, terveys- ja sosiaalipolitiikkaa yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisen muodossa. Euroopan unionin on otettava askeleita kohti yhtenäisempää ja sosiaalisempaa Eurooppaa Göteborgin huippukokouksessa 2017 hyväksytyyn sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti. Kasvua on mitattava bruttokansantuotteen kasvun rinnalla myös sosiaalisilla ja ympäristömittareilla. Koordinoidun sosiaalipolitiikan tarkoituksena on kaventaa Euroopan sisällä vallitsevia hyvinvointieroja. Eurooppalaista hyvinvointivaltiota on kehitettävä pohjoismaisen sosialidemokraattisen mallin mukaisesti. Unionin on edistettävä julkisia palveluita jäsenmaissa ja varmistettava, ettei ihmisten perusoikeuksista kuten vesihuollosta tehdä voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Kansalaisten taloudelliset, sosiaaliset ja koulutukselliset oikeudet on taattava minimisäännösten kautta. Jäsenmailla pitää jatkossakin olla oikeus kehittää omaa sosiaalipolitiikkaansa. Hyvinvointi ja peruspalvelut eivät saa olla yritysten välistä taloudellista kilpailua, vaan niiden pitää olla julkisia peruspalveluja täydentävää toimintaa. Jokaisella Euroopan unionin kansalaisella

tulee olla pääsy jäsenmaiden peruspalveluiden piiriin, minkä vuoksi järjestelmää on selkeytettävä. Perinteisten hyvinvointipalveluiden ja koulutuksen ohella myös toimivat tietoliikenneyhteydet on nähtävä EU:n kansalaisten perusoikeutena.

Työntekijöiden ja ihmisten vapaata liikkuvuutta on edistettävä vaihto- ja kansainvälistymisohjelmien avulla sekä purkamalla liikkuvuuden esteitä. EU:n ja Venäjän välistä opiskelijavaihtoa on lisättävä tuntuvasti ja Venäjä on otettava mukaan Erasmus+ -ohjelmaan. Nostetaan samalla Erasmus+ -ohjelman rahoitusta.

Emme saa antaa ylikansallisten yhtiöiden asettaa jäsenmaita ja työntekijöitä tilanteeseen, jossa kilpaillaan alhaisilla veroilla ja palkoilla, huonolla irtisanomissuojalla ja kurjilla työolosuhteilla. Jäsenmaiden työlainsäädäntöä on harmonisoitava niin, että esimerkiksi työsuhteen tunnusmerkit ja irtisanomissuoja on kaikkialla määritelty samoin. Lisäksi jäsenmaiden tulisi toimia kahden kerroksen työmarkkinoiden muodostumista vastaan - kaikille on taattava tasa- arvoiset oikeudet työntekijänä. Harmaan talouden kitkemiseksi työntekijöiden palkka on maksettava aina tilille.

Vuokra- ja siirtotyövoimaan sovellettavat työehtosopimukset on määriteltävä Euroopan unionin tasolla työn ja tekopaikan mukaan. Työperäisen maahanmuuton rooli eurooppalaisilla työmarkkinoilla tulee olemaan korvaamaton. Kansalaisten muuttaessa jäsenmaasta toiseen perusoikeudet työelämässä, tasavertaiset työehdot ja työturvallisuus on toteuduttava. Unionin on edistettävä ammattiyhdistysliikkeen ryhmäkanneoikeutta työehtosopimusasioissa. Jokaisessa jäsenmaassa on taattava työntekijöille yhtäläinen oikeus lakkoon. Oikeus on taattava myös yli jäsenmaiden rajojen. Järjestäytymisvapaus on turvattava kaikissa jäsenmaissa. Ammattiliitot ja niiden osallistaminen yhteiskunnallisiin ratkaisuihin vakauttavat muutosten läpiviemistä ja helpottavat taloudellisten vaikeuksien korjaamisessa.

Eurooppalaisten nuorten syrjäytyminen on pysäytettävä. Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi tulee laajentaa Euroopan laajuista nuorisotakuuta, jonka perusteella jokaisen jäsenmaan tulee taata nuorelle työ-, koulutus-, harjoittelu- tai työpajapaikka. Euroopan unionin tulee lisätä resursseja syrjäytymistä ehkäiseviin palveluihin. Nuorisotyö

on tunnustettava ja sitä on kehitettävä yhtenäisemmäksi, Euroopassa tulee olla asetus myös nuorisotyölle. Jokaisen nuoren tulee kuulua nuorisotyön piiriin ja sen tulee painottua ennaltaehkäiseviin toimintoihin.

Euroopassa jokaisella on oltava yhtäläinen oikeus ja mahdollisuus olla osa eurooppalaista yhteiskuntaa. EU:n tehtävänä on taata jokaiselle ihmiselle yhdenvertaiset oikeudet hyvään ja turvalliseen elämään sekä yksilöllisyyteen - oikeus omaan identiteettiin. EU:n on toimittava aktiivisesti vähemmistöjen yhdenvertaisten oikeuksien toteuttamiseksi. Päätöksenteon demokraattisuus on turvattava.

Euroopan unionin on tehtävä kriteerit ja selkeä strategia yhteisten ulkorajojen valvonnassa. Myös sisäisen turvallisuuden viranomaisilla tulee olla riittävät resurssit EU:n vapaan liikkumisen tuomien riskien minimoimiseksi. Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivalla virastolla Frontexilla tulee olla riittävät resurssit ja mandaatti valvoa Euroopan unionin jäsenvaltioiden ulkorajoja. Frontexilla tulee olla valtuudet toimia laitonta maahanmuuttoa ja pakolaisvirtaa vastaan jo lähtömaassa ja kansainvälisillä vesillä eli EU:n ulkorajojen ulkopuolella ja näin estää muun muassa ihmissalakuljettajien toimintaa. Sillä tulee olla ennakoivat operationaaliset oikeudet ja resurssit toteuttaa operaatioita ilman riippuvuutta yksittäisten jäsenvaltioiden resursseista.

Euroopan unioni voi laajentua vain eurooppalaisilla mailla, jotka täyttävät sen perussopimuksissa asetetut ehdot ja toimivat unionin arvojen mukaisesti noudattaen ihmisoikeuksia. Unionin on vaadittava sen jäseniksi pyrkiviltä Albanialta, Pohjois-Makedonialta, Montenegrolta ja Serbialta parannuksia ihmisoikeustilanteisiinsa, jos ne haluavat säilyttää statuksensa virallisina jäsen ehdokkaina. Erityisesti naisten oikeuksien, opposition toimintamahdollisuuksien, vapaan tiedonvälityksen ja perusoikeuksien toteutumista on parannettava pikaisesti näissä maissa. Unionin on voitava myös jäädyttää jäsenyys osittain tai kokonaan sellaisilta mailta, kuten Unkari ja Puola, jotka rikkovat räikeästi unionin perussopimuksia. Turkin EU-jäsenyyshakemus tulee hylätä niin kauan, kun Kööpenhaminan kriteerit eivät maan hallinnossa täyty.

Euroopan unionin on oltava voimakas tasa-arvotoimija. Tasa-arvojärjestöjen rahoitus on turvattava ja koko unionin alueelle on laadittava jäsenmaita velvoittava sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyohjelma. Sukupuolten tasainen edustavuus on varmistettava kaikissa unionin toimielimissä ja jäsenvaltioissa.

EUROOPPA-POLITIikka

- Unionin asemaa on vahvistettava ja unionia kehitettävä kohti täysivaltaista poliittista yhteisöä. Yksittäisten jäsenmaiden etujen sijaan on ajettava yleiseurooppalaista etua.
- Euroopan unionissa on edistettävä talouspolitiikkaa, jonka ensisijaisena tavoitteena on kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen sosialidemokraattisen hyvinvointivaltion keinoin.
- Euroopan unioni voi laajentua vain eurooppalaisilla mailla, jotka täyttävät sen perussopimuksissa asetetut ehdot ja toimivat unionin arvojen mukaisesti noudattaen ihmisoikeuksia.
- Unionin jäsenehdokasmailta Albanialta, Pohjois-Makedonialta, Montenegrolta ja Serbialta tulee vaatia parannuksia ihmisoikeustilanteisiinsa, jos ne haluavat säilyttää statuksensa virallisina jäsenehdokkaana. Nykyisen Turkin jäsenyys Euroopan Unionissa tulee torjua.
- Euroopan unionin yhteistä rajaturvallisuutta on kehitettävä vastaamaan nykyisiin ja tuleviin koko unionia koskettaviin haasteisiin. EU:n rajaviranomaisen, Frontex:in resursseja ja mandaattia tulee kasvattaa riittävälle tasolle

11. TURVALLISUUSPOLITIikka

Turvallisuuspolitiikan tehtävänä on turvata ja ylläpitää rauhaa. Kansainvälinen diplomatia on paras tapa puolustaa yhteiskuntaa ja sen suvereniteettia. Suvereenilla valtiolla on oltava monopoli voimankäyttöön. Euroopan unionin rakenteita on kehitettävä edelleen myös turvallisuuspolitiikan saralla ja Lissabonin sopimusta on hyödynnettävä nykyistä tehokkaammin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan rakentamisessa. Suomi ei ole enää puolueeton osapuoli kansainvälisessä politiikassa vaan selkeästi asemoinut itsensä osaksi Euroopan unionia. Suomen turvallisuuspolitiikan päämääränä ei ole vain valtiollisen itsenäisyyden ja toimintavapauden säilyttäminen sekä yhteiskunnallisesti elintärkeiden toimintojen turvaaminen. Keskeistä on myös oikeusjärjestyksen ja kansalaisten perusoikeuksien ylläpitäminen sekä kansalaisten hyvinvoinnin ja elinmahdollisuuksien turvaaminen.

11.1 Suomi osana maailmaa

Suomen tulee turvallisuuspolitiikassa ensisijaisesti syventää yhteistyötä Pohjoismaiden kanssa. Unionin perussopimusta tulee muuttaa niin, että Lissabonin sopimuksen solidaarisuuslausekkeesta tulee jäsenmaita sitova. Unionin turvatakuut on nostettava uskottavuudessaan Naton tasolle. Jos yksi EU:n jäsenmaa joutuu tulkintansa mukaan sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi, on muilla jäsenmailla velvollisuus käyttää kaikkia käytössä olevia keinoja jäsenmaan auttamiseksi. Euroopan unionin nopean toiminnan joukkoja on resursoitava yhteisesti ja kestävästi. Unionin joukot osallistuvat aktiivisesti rauhanturvaamiseen Yhdistyneiden kansakuntien mandaatilla. Euroopan unionin sotilasyhteistyön ohessa on kehitettävä tiedusteluverkosto, joka tuottaa nopean toiminnan joukoille sekä jäsenmaille ajankohtaista tietoa turvallisuuspoliittisesti merkittävistä tilanteista ja muutoksista. Resursseja on suunnattava erityisesti ilmakuljetuskyvyn tehostamiseen ja Euroopan maiden kansainvälisen tukikohtaverkoston yhteiseurooppalaiseen hyödyntämiseen. Suomi on osana Euroopan unionia edistämässä rauhaa kaikkialla maailman kriisipesäkkeissä sekä rauhanturvatehtävissä että asiantuntija- ja humanitaarisen avun antajana. Suomen erityisosaamista YK:n 1325-päätöslauselman ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja rauhanvälittämisen osalta käytetään yhteiseksi eduksi.

Suomen ensisijaisena turvallisuuspoliittisena tavoitteena tulee olla rauhan, ihmisoikeuksien ja ihmisten hyvinvoinnin edistäminen. Lähialueyhteistyötä on tehtävä avoimesti ja pidettävä yllä hyviä suhteita naapurimaihin. Suomen ja Ruotsin välistä puolustusyhteistyötä on järkevää kehittää ja puolustusliiton mahdollisuutta tulee selvittää. Suomi ei hae sotilasliitto NATOn jäsenyyttä. Suomi jatkaa yhteistyötä NATOn kanssa osallistumalla NATOn artikla 5 -harjoituksiin kumppanimaana. Suomen tulee pyrkiä NATO:n rauhankumppanina laajaan yhteistyöhön Arktisen alueen turvallisuuden ja elinkelpoisen säilyttämiseksi.

SUOMI OSANA MAAILMAA

- Suomen turvallisuuspolitiikassa keskeistä on myös oikeusjärjestyksen ja kansalaisten perusoikeuksien ylläpitäminen sekä kansalaisten hyvinvoinnin ja elinmahdollisuuksien turvaaminen.
- Suomi ei hae sotilasliitto NATOn jäsenyyttä. Suomi jatkaa yhteistyötä NATOn kanssa osallistumalla NATOn artikla 5 -harjoituksiin kumppanimaana.
- Pitkällä tähtäimellä Euroopan Unionille tulee luoda yhtenäinen armeija. Unionin turvatakuut on nostettava uskottavuudessaan Naton tasolle.

11.2 Turvattu Suomi

Asevelvollisuusjärjestelmää on uudistettava reippaalla otteella uskottavan puolustusjärjestelmän ylläpitämiseksi. Asevelvollisuusmalli on uudistettava kaikkia Suomen kansalaisia koskevaksi tasa-arvoiseksi kansalaispalveluksi, jonka voivat suorittaa aseellisena tai aseettomana palveluksena kaikki 18–30-vuotiaat.

Tasa-arvoisesta kansalaispalveluksesta on tehtävä vähintään puolen vuoden mittainen, kaikille yhteinen ja uskontokuntien kansalaispalvelukseen liittyvät erityisasemat on purettava. Kansalaispalvelus suoritettaisiin toisen asteen lopussa, joko aseellisena tai aseettomana palveluksena. Ennen palvelusmuodon valintaa koko ikäluokan on käytävä läpi kutsunnat. Molemmat palvelusmuodot sisältävät yhteisiä siviilikriisinhallintaan, rauhan edistämiseen ensiapuun ja hoivaan liittyviä opintoja. Järjestelmässä on huomioitava erityisesti palveluksen suorittaneiden mahdollisimman joustava siirtymä

jatko-opintoihin tai työelämään ylimääräisten väli vuosien välttämiseksi. Kansalaispalvelusta on kehitettävä myös tukemaan yhteiskunnan turvallisuutta tukevaa kolmatta sektoria, kuten Vapaaehtoista palokuntaa (VPK), Suomen Punaista Ristiä (SPR) ja muuta yhdistystoimintaa. Turvallisuutta tukeva kolmas sektori on jo vuosia kärsinyt pahenevasta jäsenkadosta erityisesti nuorten osalta ja uhkana on ettei toiminnalle ole jatkajia, jos nuoria ei innosteta mukaan. Kansalaispalveluksen kautta nuoret voisivat saada kosketuksen toimintaan ja jatkaa siinä myös palveluksen jälkeen.

Ainoa taho, joka on vastuussa Suomen puolustuksesta, on Suomi itse. Siksi Suomen tulee pitää puolustusmäärärahat tulevaisuudessa riittävällä tasolla uskottavan puolustuksen turvaamiseksi ja säilyttämiseksi.

Ulkomaankaupasta riippuvaisena maana Suomen tulee pitää yllä kestävää huoltovarmuutta. Suomen on aktiivisesti kehitettävä yhdessä valtiollisten toimijoiden ja elinkeinoelämän kanssa uusia strategioita poikkeusolojen varalle. Siksi tarvitaan erityisiä huoltovarmuustoimenpiteitä, kuten öljyreservi ja elintarvikesäännöstely, sekä strategioita ylläpitämään yhteiskunnalle tärkeitä toimintoja poikkeusoloissa. Erityisesti ympäristökatastrofeihin varautuminen on nostettava huoltovarmuuden keskeiseksi uhkakuvaksi. Lähialueilla tapahtuvien ympäristökatastrofien lisäksi on syytä varautua muualla tapahtuvien katastrofien, kuten kuivuuden, tulvien tai maanjäristysten heijastusvaikutuksiin.

Valtion on pyrittävä ylläpitämään riittävää materiaalityöntantoa kotimaassa esimerkiksi ammustuotannon osalta. Kokonaisturvallisuuden kannalta Patrialla ja muille puolustussektorin kannalta keskeisillä toimijoilla tulee olla edellytykset turvata tarpeellinen sotilaskalusto kotimaisessa tuotannossa sekä uuden aseteknologian kehittäminen. Puolustusvoimien on pystyttävä kriisitilanteissa toimimaan sodanajan vaatimusten mukaisesti ilman, että se tulee riippuvaiseksi ulkomaisista materiaalityöntoimituksista.

Kotimainen energia on huoltovarmuuden kulmakiviä. Ulkomailta tuotetun energian ja raaka- aineiden osuutta Suomen energiantuotannossa on kyettävä vähentämään.

Panostaminen uusiutuviin energiamuotoihin edistää tavoitteen saavuttamista, mutta ydinvoimalla on oma roolinsa. Energiavarmuutta voidaan lisätä kotimaisella uraanituotannolla. Energian osalta huoltovarmuuteen liittyy tuotannon ja jakelun kotimaisuus, joko valtiojohtoisesti tai suomalaisten yritysten kautta.

Huoltovarmuuden kannalta keskeisintä on turvata meriyhteydet Suomesta maailmalle. Meriteitse tapahtuvien yhteyksien katkeaminen kriisitilanteessa heikentäisi huoltovarmuutta ratkaisevasti. Suomen merialueiden, Suomenlahden ja Itämeren avoimuuden takaamiseksi laivastolla tulee olla käytettävissään tarvittavat resurssit huoltovarmuutta uhkaavien tekijöiden torjumiseksi.

Suomeen tulee valmistella selkeä kyberstrategia, jossa tunnistetaan Suomea koskevat uhat ja luodaan toimintajärjestelmä uhkiin vastaamiseksi ja niiden torjumiseksi.

Tietoliikennetiedustelun sekä ulkomaantiedustelun tarkoituksena on hankkia kansallisen turvallisuuden kannalta välttämätöntä tiedustelutietoa Suomea koskevista uhista. Kansallisesta turvallisuudesta vastaaville sotilas- ja siviiliviranomaisille tulee myöntää toimivaltuudet rajat ylittävään tietoliikenteen tiedusteluun. Tietoliikennetiedustelu keskitetään puolustusvoimien tiedustelulaitokselle. Olennaista on lisätä yhteistyötä läntisten tiedustelupalvelujen kanssa. Puolustusvoimien lisäksi suojelupoliisilla tulee olla lainsäädännön edellyttämät valtuudet tiedusteluun ulkomailla. Ulkomaan tiedustelua koskevissa päätöksissä tulee ottaa huomion valtion ylimmän johdon linjaukset. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen tulee ottaa huomioon tiedustelulainsäädännön toteuttamisessa. Vastuu tiedustelun valvonnasta ja kansalaisten perusoikeuksien turvaamisesta on parlamentaarisella komitealla. Vahvana demokratia ja kansalaisyhteiskuntana Suomella on mahdollisuus luoda sellainen tiedusteluverkko, joka yhtäaikaaisesti turvaa kansalaisten yksityisyydensuojan sekä perusoikeudet että kansallisen turvallisuuden.

Kaikenlainen terrorismitoiminta, osallistuminen, kuuluminen, yllyttäminen ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisiin kohteisiin tunkeutuminen tulee olla

kriminalisoitua. Lisäksi terroristijärjestöjen ja niitä lähellä olevien organisaatioiden tutkiminen ja tiedustelu tulee olla mahdollista. Terroristijärjestöjen määrittelyssä noudatettaisiin Euroopan unionin ja YK:n määritelmiä. Erilaisten ääriliikkeiden toiminta tulee kriminalisoida.

Yksityisten turva-alan yritysten toimintaa on rajattava lainsäädännöllä korkeintaan viranomaistoimintaa tukevaksi. Järjestyksentralvoja- ja vartijakoulutukset on uusittava ja laajennetaan siten, että ne vastaavat toimessa vaadittuja tilanteita sekä ottavat huomioon ihmisarvon entistä paremmin. Viranomaisverkkojen toimintakykyä ja eri viranomaistahojen yhteistoimintaa on parannettava, jotta kriisitilanteista selvitään. Poliisien valmiuksia uhrin kohtaamiseen ja traumojen lieventämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja tunnustamiseen on lisättävä koulutuksella. Poliisin riittävä resursointi ja läsnäolo koko Suomessa on varmistettava järjestyksen, rikollisuuden torjunnan ja tehokkaan tutkinnan turvaamiseksi. Poliisitoimen riittävät resurssit on taattava, jotta tarve yksityiselle järjestyksentralvonnalle vähenee. Viranomaisten tiedonsaantia ja tietojenvaihtoa on parannettava. Toimintaa tulee ohjata parlamentaarisesti ja perusoikeuksia kunnioittavasti

TURVATTU SUOMI

- Asevelvollisuusmalli on uudistettava kaikkia Suomen kansalaisia koskevaksi tasa-arvoiseksi kansalaispalveluksi, jonka voivat suorittaa aseellisena tai aseettomana palveluksena kaikki 18–30-vuotiaat. Uskontokuntien kansalaispalvelukseen liittyvät erityisasemat on purettava.
- Ainoa taho, joka on vastuussa Suomen puolustuksesta, on Suomi itse. Suomen on aktiivisesti kehitettävä uusia strategioita poikkeusolojen varalle, kuten tarvittavia erityisiä huoltovarmuustoimenpiteitä.
- Suomeen tulee valmistella selkeä kyberstrategia, jossa tunnistetaan Suomea koskevat uhat ja luodaan toimintajärjestelmä uhkiin vastaamiseksi ja niiden torjumiseksi.

- Terrorismista tulee säätää erikseen kattavasti erillisessä terrorismilaissa, jossa kaikenlainen terrorismitoiminta, osallistuminen, kuuluminen, yllyttäminen ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisiin kohteisiin tunkeutuminen olisi kriminalisoitua.
- Poliisin riittävä resursointi ja läsnäolo koko Suomessa on varmistettava järjestyksen, rikollisuuden torjunnan ja tehokkaan tutkinnan turvaamiseksi.